

Vijeće Europe Akcijski plan za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2026.-2029.

Vijeće Europe

Akcijski plan za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2026.–2029.

CM(2025)166
utorak, 21. listopada 2025.

Dokument je izradila Uprava za programsku koordinaciju

*Dokument je odobrio Odbor ministara Vijeća Europe
7. studenog 2025. godine (CM/Del/Dec(2025)1542/2.5)*

SAŽETAK

Akcijski plan Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2026–2029 (u daljnjem tekstu: Akcijski plan) predstavlja strateški programski instrument čiji je cilj daljnje usklađivanje zakonodavstva, institucija i prakse Bosne i Hercegovine s europskim standardima u području ljudskih prava, demokracije i vladavine prava. Akcijski plan osmišljen je kao potpora naporima zemlje u ispunjavanju obveza koje proizlaze iz članstva u Vijeću Europe te će se provoditi u skladu s Načelima za demokraciju usvojenima u Reykjaviku, kroz koja su države članice ponovno potvrdile određenje da „zajednički djeluju na zaštitu unapređenja triju temeljnih, međusobno povezanih i neotuđivih načela demokracije, vladavine prava i ljudskih prava, kao su utvrđena Statutom Vijeća Europe i Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“.¹

Prilikom utvrđivanja prioriteta Akcijskog plana u obzir su uzete odluke, rezolucije, preporuke, nalazi, zaključci izvješća i mišljenja, osobito Odbora ministara Vijeća Europe, Parlamentarne skupštine Vijeća Europe (u daljnjem tekstu: PSVE), Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe (u daljnjem tekstu: Kongres), Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe (u daljnjem tekstu: Povjerenik), Europske komisije za demokraciju putem prava (Venecijanska komisija), kao i drugih savjetodavnih i nadzornih tijela Organizacije te presude Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) koje se odnose na Bosnu i Hercegovinu. Akcijski plan temelji se na strateškim prioritetima Vijeća Europe, kako su utvrđeni u dokumentu Deklaracija iz Reykjavika – Ujedinjeni oko naših vrijednosti te je usmjeren na područja u kojima Organizacija ima komparativnu prednost.

Akcijski plan također odražava Mišljenje Europske komisije iz svibnja 2019. godine o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Europskoj uniji (EU), kojim je utvrđeno 14 ključnih prioriteta kao sveobuhvatna mapa puta za napredak na njezinu europskom putu, kao i naknadne preporuke od 12. listopada 2022. godine. Dokument se poziva i na nalaze izvješća Europske komisije o napretku Bosne i Hercegovine, objavljenog u ožujku 2024. godine, u kojem je preporučeno da Europsko vijeće otvori pristupne pregovore s Bosnom i Hercegovinom, kao i Izvješće o Bosni i Hercegovini za 2024. godinu, objavljeno 30. listopada 2024. godine.² Europsko vijeće je 21. i 22. ožujka 2024. godine donijelo odluku o otvaranju pristupnih pregovora s Bosnom i Hercegovinom te pozvalo Europsku komisiju da pripremi pregovarački okvir s ciljem njegova usvajanja čim se poduzmu svi relevantni koraci utvrđeni u Preporuci od 12. listopada 2022. godine. Pružanjem potpore Bosni i Hercegovini u provođenju standarda Vijeća Europe, Akcijski plan će istodobno doprinijeti i procesu pristupanja države Europskoj uniji.

U okviru ovog Akcijskog plana, Vijeće Europe i nadležna tijela Bosne i Hercegovine dogovorili su da će zajednički provoditi reforme putem programa suradnje s ciljem: unapređenja provedbe i dosljedne primjene Europske konvencije o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu: Konvencija) i sudske prakse Europskog suda na nacionalnoj razini, usklađivanja domaćeg zakonodavstva i prakse u području zabrane diskriminacije s europskim standardima, promicanja rodne ravnopravnosti te borbe protiv svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, jačanja neovisnosti i učinkovitosti pravosuđa, unapređenja borbe protiv gospodarskog kriminala, uključujući korupciju i pranje novca, unapređenja izbornog zakonodavstva i izborne prakse, osiguravanja usklađenosti policijskog i kazneno-popravnog sustava s europskim standardima, osiguravanja slobode izražavanja, slobode medija i zaštite novinara, unapređenja zaštite socijalnih prava, razvoja politika za mlade i unapređenja pristupa mladih kvalitetnom obrazovanju za demokratsko građanstvo, daljnjeg unapređenja međunacionalnog dijaloga i društvenog dijaloga o prošlosti te unapređenja lokalne demokracije kroz inovativne oblike deliberativne demokracije.

U cilju pružanja djelotvornije potpore Bosni i Hercegovini u provođenju reformi, Akcijski plan predviđa i proširenje potpore Vijeća Europe na nova područja suradnje, uključujući borbu protiv krivotvorenih medicinskih proizvoda i drugih sličnih kaznenih djela, zaštitu ljudskih prava u području biomedicine i zdravstva, unapređenje prava djeteta, unapređenje pravnog i regulatornog okvira u vezi s tehnologijama umjetne inteligencije (UI) i kaznenim djelima protiv okoliša te razvoj politika i praksi usmjerenih na osiguravanje etičnog, uključivog, pravednog i sigurnog sporta, u skladu sa standardima Vijeća Europe.

Provođenje Akcijskog plana može dodatno biti podržano projektima Razvojne banke Vijeća Europe (CEB). Razvojna banka može sufinancirati investicijske projekte od visokog društvenog značaja koje odobri Vijeće ministara Bosne i Hercegovine. Banka već pruža potporu Bosni i Hercegovini kroz bespovratna sredstva i kredite.

Aktualni Akcijski plan nadovezuje se na ishode prethodnog Akcijskog plana (2022.–2025.), koji je, unatoč složenom političkom kontekstu, doveo do sljedećih postignuća: unaprijeđena je neposredna primjena

1. Načela iz Reykjavika za demokraciju dio su dokumenta "Deklaracija iz Reykjavika – Ujedinjeni oko naših vrijednosti", usvojenog na 4. samitu šefova država i vlada Vijeća Europe, održanom u Reykjaviku 16. i 17. svibnja 2023. godine.

2. Godišnje izvješće Europske komisije za 2024. godinu – Bosna i Hercegovina.

Konvencije na domaćoj razini, zahvaljujući uspješnoj suradnji s centrima za edukaciju sudaca i tužitelja u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, te su usvojene izmjene i dopune zakonodavstva koje predstavljaju značajan iskorak prema potpunom izvršenju više presuda Europskog suda; intenzivirane su aktivnosti u borbi protiv gospodarskog kriminala, što je rezultiralo usvajanjem Zakona o sprječavanju sukoba interesa i Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti, kao i jačanjem kapaciteta nadzornih tijela; unaprijeđene su sposobnosti za prepoznavanje i suzbijanje govora mržnje te praćenje slobode izražavanja i pristupa informacijama; poboljšano je funkcioniranje pravosuđa kroz unaprijeđeno prikupljanje i analizu podataka u skladu s alatima Europske komisije za učinkovitost pravosuđa (CEPEJ), čime se Bosna i Hercegovina pozicionirala kao regionalna referenca u upravljanju predmetima temeljenom na podacima; dodatno je poboljšana primjena pristupa utemeljenog na ljudskim pravima prema osobama lišenima slobode u okviru tijela za provedbu zakona te su uspješno uvedeni jedinstveni alati za praćenje i rehabilitaciju nasilnih i ekstremističkih zatvorenika u svih četrnaest kazneno-popravnih ustanova; unaprijeđene su mjere za borbu protiv diskriminacije, uključujući unapređenje mjera za inkluziju Roma ³ i otvaranje prve sigurne kuće za lezbijke, gejeve, biseksualne, transrodne i interpolne (LGBTI) žrtve obiteljskog nasilja u Sarajevu; usvojena je sveobuhvatna Državna strategija za borbu protiv trgovanja ljudima 2024.–2027. s pratećim akcijskim planovima; ojačana je deliberativna demokracija na lokalnoj razini organiziranjem skupština građana u Mostaru i Banjoj Luci; unaprijeđeni su kapaciteti obrazovnih institucija za promicanje demokratske kulture; pojačane su aktivnosti u borbi protiv računalnog kriminala te su poboljšane vještine potrebne za provođenje istraga u području virtualne imovine, kao i institucionalne suglasnosti za predstojeće pristupanje Bosne i Hercegovine Drugom dodatnom protokolu uz Konvenciju o računalnom kriminalu o unaprijeđenoj suradnji i dostavljanju elektroničkih dokaza.

Cilj Akcijskog plana je pružanje potpore Bosni i Hercegovini u njezinim aktivnostima na ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda (UN) (engl. SDGs) Agende za održivi razvoj UN-a 2030., i to konkretno ciljeva 3., 4., 5., 8., 10., 11. i 16.

Ukupne potrebe za financiranjem ovog Akcijskog plana procijenjene su na 27 milijuna eura. Iako je financiranje u iznosu od 1,96 milijuna eura (7 % procijenjenih potreba) osigurano zaključno s 22. rujna 2025. godine, dodatna sredstva nužna su za potpuno provođenje prioritetnih aktivnosti predviđenih za razdoblje 2026.–2029. Godine.

Vijeće Europe i Bosna i Hercegovina nastavit će suradnju radi unapređenja postojećih zakonodavnih okvira, osiguravanja njihove djelotvorne primjene i jačanja kapaciteta domaćih institucija, kako bi zakonodavstvo i praksa zemlje bili što više usklađeni s europskim standardima, s ciljem promicanja ljudskih prava, jačanja vladavine prava i osiguravanja demokratskih načela upravljanja.

3. Izraz "Romi i Putnici" koristi se u Vijeću Europe tako da obuhvaća široku raznolikost skupina s kojima Vijeće Europe radi na terenu: s jedne strane obuhvaća skupine a) Romi, Sinti/Manuš, Kalé, Kaale, Romanichali, Bejaši/Rudari; b) balkanski Egipćani (Egipćani i Aškalije); c) istočne skupine (Dom, Lom i Abdal); a s druge strane, skupine kao što su Putnici, Jeniši te populacije označene administrativnim terminom "Gens du voyage", kao i osobe koje se same identificiraju kao Cigani. Ova fusnota je pojašnjenje, a ne definicija Roma odnosno Putnika.

Sadržaj

SAŽETAK	2
POPIS KRATICA	6
DIO I – UVOD	8
1.1 OPĆI PREGLED	8
1.1.1 BOSNA I HERCEGOVINA I VIJEĆE EUROPE	8
1.1.2 Dodatna vrijednost programa tehničke pomoći Vijeća Europe	9
1.1.3 Glavni rezultati prethodnih akcijskih planova	10
1.1.4 Proces savjetovanja	11
1.2 CILJEVI AKCIJSKOG PLANA	13
DIO II – PREDLOŽENE AKTIVNOSTI – AKCIJSKI PLAN ZA BIH ZA RAZDOBLJE 2026–2029.	14
2.1 OSIGURANJE LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA	14
2.1.1 Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava	14
2.1.2 Učinkovita provedba Europske konvencije o ljudskim pravima na nacionalnoj razini	16
2.2 UNAPRJEĐENJE SOCIJALNE PRAVDE, DOBROG ZDRAVLJA I ODRŽIVOG OKOLIŠA	17
2.2.1 Učinkovita provedba Europske socijalne povelje	18
2.2.2 Ljudska prava na području biomedicine i zdravstva	19
2.2.3 Zaštita okoliša i ljudskih prava	20
2.2.4 Tajništvo Razvojne banke Vijeća Europe	21
2.3 DJELOVANJE ZA JEDNAKOST, RAZNOLIKOST I POŠTOVANJE	22
2.3.1 Rodna jednakost – nasilje nad ženama i nasilje u obitelji u obitelji – trgovina ljudima	22
2.3.2 Borba protiv diskriminacije, raznolikost i inkluzija- Romi i Putnici- nacionalne manjine, regionalni ili manjinski jezici-LGBTI osobe-migranti	25
2.3.3 Prava djece	30
2.4 IZGRADNJA POVJERENJE U JAVNE INSTITUCIJE	31
2.4.1 Nezavisnost i učinkovitost pravosuđa	31
2.4.2 Zatvori – policija- lišenje slobode	33
2.5 JAČANJE SIGURNOSTI, ZAŠTITE I INTEGRITETA DRUŠTVA I POJEDINCA	35
2.5.1 Korupcija – pranje novca – gospodarski kriminal	35
2.5.2 Digitalni izazovi: umjetna inteligencija – računalni kriminal-zaštita podataka	38
2.5.3 Integritet i upravljanje u sportu	41
2.6 UČVRŠĆIVANJE DEMOKRATSKIH VRIJEDNOSTI U EUROPSKIM DRUŠTVIMA	41
2.6.1 Sloboda izražavanja i informiranja, sigurnost novinara	41
2.6.2 Lokalna demokracija	44
2.6.3 Izbori – demokratsko upravljanje i dijalog – civilno društvo	45
2.6.4 Obrazovanje	47
2.6.5 Mladi	49
DIO III – REALIZACIJA	51
3.1 METODOLOGIJA	51
3.1.1 Pristup zasnovan na poštivanju ljudskih prava	51
3.1.2 Naučene lekcije	53
3.1.3 Upravljanje rizikom i održivost	54
3.2 DOPRINOS CILJEVIMA ODRŽIVOG RAZVOJA UJEDINJENIH NARODA	55

3.3 KOORDINACIJA.....	57
3.4 FINANCIRANJE	58
3.5 UPRAVLJANJE	59
PRILOG I: LOGIČKI OKVIR.....	61
PRILOG II: REGISTAR RIZIKA.....	82
PRILOG III: FINANCIJSKA TABLICA NA DAN 22.9.2025.....	85
PRILOG IV: IZVORI/RELEVANTNI DOKUMENTI.....	86

POPIS KRATICA

Akcijski plan za razdoblje 2022.–2025.	Akcijski plan Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2022.–2025.
Akcijski plan	Akcijski plan Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2026.–2029.
UI	Umjetna inteligencija
SPN/FTA	Sprječavanje pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti
Budimpeštanska konvencija	Konvencija Vijeća Europe o računalnom kriminalu
CEB	Razvojna banka Vijeća Europe
CIK	Centralna izborna komisija
CEPEJ	Europska komisija za učinkovitost pravosuđa
CETS	Serija ugovora Vijeća Europe
CM	Odbor ministara Vijeća Europe
Povjerenik	Povjerenik Vijeća Europe za ljudska prava
Kongres	Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe
Konvencija	Europska konvencija o ljudskim pravima
CPT	Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
RAK	Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine
OCD	Organizacije civilnog društva
DNFBP	Financijske institucije i određene nefinancijske djelatnosti i samostalne profesije
DPC	Direkcija za programsku koordinaciju
ECRI	Europska komisija protiv rasizma i netolerancije
ECSR	Europski odbor za socijalna prava
EU	Europska unije
Europski sud	Europski sud za ljudska prava
GR-DEM	Grupa izvjestitelja Vijeća Europe za demokraciju
GRECO	Grupa država protiv korupcije
GRETA	Grupa eksperata za suzbijanje trgovine ljudima
GREVIO	Grupa eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
HELP	Program Vijeća Europe za edukaciju o ljudskim pravima namijenjen pravnicima
VSTS	Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće
IKT	Informacijsko-komunikacijske tehnologije
Istambulska konvencija	Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
IT	Informacijske tehnologije
Europska povelja	Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima
Odbor Lanzarote konvencije	Odbor stranaka Konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja
Lanzarote konvencija	Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja
LGBTI	Lezbijke, gej osobe, biseksualne, transrodne i interpolne osobe
MEDICRIME konvencija	Konvencija Vijeća Europe o krivotvorenju farmaceutskih proizvoda i sličnim kažnjivim djelima koja uključuju prijetnje javnom zdravlju
MONEYVAL	Odbor eksperata za evaluaciju mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma
NVO	Nevladina organizacija
RP	Redovni proračun
Organizacija	Vijeće Europe
OESS	Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi
Konvencija iz Ovieda	Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini
PACE	Parlamentarna skupština Vijeća Europe
PMM	Metodologija Vijeća Europe za upravljanje projektima
Konvencija iz Santiago de Compostele	Konvencija Vijeća Europe protiv trgovine ljudskim organima
SDGs	Ciljevi održivog razvoja
SIPA	Državna agencija za istrage i zaštitu
SLAPP	Strateške tužbe protiv sudjelovanja javnosti

Tromsø konvencija	Konvencija Vijeća Europe o pristupu službenim dokumentima
UN	Ujedinjeni narodi
<i>UNESCO</i>	Organizacija ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu
Venecijanska komisija	Europska komisija za demokraciju putem prava
NEZ	Nasilni i ekstremistički zatvorenici

DIO I – UVOD

1.1 OPĆI PREGLED

1.1.1 BOSNA I HERCEGOVINA I VIJEĆE EUROPE

Bosna i Hercegovina je 24. travnja 2002. godine postala 44. država članica Vijeća Europe. U skladu s tim, država je prihvatila i obvezala se da će poštovati niz konkretnih obveza navedenih u Mišljenju Parlamentarne skupštine br. 234 (2002).

Bosna i Hercegovina je prihvatila obveze koje proizlaze iz članka 3. Statuta⁴ Vijeća Europe, a koje su obvezne za sve države članice: poštovanje načela pluralističke demokracije, vladavine prava te ljudskih prava i temeljnih sloboda svih osoba koje se nalaze pod njezinom jurisdikcijom.

Država je do danas potpisala 96 konvencija i protokola Vijeća Europe, od kojih su 94 ratificirana⁵ te je pod nadzorom različitih mehanizama Vijeća Europe, uključujući: Europski sud za ljudska prava (Europski sud), Odbor ministara, Parlamentarnu skupštinu (PSVE), Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe (Povjerenik), Europsku komisiju za demokraciju putem prava (Venecijanska komisija), Europsku komisiju protiv rasizma i netolerancije (ECRI), Europski odbor za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), Skupinu država Vijeća Europe protiv korupcije (GRECO), Odbor stručnjaka za evaluaciju mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma (MONEYVAL), Europski odbor za socijalna prava (ECSR), Savjetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina, Odbor stranaka Konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (Lanzarote odbor), Skupinu stručnjaka za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (GREVIO), Skupinu stručnjaka za borbu protiv trgovanja ljudima (GRETA), Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima (Povelja o jezicima) i Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe (Kongres).

Bosna i Hercegovina koristi programe suradnje Vijeća Europe od 2003. godine. Prethodni programi, uz potporu Europske unije (EU), bili su usmjereni na pomoć zemlji u ispunjavanju standarda Vijeća Europe i usklađivanju s pravnom stečevinom Europske unije u kontekstu procesa proširenja, osobito u područjima temeljnih prava, borbe protiv diskriminacije, socijalne uključenosti, slobode izražavanja, obrazovanja, kazneno-popravnih reformi, borbe protiv trgovanja ljudima i računalnog kriminala. Dobrovoljni doprinosi država članica i promatračica Vijeća Europe omogućili su, na sličan način, provedbu projekata u područjima jačanja kapaciteta pravosuđa, unapređenja zaštite ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije i rasizma, upravljanja rehabilitacijom nasilnih i ekstremističkih zatvorenika (NEZ), promicanja slobode medija i medijske pismenosti, potpore transparentnosti i integritetu izbornih procesa, jačanja demokratskog sudjelovanja na lokalnoj razini, borbe protiv digitalnog i seksualnog nasilja nad ženama, te jačanja mjera protiv korupcije, pranja novca i trgovanja ljudima. Uzastopni akcijski planovi, usmjereni na potporu demokratskim reformama u Bosni i Hercegovini, za razdoblja 2015.–2017., 2018.–2021. i 2022.–2025., pružili su okvir za suradnju s Vijećem Europe koji je postajao sve strateškiji.

U veljači 2016. godine, Bosna i Hercegovina je podnijela zahtjev za članstvo u EU, a status kandidatkinje joj je dodijeljen u prosincu 2022. godine. U mišljenju Europske komisije iz svibnja 2019. godine utvrđeno je 14 ključnih prioriteta kao sveobuhvatna mapa puta za napredak Bosne i Hercegovine prema članstvu u Europskoj uniji, od kojih se većina izravno odnosi na funkcioniranje demokratskih institucija, ljudska prava i vladavinu prava. Na sastanku Europskog vijeća održanom 21. i 22. ožujka 2024. godine odlučeno je da se otvore pristupni pregovori s Bosnom i Hercegovinom, pri čemu je Europska komisija pozvana da pripremi pregovarački okvir s ciljem njegova usvajanja čim se poduzmu svi utvrđeni koraci. Sukladno tome, perspektiva pristupanja Europskoj uniji i dalje je ključni čimbenik pri određivanju prioriteta suradnje s posebnim fokusom na propisane kriterije, uzimajući u obzir preporuke savjetodavnih i nadzornih tijela Vijeća Europe te sudsku praksu Europskog suda.

Vijeće Europe i dalje je u dobrom položaju za pružanje potpore integraciji zemlje u Europsku uniju i provođenju ambicioznih reformi usmjerenih prema tom cilju.

Bosna i Hercegovina je članica Razvojne banke Vijeća Europe (CEB) od 2003. godine. Razvojna banka može dati koristan doprinos kroz sufinanciranje investicijskih projekata visokog društvenog značaja u okviru postupka prijave koji vodi država članica.

4. Statut Vijeća Europe.

5. Ured Vijeća Europe za ugovore, Popis ugovora za Bosnu i Hercegovinu: potpisi s ratifikacijom i Popis ugovora za Bosnu i Hercegovinu: potpisi bez ratifikacije.

Banka ulaže u projekte koji potiču uključenost i doprinose poboljšanju životnih uvjeta najranjivijih populacija u Europi. U okviru Strateškog okvira za razdoblje 2023.–2027., Razvojna banka se obvezala staviti jači fokus na države članice u kojima su socijalne potrebe veće i gdje dodatna vrijednost Banke može biti značajnija. Razvojna banka sufinancira projekte (kredit i jamstva) u sljedećim linijama djelovanja: ulaganja u ljude i unapređenje ljudskog kapitala, promicanje uključivih i otpornih životnih okruženja te potpora zapošljavanju i ekonomskoj i financijskoj uključenosti. Razvojna banka je aktivno djelovala u Bosni i Hercegovini, posebno kroz financiranje projekata usmjerenih na osiguravanje trajnih stambenih rješenja i poboljšanih životnih uvjeta za interno raseljene osobe, te omogućavanje pristupa mikrokreditima, s ciljem potpore održivom zapošljavanju i aktivnostima za stjecanje prihoda, osiguravajući financijsku uključenost za ranjive skupine, mlade, poduzeća u vlasništvu žena i ruralne zajednice. Razvojna banka također podupire ulaganja u energetska učinkovitost za kućanstva s niskim prihodima i sufinancira izgradnju kulturno-sportskog centra u Mostaru, s ciljem unapređenja integracije zajednica.

1.1.2 Dodatna vrijednost programa tehničke pomoći Vijeća Europe

Kao što je naglašeno u dokumentu “Deklaracija iz Reykjavika – Ujedinjeni oko naših vrijednosti“, programi suradnje Vijeća Europe sastavni su dio jedinstvenog strateškog trokuta standardizacije, monitoringa i suradnje. Razvoj pravno obvezujućih standarda povezan je s njihovim praćenjem od strane neovisnih nadzornih tijela i drugih mehanizama te je dopunjen tehničkom suradnjom koja olakšava njihovu provedbu. Aktivnosti Vijeća Europe razvijaju se i provode u područjima u kojima Organizacija posjeduje opsežna stručna znanja i u kojima može ponuditi dodatnu vrijednost.

Slika 1: Strateški trokut Vijeća Europe

Ovaj Akcijski plan u velikoj se mjeri oslanja na najnovije odluke, rezolucije, preporuke, nalaze i zaključke izvješća i mišljenja mehanizama za praćenje i stručnih savjetodavnih tijela Vijeća Europe u vezi s Bosnom i Hercegovinom, kao i na presude Europskog suda koje se odnose na Bosnu i Hercegovinu. Prilikom izrade Akcijskog plana u obzir su uzeta i Načela iz Reykjavika za demokraciju i godišnja izvješća glavnog tajnika.

Akcijski plan izrađen je na temelju rezultata prethodnog Akcijskog plana (2022.–2025.) i odražava prioriteta područja reformi u zemlji. U dokumentu su navedeni i nalazi Izvješća Europske komisije o napretku Bosne i Hercegovine iz ožujka 2024. godine, kao i naknadnog godišnjeg izvješća objavljenog 30. listopada 2024. godine.

U procesu izrade Akcijskog plana i osmišljavanja tehničke pomoći za reforme razmotreni su nedostaci koje su utvrdile institucije Vijeća Europe, mehanizmi praćenja i stručna savjetodavna tijela. Relevantni izvori navedeni su u Prilogu IV.

Relevantne konvencije Vijeća Europe i drugi instrumenti Organizacije korišteni su kao referentni materijal za područja suradnje obuhvaćena ovim Akcijskim planom, uključujući i glavne instrumente koji promiču rodnu ravnopravnost, kao što su Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istambulska konvencija), Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima i Preporuka CM/Rec(2019)1 Odbora ministara državama članicama o sprečavanju i borbi protiv seksizma.

Europski program Vijeća Europe za edukaciju pravnika o ljudskim pravima (HELP) i dalje će imati značajnu ulogu u jačanju kapaciteta Bosne i Hercegovine za provedbu Europske konvencije o ljudskim pravima i drugih standarda Vijeća Europe, kao i preporuka institucija i mehanizama za praćenje Vijeća Europe, u partnerstvu s domaćim institucijama i oslanjajući se na stručna znanja u različitim područjima Organizacije.

Relevantni tematski HELP online tečajevi bit će integrirani transversalno u aktivnosti izgradnje kapaciteta predviđene ovim Akcijskim planom.

1.1.3 Glavni rezultati prethodnih akcijskih planova

Ovaj Akcijski plan oslanja se na ishode Akcijskog plana za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2022.–2025. ⁶ kako je navedeno u daljnjem tekstu.

Ljudska prava

-
- Unaprijeđeni su nacrti izmjena i dopuna zakonodavstva kojima se definiraju opće mjere potrebne za izvršenje više presuda Europskog suda, uključujući predmete *Hadžimejlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine* i *Hadžajlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine*
- Izrađene su upute o postupanju s podacima označenima stupnjem tajnosti u sudskim i tužiteljskim postupcima radi potpunog izvršenja presude Šćepanović protiv Bosne i Hercegovine
- Pilotirano je uspostavljanje odjela za sudsku praksu pri drugostupanjskom Kantonalnom sudu u Sarajevu.
- Novoimenovani suci i tužitelji u oba entiteta završili su obveznu početnu obuku u području ljudskih prava, a certificirano je i više od 40 kvalificiranih domaćih edukatora za tečaj HELP.
- Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Sarajevu uveden je diplomski studij “Pravo Vijeća Europe”.
- Institucija ombudsmana za ljudska prava, koja je određena kao nacionalni preventivni mehanizam, uspostavila je metodologiju rada za procjenu uvjeta na mjestima u kojima borave osobe lišene slobode.
- Međuresorna koordinacijska radna skupina, kojom predsjedava Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, usvojila je smjernice za izvješćivanje o slobodi izražavanja i pristupu informacijama, te je izrađeno inicijalno pilot-izvješće temeljeno na tim smjernicama.
- Uspostavljen je okvir suradnje s ciljem unapređenja sigurnosti novinara, koji okuplja tužitelje i policijske službenike.
- Pravnici, medijski djelatnici i predstavnici relevantnih institucija pobliže su upoznati sa standardima koji se odnose na govor mržnje, zaštitu novinara, strateške tužbe protiv sudjelovanja javnosti (SLAPP) i pristup službenim dokumentima.
- Poboljšana je provedba preporuka skupine GREVIO koje se odnose na digitalno i seksualno nasilje.
- Ojačani su kapaciteti 251 predstavnika tijela vlasti na državnoj, entitetskoj i lokalnoj razini, pravosudnih tijela i tijela za provedbu zakona u vezi s digitalnom dimenzijom nasilja nad ženama, rodnim predrasudama u pravosudnom sustavu te prijelazom na definiciju seksualnog nasilja utemeljenu na pristanku, u skladu sa standardima Istambulske konvencije.
- Usvojene su izmjene i dopune Kaznenog zakona Brčko distrikta kojima je uvedena definicija seksualnog nasilja utemeljena na pristanku.
- Ojačani su kapaciteti više od 100 državnih službenika za prepoznavanje i adekvatno postupanje u slučajevima govora mržnje, na temelju proaktivnog pristupa Agencije za državnu službu.
- Unaprijeđene su sposobnosti policijskih službenika i tijela za provedbu zakona u zaštiti ranjivih skupina i učinkovitom odgovoru na rasizam i kaznena djela počinjena iz mržnje.
- Povećana je svijest vjerskih zajednica o njihovoj ulozi u prevenciji i suzbijanju govora mržnje, pri čemu je 26 imama osnaženo za poduzimanje aktivnosti na promicanju tolerancije u svojim zajednicama.
- Usvojeno je izvješće o provedbi Akcijskog plana za razdoblje 2021.–2024. za unapređenje ljudskih prava i temeljnih sloboda LGBTI osoba u BiH.
- Otvorena je prva sigurna kuća za LGBTI žrtve obiteljskog nasilja u Sarajevu, a uspješno su organizirane i uzastopne povorke ponosa.
- Nakon objave smjernica za proračunsko planiranje odgovorno prema Romima, zabilježeno je povećanje izdvajanja sredstava općina za prioritete uključenosti Roma na lokalnoj razini.

Vladavina prava

- Osigurana je dostava kvalitetnih, detaljnih i pouzdanih pravosudnih statističkih podataka zahvaljujući jačanju kapaciteta za primjenu alata i metodologije Europske komisije za učinkovitost pravosuđa (CEPEJ), čime je Bosna i Hercegovina postala regionalna referenca u upravljanju predmetima temeljenom na podacima i objektivnim pokazateljima.

6. Akcijski planovi Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu: 2015–2017. (GR-DEM(2015)4), 2018–2021. (CM(2018)46) i 2022–2025. (CM(2021)161).

- Usvojene su sveobuhvatne komunikacijske strategije u pet pilot-sudova, čime je unaprijeđena transparentna komunikacija s medijima i javnošću.
 - Finalizirani su nacrti izmjena i dopuna zakonodavstva u svrhu usklađivanja Zakona o financiranju političkih stranaka s međunarodnim standardima i preporukama skupine GRECO.
 - Unaprijeđeni su kapaciteti nadzornih tijela za sprečavanje pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti za učinkovit nadzor nad odvjetnicima i javnim bilježnicima izloženima rizicima pranja novca u sektoru nekretnina, uz istodobno proširenje znanja pravnika o njihovoj preventivnoj ulozi u sprečavanju i ublažavanju rizika od pranja novca.
 - Unaprijeđena su znanja i vještine službenika za provedbu zakona, tužitelja i stručnjaka za kibernetičku sigurnost u područjima virtualne imovine, istraga na dark web tržištima, dokazivanja putem kriptovaluta, napredne financijske forenzike u slučajevima internetskih prijevара, internetskog seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece, kao i praktične suradnje na međuinstitucionalnoj, javno-privatnoj i međunarodnoj razini.
 - Unaprijeđena su znanja i praktične vještine službenika za provedbu zakona u primjeni pristupa utemeljenog na ljudskim pravima prema osobama lišenima slobode.
 - U svih 14 zatvora u Bosni i Hercegovini implementirani su jedinstveni alati za rad s nasilnim i ekstremističkim zatvorenicima (NEZ), a dodatno su unaprijeđene i vještine zatvorskog osoblja za procjenu radikalizacije, upravljanje ovom kategorijom zatvorenika i potporu njihovoj reintegraciji u društvo.
 - Uspostavljene su zatvorske obavještajne jedinice (ZOJ) u svih 14 zatvora radi prikupljanja, analize, obrade i razmjene informacija između zatvora, tijela za provedbu zakona i drugih relevantnih tijela, na temelju standardnih operativnih procedura.
 - Pilotiran je mehanizam za upravljanje stresom i prevenciju sagorijevanja na poslu u dva zatvora, s ciljem unapređenja dobrobiti i mentalnog zdravlja zatvorskog osoblja.
 - Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je novu Strategiju suzbijanja trgovanja ljudima u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2024.–2027., koja odražava hitne preporuke skupine GRETA, dok je u Republici Srpskoj usvojen prateći Akcijski plan za suzbijanje trgovanja ljudima za isto razdoblje.
 - Usvojen je Akcijski plan 2024.–2026. za pristup pravdi i besplatnu pravnu pomoć.
 - Ministarstvo unutarnjih poslova i inspektorati rada u dva kantona potpisali su protokol o suradnji policije i inspektorata rada u otkrivanju i istrazi trgovanja ljudima u svrhu radne eksploatacije.
 - Tri administrativne zajednice u Federaciji Bosne i Hercegovine potpisale su protokole o radu multidisciplinarnih timova za prevenciju, otkrivanje i upućivanje slučajeva trgovanja djecom.
- Uspostavljeni su lokalni referalni mehanizmi za učinkovito postupanje u slučajevima trgovanja djecom u Olovu, Kiseljaku, Velikoj Kladuši i Brčko distriktu.
 - Unaprijeđena su znanja i praktične vještine službenika za provedbu zakona u borbi protiv trgovanja ljudima u svrhu radne eksploatacije i trgovanja djecom, kao i u pružanju učinkovite potpore žrtvama.

Demokracija

- Organizirane su skupštine građana u Mostaru i Banjoj Luci.
- Uspostavljena je lokalna mreža stručnjaka za deliberativnu demokraciju, uz oslanjanje na iskustvo Bosne i Hercegovine kao predvodnice u ovom području u odnosu na zemlje regije.
- Unaprijeđena su znanja i vještine izabranih predstavnika i javnih službenika na lokalnoj razini u području inovativnog i participativnog lokalnog upravljanja utemeljenog na ljudskim pravima.
- Općine Modriča i Travnik sudjelovale su kao prve jedinice lokalne samouprave iz Bosne i Hercegovine u Programu otvorene vlasti na lokalnoj razini.
- Unaprijeđena su znanja i vještine nastavnika, ravnatelja škola i drugog školskog osoblja iz pilot-škola o načinima promicanja demokratske kulture unutar obrazovnih institucija.
- Povećana je svijest učenika o demokratskoj kulturi, kritičkom razmišljanju, ljudskim pravima, kulturnoj raznolikosti, otvorenosti prema različitim uvjerenjima, empatiji i međusobnom poštovanju, vodstvu te značaju vrijednosti utemeljenih na kompetencijama za demokratsku kulturu.

1.1.4 Proces savjetovanja

Ovaj je Akcijski plan pripremljen nakon opsežnih savjetovanja s nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini, kroz uključiv proces koji je podrazumijevao sudjelovanje i stalnih predstavništava država članica Vijeća Europe. Savjetovani su i relevantni strateški dokumenti u zemlji koji definiraju prioritete i/ili glavne pravce djelovanja kako bi potpora Vijeća Europe odgovarala potrebama i prioritetima zemlje i bila usklađena s drugim domaćim inicijativama. Svako pozivanje u ovom Akcijskom planu na domaće zakonodavstvo, strategije, politike, akcijske planove ili druge domaće dokumente ne znači da ih Vijeće Europe formalno odobrava.

Tijekom pripreme ovog dokumenta održana su i savjetovanja s međunarodnim partnerima, posebno Europskom unijom, putem sastanaka za koordinaciju i upravljačkih odbora projekata.

Dana 30. travnja 2024. godine, Odbor ministara razmotrio je izvješće o pregledu napretka u provedbi Akcijskog plana za razdoblje 2022.–2025., primio na znanje njegove rezultate te otvorio put za izradu novog Akcijskog plana za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2026.–2029.

Dana 16. lipnja 2025. godine, Tajništvo Skupine izvjestitelja Vijeća Europe za demokraciju (GR-DEM) i Uprava za programsku koordinaciju (DPC), u bliskoj suradnji s vlastima Bosne i Hercegovine, organizirali su informativni sastanak sa svim zainteresiranim delegacijama pri Vijeću Europe radi razmatranja i razmjene mišljenja o okviru ovog Akcijskog plana.

Rodna ravnopravnost bila je jedna od tema o kojoj su se vodile opsežne rasprave tijekom pripreme Akcijskog plana, uz potporu regionalne savjetnice za uključivanje rodne perspektive koja pokriva Jugoistočnu Europu i Tursku. Savjetnica je osigurala uključivanje rodne perspektive u sve dijelove Akcijskog plana

Vanjska evaluacija Akcijskog plana Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2022.–2025. završena je u svibnju 2025. godine. U evaluacijskom izvješću zaključeno je da su sve intervencije provedene u okviru Akcijskog plana za razdoblje 2022.–2025. u velikoj mjeri bile utemeljene na stvarnim potrebama te jasno usklađene s politikama zemlje i glavnim reformskim prioritetima. Sukladno tome, ocijenjeno je da je Akcijski plan bio u visokoj mjeri relevantan za potrebe Bosne i Hercegovine. Savjetovanja s relevantnim dionicima tijekom provedbe Akcijskog plana, kao i fleksibilnost u prilagodbi novim prioritetima, dodatno su doprinijeli njegovoj ukupnoj učinkovitosti.

Evaluacijom je također zaključeno da je Akcijski plan ostvario visok stupanj koherentnosti, pri čemu je strateški pristup “trokuta” Vijeća Europe osigurao usklađenost s nacionalnim i međunarodnim inicijativama te omogućio učinkovito popunjavanje uočenih praznina kroz suradnju. Prema nalazima izvješća, izazovi u sektorskom usklađivanju i rizici od preklapanja u pojedinim područjima ukazali su na potrebu za sustavnijim pristupom. Unatoč tome, evaluacija je potvrdila da je Akcijski plan uspješno poticao sinergije i nadopunjavao šire ciljeve. Također je ocijenjeno da je provedba Akcijskog plana bila učinkovita te da su, unatoč financijskim ograničenjima, nedostatku kadrovskih kapaciteta i faznom financiranju, projektni timovi pokazali otpornost i prilagodljivost u ostvarivanju rezultata. Nadalje, ocijenjeno je da je Akcijski plan uspješno uspostavio ravnotežu između izazova i kreativnih rješenja, osiguravajući dobru usklađenost između raspoloživih resursa i ostvarenih rezultata. Prema evaluacijskom izvješću, Akcijski plan dao je učinkovit doprinos održivim reformama, razvoju kapaciteta te ostvarivanju sveobuhvatnih ciljeva u području ljudskih prava, vladavine prava i demokracije u Bosni i Hercegovini. Ipak, izazovi ostaju u pogledu održivosti postignutih rezultata, prevladavanja nedostataka u sustavu upravljanja i osiguravanja lokalnog vlasništva nad procesima, što upućuje na potrebu za kontinuiranim angažmanom i odgovarajućim resursima radi očuvanja napretka. Iako su brojna područja politika institucionalizirana, prisutni su određeni rizici u pogledu održivosti koji proizlaze iz složenosti sustava upravljanja i financijskih ograničenja. Stoga je evaluacijom utvrđeno da je nastavak potpore od ključnog značaja za dugoročni učinak postignutih rezultata.

Pored toga, u ožujku 2025. godine okončana je vanjska srednjoročna evaluacija Zajedničkog programa Europske unije i Vijeća Europe “Horizontalni instrument za Zapadni Balkan i Tursku”. U okviru međusektorskih preporuka istaknuta je potreba za unapređenjem učinkovitosti kroz veći fokus – kako u pogledu vremena tako i resursa – na praćenje rezultata, kao i jačanje kapaciteta projektnih timova i partnera za praćenje napretka prema ostvarenju učinka. Jedna od preporuka evaluacije odnosi se i na potrebu za boljom informiranošću partnera o cjelovitom pristupu utemeljenom na ljudskim pravima te jačanju praktičnih kapaciteta projektnih timova za njegovu primjenu. To podrazumijeva sudjelovanje organizacija civilnog društva u svim aktivnostima te snažniji fokus na njihovu ulogu u praćenju provedbe i učinaka rezultata. Još jedna preporuka evaluacije jest rad na boljoj integraciji rodne perspektive kako bi se osiguralo sustavnije i sadržajnije uključivanje rodne dimenzije u izvješćivanje o svim aktivnostima, rasprave na sastancima upravljačkih odbora, ugovore s ekspertima te usklađenje rodne analize. U konačnici, evaluacija je zaključila da dodatnu vrijednost Vijeća Europe kao partnera u tehničkoj suradnji treba unaprijediti kroz kontinuirani razvoj programskih vještina projektnih timova, kao i kroz poboljšano umrežavanje i koordinaciju angažiranih stručnjaka.

1.2 CILJEVI AKCIJSKOG PLANA

Ovaj Akcijski plan predstavlja strateški programski instrument za razdoblje od 1. siječnja 2026. do 31. prosinca 2029. godine. Cilj Akcijskog plana je nastavak pružanja potpore Bosni i Hercegovini u ispunjavanju obveza koje proizlaze iz članstva u Vijeću Europe, kao i daljnje usklađivanje zakonodavstva, institucija i prakse sa standardima Vijeća Europe u područjima ljudskih prava, demokracije i vladavine prava. Akcijski plan također doprinosi europskoj perspektivi Bosne i Hercegovine kroz potporu provedbi ključnih reformi od značaja za proces pristupanja Europskoj uniji.

Područja suradnje u okviru Akcijskog plana navedena su u nastavku.

Vijeće Europe nastaviti će pružati potporu vlastima Bosne i Hercegovine u napretku i, gdje je to moguće, dovršetku reformi u strateškim područjima, a posebno u sljedećim područjima:

- izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava;
- učinkovita provedba Konvencije na nacionalnoj razini;
- učinkovita provedba Europske socijalne povelje;
- rodna ravnopravnost; borba protiv nasilja nad ženama, nasilja u obitelji i trgovanja ljudima;
- borba protiv diskriminacije, raznolikost i uključenost (Romi i Putnici, nacionalne manjine, LGBTI osobe, migranti);
- neovisnost i učinkovitost pravosuđa;
- zatvori, policija i lišavanje slobode;
- borba protiv korupcije, pranja novca i gospodarskog kriminala;
- digitalni izazovi (računalni kriminal, zaštita podataka);
- sloboda izražavanja i informiranja; sigurnost novinara;
- lokalna demokracija;
- izbori; demokratsko upravljanje i dijalog; civilno društvo;
- obrazovanje.

Vijeće Europe i vlasti Bosne i Hercegovine zajednički su utvrdili i nova područja suradnje, na temelju najnovijih nalaza i aktivnosti institucija Vijeća Europe, mehanizama praćenja i savjetodavnih tijela, osobito u sljedećim područjima:

- ljudska prava u području biomedicine i zdravstva;
- zaštita okoliša;
- prava djeteta;
- umjetna inteligencija (UI);
- integritet i upravljanje u sportu;
- mladi.

Aktivnosti u ovim područjima temeljit će se na konvencijama Vijeća Europe, odnosno preporukama relevantnih tijela za praćenje i savjetodavnih tijela. Akcijski plan pružit će stručnu i tehničku potporu praktičnoj primjeni standarda Vijeća Europe u prioritetnim područjima te jačanju kapaciteta nadležnih institucija za njihovo učinkovito djelovanje. To uključuje i mjere usmjerene na unapređenje koordiniranog djelovanja svih relevantnih dionika, što predstavlja preduvjet za rješavanje složenih izazova upravljanja i jačanje dijaloga s civilnim društvom.

Vijeće Europe primjenjuje pristup utemeljen na ljudskim pravima na svim razinama i u svim fazama svojih aktivnosti. Ovaj pristup podrazumijeva uključivanje normi i procedura koje se odnose na ljudska prava u upravljanje projektima, uz nastojanje da se izbjegnu bilo kakve nenamjerne negativne posljedice, neravnoteže ili štetni utjecaji na ljudska prava. Ovaj pristup je međusektorski prioritet Akcijskog plana.

U okviru pristupa utemeljenog na ljudskim pravima, promicanje rodne ravnopravnosti i uključivanje rodne perspektive ključne su komponente ovog Akcijskog plana. Uključivanje rodne perspektive doprinijet će učinkovitijem odgovoru na potrebe svih osoba koje žive u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije, kao i unapređenju kvalitete i djelotvornosti provedbe Akcijskog plana.

Ostvarivanje ciljeva Akcijskog plana doprinijet će i provedbi Agende Ujedinjenih naroda 2030. za održivi razvoj u Bosni i Hercegovini.

DIO II – PREDLOŽENE AKTIVNOSTI – AKCIJSKI PLAN ZA BOSNU I HERCEGOVINU U RAZDOBLJU 2026.–2029.

Predložene aktivnosti detaljno su predstavljene u nastavku po svakom operativnom stupu, a u skladu sa strukturom Programa i proračuna Vijeća Europe za razdoblje 2024.–2027.

2.1 OSIGURAVANJE LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA

Bosna i Hercegovina ratificirala je ključne europske i međunarodne instrumente u području ljudskih prava, od kojih je većina uvrštena u njezin ustavni okvir, uključujući i Konvenciju.⁷

Unatoč tome, Bosni i Hercegovini i dalje nedostaje sveobuhvatan strateški okvir za unapređenje i zaštitu ljudskih prava, uključujući strategije na razini cijele zemlje u području zabrane diskriminacije i zaštite manjina. Zbog toga je zaštita ljudskih prava i dalje neujednačena diljem zemlje.

Vijeće Europe spremno je pružiti potporu nadležnim vlastima u izradi takvog okvira u skladu s europskim i međunarodnim standardima, kao i u jačanju stručnih znanja i odgovarajućih institucionalnih kapaciteta na domaćoj razini za praćenje njegove provedbe. Organizacija je također spremna nastaviti nadogradnju ranije pružene potpore jačanju kapaciteta Institucije ombudsmana za ljudska prava, osobito s ciljem daljnjeg unapređenja njezine uloge, neovisnosti i učinkovitosti.⁸

Nadalje, etničke podjele, načini suočavanja s prošlošću te pitanje slobode izražavanja i udruživanja i dalje predstavljaju izazov, kao i dugotrajno neprovođenje pojedinih presuda Europskog suda za ljudska prava.

Cilj ovog operativnog stupa je osigurati učinkovitu provedbu Konvencije i presuda Europskog suda na nacionalnoj razini, s ciljem zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda. Sukladno tome, operativni stup obuhvaća sljedeće potprograme:

- izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava;
- učinkovita provedba Konvencije na nacionalnoj razini.

Ove aktivnosti doprinijet će ostvarenju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, osobito cilja 10 (smanjenje nejednakosti – potcilj 10.3) i cilja 16 (mir, pravda i snažne institucije – potciljevi 16.1, 16.3 i 16.10).

2.1.1 Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava

U Deklaraciji iz Reykjavika navodi se da je “izvršenje presuda Suda i učinkovit nadzor nad tim procesom (...) od suštinske važnosti za osiguravanje dugoročne održivosti, integriteta i kredibiliteta sustava Konvencije”. Potpuno, učinkovito i pravodobno izvršavanje presuda Europskog suda predstavlja ključni element kolektivne garancije uspostavljene Konvencijom za zaštitu ljudskih prava, demokracije i vladavine prava u Europi.

Prema podacima Odjela za izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava, u prosincu 2024. godine pred Odborom ministara u okviru formata vezanog za ljudska prava nalazio se 31 predmet koji se odnosi na Bosnu i Hercegovinu, uključujući 12 vodećih predmeta i 19 ponavljajućih predmeta, od kojih su neki čekali na izvršenje više godina.⁹

7. Članak II.2 Ustava Bosne i Hercegovine inkorporira Konvenciju i njezine protokole, koji se neposredno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prednost nad svim drugim zakonima.

8. Instituciju ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine čine tri ombudsmana, po jedan iz reda svakog od “konstitutivnih naroda” (Bošnjaka, Hrvata i Srba). Na temelju preporuka ECRI-ja, ranije pružena potpora doprinijela je boljoj osposobljenosti Institucije ombudsmana za postupanje u predmetima diskriminacije, u skladu s njezinim mandatom i europskim standardima ljudskih prava. U svom šestom izvješću, usvojenom 9. travnja 2024. godine, ECRI pozdravlja povećanje proračuna ove institucije, ali istodobno izražava zabrinutost zbog kontinuiranog izostanka potpunog provođenja prioritetne preporuke koja se odnosi na pojednostavljenje procesa donošenja odluka. Preporuka iz 2016. godine ukazuje da zahtjev prema kojem Institucija ombudsmana sve odluke mora donositi konsenzusom dovodi do situacije u kojoj se predmeti ocijenjeni kao politički osjetljivi u praksi ne razmatraju, čime se usporava proces odlučivanja. Nakon usvajanja izmjena i dopuna Zakona o ombudsmanu u kolovozu 2023. godine, kojima je Institucija ombudsmana određena kao preventivni mehanizam protiv mučenja i zlostavljanja, ciljano pružena potpora doprinijela je jačanju njezinih kapaciteta za procjenu uvjeta u mjestima lišavanja slobode. Prema navodima iz dokumenta Europske komisije “Godišnje izvješće 2024 – Bosna i Hercegovina”, i dalje postoji potreba za dodatnim jačanjem neovisnosti Institucije ombudsmana kao i za poticanjem proaktivnijeg djelovanja u slučajevima nepostupanja po njezinim preporukama.

9. U 11 predmeta presude nisu izvršene dulje od pet godina. U četiri predmeta ovaj je rok premašio deset godina. Odjel za izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava, 2024., “Bosna i Hercegovina”.

Europski sud uočio je obrasce ponavljanih kršenja Konvencije koja se odnose na izborna prava (ispitana pod pojačanim nadzorom Odbora ministara) i zaštitu imovine,¹⁰ kao i povrede povezane s nezakonitim pritvaranjem osoba s mentalnim smetnjama, predugim trajanjem sudskih postupaka i neizvršavanjem odluka domaćih sudova.

Od ukupno 170 predmeta koji su upućeni Odboru ministara na nadzor u vezi s Bosnom i Hercegovinom, 82% je zatvoreno. Parlamentarna skupština Vijeća Europe pozdravila je reforme nove vladajuće koalicije nakon općih izbora 2022. godine i ocijenila izvršenje presuda Europskog suda od strane domaćih vlasti zadovoljavajućim, osim u slučaju dugotrajnih i složenih predmeta iz skupine predmeta Sejdić i Finci (2009).¹¹

Izvršenje zahtijeva ustavne i izborne reforme, s obzirom na to da se izborna pitanja odnose na nemogućnost građana da se kandidiraju za Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i Dom naroda zbog toga što ne pripadaju jednom od "konstitutivnih naroda" (bilo zbog svojeg statusa ili osobnog opredjeljenja). Skupina predmeta Sejdić i Finci nalazi se pod pojačanim nadzorom Odbora ministara od 2010. godine. U međuvremenu su održana četiri uzastopna izborna ciklusa prema pravnom okviru koji nije usklađen s Konvencijom, dok je povodom ovih predmeta doneseno pet privremenih rezolucija.¹²

U međuvremenu su Parlamentarna skupština Vijeća Europe i Kongres lokalnih i regionalnih vlasti, Povjerenik¹³ i Venecijanska komisija u više navrata pozivali vlasti Bosne i Hercegovine da usklade izbornu zakonodavstvo s Konvencijom u ovom pogledu. PSVE je izričito pozvala vlasti da revidiraju Ustav zamjenom "mehanizama etničkog zastupanja mehanizmima zastupanja utemeljenima na građanskim načelima",¹⁴ čime bi se uklonila ustavna diskriminacija prema kategoriji "Ostali".

Uzimajući u obzir političku složenost skupine predmeta Sejdić i Finci, tehnička potpora koju je Odjel za izvršenje presuda Vijeća Europe pružao u okviru Akcijskog plana 2022.–2025. bila je usmjerena na druge presude, kao i na suradnju s domaćim institucijama za edukaciju u sektoru pravosuđa. U tom kontekstu, potpora pružena nadležnim tijelima na različitim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini u provedbi strukturnih reformi i pripremi novog zakonodavstva doprinijela je značajnom napretku u učinkovitom izvršenju presuda Europskog suda. To se posebno odnosi na izvršenje presuda domaćih sudova (skupina predmeta Kunić i drugi), prekomjerno trajanje sudskih postupaka (skupina predmeta Hadžajlić), procesne aspekte prava na obiteljski život (predmet Šćepanović) te nezakonito zadržavanje osoba u ustanovama socijalne skrbi (skupina predmeta Hadžimejlić).

Nadovezujući se na postignute rezultate, buduća ciljana potpora mogla bi se usmjeriti na daljnje jačanje domaćih kapaciteta za izvršenje presuda Europskog suda, s posebnim naglaskom na potporu agentima vlada u Bosni i Hercegovini kako u pogledu njihova statusa tako i u vezi s izradom konkretnih akcijskih planova za izvršenje presuda.

10. Ovi predmeti uglavnom se odnose na neizvršenje odluka domaćih sudova protiv nekoliko kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine te na nemogućnost članova bivše JNA da povrate posjed nad svojim prijeratnim stanovima u Federaciji Bosne i Hercegovine.

11. U predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine, podnositelji predstavke, oba državljani BiH koji su obnašali istaknute javne funkcije, pripadnici su romske, odnosno židovske zajednice. Prema Ustavu Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je sastavni dio Daytonskog mirovnog sporazuma iz iste godine, samo pripadnici konstitutivnih naroda, Bošnjaci, Hrvati i Srbi, mogu se kandidirati za članove Predsjedništva Bosne i Hercegovine i za Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH. Podnositelji predstavke žalili su se da, iako posjeduju iskustvo usporedivo s najvišim izabranim dužnosnicima u zemlji, Ustav im uskraćuje mogućnost da se kandidiraju za navedene funkcije isključivo na temelju etničkog podrijetla. Sud je utvrdio povrede članka 1. Protokola br. 12 (nemogućnost Roma i Židova da se kandidiraju za najviše političke funkcije) i članka 14. (nemogućnost Roma i Židova da se kandidiraju za parlamentarne izbore).

12. Nakon razmatranja predmeta Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine na svom 1521. sastanku održanom od 4. do 6. ožujka 2025. godine, zamjenici su pozdravili prisutnost zamjenika ministra pravde Bosne i Hercegovine kao pokazatelj opredjeljenosti zemlje da postupi u skladu s presudama Europskog suda. Istodobno su izrazili duboko žaljenje zbog činjenice da, unatoč ponovljenim uvjerenjima vlasti u proteklih 15 godina, potrebne ustavne i zakonodavne izmjene još uvijek nisu usvojene, dok se istodobno skraćuje vrijeme za usklađivanje zakonodavnog okvira s Konvencijom prije općih izbora 2026. godine. Naglašavajući hitnost pronalaženja novih načina i mehanizama za napredak u ovom pitanju, pozvali su vlasti da bez daljnjeg odgađanja izrade konkretan akcijski plan s jasnim vremenskim okvirom kako bi se što prije došlo do rješenja. Također su ih potaknuli da u tom procesu iskoriste svu raspoloživu stručnu potporu unutar Vijeća Europe, posebno onu koju pruža Venecijanska komisija, s ciljem brzog postizanja konsenzusa o reformi izbornog sustava. Ukoliko do prosinca 2025. godine ne bude vidljivog napretka, zamjenici su potvrdili spremnost da razmotre poduzimanje novih koraka s ciljem jačanja političkog dijaloga i suradnje s vlastima Bosne i Hercegovine kako bi se osiguralo učinkovito izvršenje ove skupine presuda.

13. Podnesak prema Pravilu 9.4 Pravila Odbora ministara za nadzor nad izvršenjem presuda u skupini predmeta Sejdić i Finci, CommHR(2023)13, 24. travnja 2023.

14. Poštovanje međunarodnih i preuzetih obveza Bosne i Hercegovine, dokument 16039, 13. rujna 2024., točka 42.

Očekivani ishodi

- Učinkovitije izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava u vezi s Bosnom i Hercegovinom, s posebnim fokusom na opće mjere koje zahtijevaju zakonodavne i druge izmjene.
- Povećani kapaciteti agenata vlada za zastupanje države pred Europskim sudom, za adekvatan nadzor provedbe mjera za izvršenje presuda i za primjenu standarda Konvencije na nacionalnoj razini.

Glavni partneri u zemlji

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, ministarstva pravosuđa (Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske), zastupnici države pred Europskim sudom.

2.1.2 Učinkovita provedba Europske konvencije o ljudskim pravima na nacionalnoj razini

Tijekom 2023. godine, Europski sud za ljudska prava razmotrio je 328 predstavki koje se odnose na Bosnu i Hercegovinu, od kojih je 326 proglašeno nedopuštenima, odnosno brisano s popisa predmeta. Sud je donio dvije presude, pri čemu je u objema utvrđena barem jedna povreda Konvencije.¹⁵ Trenutačno je pred Europskim sudom 57 predmeta koji se odnose na Bosnu i Hercegovinu. Većina ovih predmeta odnosi se na izborni proces, opću zabranu diskriminacije i neizvršavanje odluka domaćih sudova.

Ustavni sud ima ključnu ulogu u primjeni Konvencije na nacionalnoj razini i glavni je pravni lijek protiv eventualnih povreda ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. Međutim, nemogućnost Ustavnog suda da radi u punom kapacitetu zbog političkog pritiska i kašnjenja u izboru sudaca, uz izostanak postupanja različitih institucija u svrhu izvršenja njegovih konačnih odluka, narušava kredibilitet Suda i njegovu djelotvornost, dovodeći ponekad i do pravnog vakuuma. Ustavni sud se istodobno suočava s ozbiljnim izazovima zbog ograničenih kadrovskih, tehničkih i financijskih resursa, što dodatno ugrožava njegovu sposobnost da učinkovito obavlja svoje funkcije i rezultira pretjerano dugim čekanjem na pristup ustavnoj pravdi, kako je primijetila Venecijanska komisija.¹⁶

Sukladno tomu, Vijeće Europe je spremno pružiti podršku u jačanju institucionalnih kapaciteta Ustavnog suda na svim razinama, kao i u rješavanju pitanja neprovođenja odluka Ustavnog suda kroz promicanje dijaloga, podizanje svijesti i koordinaciju s članovima Parlamenta, predstavnicima upravnih tijela, predstavnicima ministarstava pravde, sudovima i drugim pravosudnim tijelima.

Odbor ministara naglasio je i izniman značaj početne i kontinuirane obuke sudaca kako bi se osigurala dugoročna učinkovitost sustava Konvencije¹⁷ te je preporučio da države članice Vijeća Europe osiguraju sveučilišno obrazovanje i osposobljavanje stručnih osoba iz različitih profesija u području ljudskih prava u skladu s potrebama i očekivanjima. Dosadašnja suradnja doprinijela je kvantitativnom i kvalitativnom unapređenju sustavne edukacije o ljudskim pravima koju pružaju centri za edukaciju sudaca i tužitelja, kroz razvoj kurikulumu za obrazovanje¹⁸ iz područja ljudskih prava i uključivanje tečajeva HELP u njihove programe. Potpora je na razini pravosuđa rezultirala vidljivim rezultatima, uključujući uspostavu odjela za sudsku praksu u nekoliko sudova, kao i visoku razinu znanja koju su suci pokazali u pogledu izravne i dosljedne primjene Konvencije.

Ipak, veliki broj predmeta pred Ustavnim sudom ukazuje na stalnu potrebu za jačanjem kapaciteta sudaca u vezi s Konvencijom, kao i za potporu u razvoju sudskog dijaloga, širenju prakse Ustavnog suda i promicanju postupka prethodnog pitanja pred Ustavnim sudom, koji je dostupan sucima opće nadležnosti.

15. Utvrđene povrede u vezi s Bosnom i Hercegovinom uglavnom su se odnosile na sljedeće: članak 3. (zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja), članak 5. (pravo na slobodu i sigurnost), članak 6. (pravo na pravično suđenje), članak 7. (kažnjavanje samo na temelju zakona), članak 8. (poštovanje privatnog i obiteljskog života), članak 14. (zabrana diskriminacije), u vezi s člankom 3. Prvog protokola (pravo na slobodne izbore), članak 9. (sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi), članak 10. (sloboda izražavanja), članak 13. (pravo na djelotvoran pravni lijek), članak 1. Prvog protokola (zaštita imovine), članak 14. (zabrana diskriminacije) i članak 1. Protokola br. 12 (opća zabrana diskriminacije) Konvencije. Europski sud (2024), Profil zemlje za medije – Bosna i Hercegovina.

16. Venecijanska komisija, "Mišljenje o određenim pitanjima u vezi s funkcioniranjem Ustavnog suda Bosne i Hercegovine", usvojeno u ožujku 2024. godine, točke 4. i 32.

17. Preporuka CM/Rec(2019)5 Odbora ministara državama članicama o sustavu Europske konvencije o ljudskim pravima u sveučilišnom obrazovanju i stručnom osposobljavanju.

18. Razvijeno u skladu s prethodnim akcijskim planovima za Bosnu i Hercegovinu.

Proces osnivanja centra za edukaciju odvjetnika u okviru Odvjetničke komore Federacije Bosne i Hercegovine, kao i mogućnost uspostave sličnog mehanizma unutar Odvjetničke komore Republike Srpske, predstavljaju jedinstvenu priliku za razvoj sveobuhvatnog, obveznog kurikuluma za edukaciju o ljudskim pravima za sve odvjetnike u Bosni i Hercegovini. Buduća suradnja mogla bi se dodatno usmjeriti na jačanje sposobnosti odvjetnika i organizacija civilnog društva za sudjelovanje u parničnim postupcima vezanima uz Konvenciju te za ostvarivanje i zaštitu individualnih prava pred svim nadležnim sudovima.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeni pravni i politički okviri za promicanje i ostvarivanje ljudskih prava.
- Poboљšana zaštita ljudskih prava u Bosni i Hercegovini putem ustavne pravde, utemeljena na:
 - (a) učinkovitim izvršavanju odluka Ustavnog suda i boljoj primjeni njegove ukupne sudske prakse kroz sudski dijalog, komunikaciju i koordinaciju među domaćim dionicima;
 - o (b) povećanim kapacitetima pravnika za ostvarivanje i zaštitu individualnih prava pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i sudovima opće nadležnosti; i
 - o (c) jačanju institucionalnih kapaciteta Ustavnog suda.
- Ojačani kapaciteti sudova, tužiteljstava i tijela za provedbu zakona, kao i odvjetnika, za dosljednu primjenu Konvencije i standarda Vijeća Europe kroz sveobuhvatnu edukaciju o ljudskim pravima namijenjenu pravnoj struci.
- Kontinuirano digitalno osnaživanje institucija za edukaciju u sektoru pravosuđa u ovom kontekstu.
- Ojačani institucionalni kapaciteti Institucije ombudsmana za ljudska prava za učinkovito obavljanje njezina mandata, između ostalog, i u svojstvu nedavno imenovanog nacionalnog preventivnog mehanizma protiv mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja.

Glavni partneri u zemlji

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, ministarstva pravosuđa (Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske), Institucija ombudsmana za ljudska prava, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Sud Bosne i Hercegovine, vrhovni sudovi (Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske), Apelacijski sud Brčko distrikta BiH, Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće (VSTV) BiH, parlamenti na svim razinama, zakonodavci i kreatori politika u zemlji, centri za edukaciju sudaca i tužitelja (Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske), članovi pravosuđa (suci, odvjetnici, tužitelji, osoblje koje pruža besplatnu pravnu pomoć), odvjetničke komore Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, odvjetnici i drugi pravници, policijske i druge institucije za provedbu zakona, državni službenici, pravni fakulteti, organizacije civilnog društva.

2.2 UNAPREĐENJE SOCIJALNE PRAVDE, DOBROG ZDRAVLJA I ODRŽIVOG OKOLIŠA

Deklaracija iz Reykjavika ističe "hitnost koordiniranih mjera za zaštitu okoliša kroz suprotstavljanje utjecajima trostruke planetarne krize koja obuhvaća onečišćenje, klimatske promjene i gubitak bioraznolikosti". Također ističe da "ljudska prava i okoliš nisu odvojeni, te da je čist, zdrav i održiv okoliš ključan za puno ostvarivanje ljudskih prava sadašnjih i budućih generacija".

Vijeće Europe izradilo je nekoliko konvencija u kojima je prepoznato pravo na zdrav okoliš. Iako to pravo nije izričito navedeno u Konvenciji niti u Europskoj socijalnoj povelji, sudska praksa Europskog suda za ljudska prava i zaključci Odbora Europske socijalne povelje potvrđuju neraskidivu povezanost između okoliša i ljudskih prava.

Primjena ovih standarda donosi širok spektar pozitivnih ishoda, uključujući borbu protiv ekstremnog siromaštva i socijalne isključenosti, jačanje socijalne kohezije kroz obnovu društvenih veza i povjerenja u domaće institucije, te jačanje otpornosti demokracije. Ipak, ozbiljni nedostaci i dalje postoje u sustavima zaštite velikog broja socijalnih i ljudskih prava u područjima zdravstva i okoliša. Oslanjajući se na bogato iskustvo u zaštiti socijalnih prava, javnog zdravlja i okoliša kroz niz jedinstvenih instrumenata koji čine osnovu njegova djelovanja, Vijeće Europe spremno je raditi na jačanju kapaciteta nadležnih tijela na višoj i lokalnoj razini kako bi se socijalna i ekološka politika učinkovitije provodila u praksi.

Operativni stup "Unapređenje socijalne pravde, dobrog zdravlja i održivog okoliša" obuhvaća sljedeće potprograme:

- učinkovita primjena Europske socijalne povelje;
- ljudska prava u području biomedicine i zdravstva;

- kvaliteta lijekova i zdravstvene zaštite;
- zaštita okoliša i ljudskih prava;
- Tajništvo Razvojne banke Vijeća Europe.

Ove aktivnosti doprinijet će ostvarenju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, osobito cilja 3 (zdravlje i blagostanje – potciljevi 3.1, 3.4 i 3.8), cilja 10 (smanjenje nejednakosti – potciljevi 10.2 i 10.3), cilja 11 (održivi gradovi i zajednice – potciljevi 11.1 i 11.6), cilja 12 (odgovorna potrošnja i proizvodnja – potcilj 12.3), cilja 13 (očuvanje klime – potciljevi 13.1 i 13.3) i cilja 16 (mir, pravda i snažne institucije – potciljevi 16.3 i 16.7).

2.2.1 Učinkovita provedba Europske socijalne povelje

Bosna i Hercegovina ratificirala je revidiranu Europsku socijalnu povelju i prihvatila 51 odredbu. BiH nije prihvatila proceduru kolektivnih žalbi. Izvješća koja je zemlja dužna dostavljati često su neujednačene kvalitete i dostavljaju se s određenim kašnjenjem.

Što se tiče monitoringa, u Bosni i Hercegovini potrebno je što hitnije unaprijediti sljedeća područja:

- smanjenje nezaposlenosti, posebno u tehničkim područjima;
- sprečavanje i suzbijanje prisilnog rada;
- osiguravanje adekvatnog stručnog obrazovanja i osposobljavanja, posebno za mlade;
- zaštita mladih radnika;
- sprečavanje rodne diskriminacije i osiguravanje radnih prava.

Iako u okviru Akcijskog plana 2022.–2025. nije pružana tehnička pomoć u području socijalnih prava, potencijal za suradnju i dalje postoji. Tehnička suradnja prilagođena specifičnostima zemlje uzet će u obzir prethodne zaključke Europskog odbora za socijalna prava o situacijama neusklađenosti u područjima: “zapošljavanje, osposobljavanje i jednake mogućnosti” (2020), “zdravlje, socijalna sigurnost i socijalna zaštita” (2021), “radna prava” (2022) te “djeca, obitelji i migranti” (2023).¹⁹

Buduća potpora bit će usmjerena na jačanje kapaciteta vlasti na državnoj i entitetskoj razini za primjenu i poštovanje socijalnih prava utvrđenih u Europskoj socijalnoj povelji, uz podizanje svijesti o standardima Europske socijalne povelje među socijalnim partnerima, praktičarima pravne struke i organizacijama civilnog društva, kako bi se promicalo prihvaćanje dodatnih odredbi Povelje i postupka kolektivnih žalbi.

Očekivani ishodi

- Usklađeno domaće zakonodavstvo i prakse u području socijalnih i ekonomskih prava s odredbama revidirane Europske socijalne povelje.
- Unaprijeđeni kapaciteti državnih aktera za razumijevanje zaključaka Europskog odbora za socijalna prava i njihovu primjenu u praksi.
- Poboljšan proces monitoringa koji provodi Europski odbor za socijalna prava kao rezultat kvalitetnijih izvješća koje pripremaju domaće vlasti.

Glavni partneri u zemlji

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (Federacija Bosne i Hercegovine), Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, pravnici i druge nadležne institucije (Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Brčko distrikta Bosne i Hercegovine).

19. Dana 27. rujna 2022. godine, Odbor ministara usvojio je reformski paket usmjeren na modernizaciju sustava Europske socijalne povelje (CM(2022)114-final). U okviru postupka izvješćivanja, odredbe o kojima su države potpisnice dužne podnositi izvješća sada su podijeljene u dvije skupine, pri čemu se izvješće za jednu skupinu podnosi svake dvije godine.

2.2.2 Ljudska prava na području biomedicine i zdravstva

Zaštita ljudskih prava u područjima zdravstva i biomedicine, uključujući pravo na zdravstvenu zaštitu, ključan je element društvenog života i neposredno utječe na ostvarivanje drugih temeljnih ljudskih prava i sloboda. Osiguravanje pravičnog pristupa kvalitetnim lijekovima i zdravstvenoj zaštiti i dalje predstavlja izazov za mnoge države članice Vijeća Europe.

Bosna i Hercegovina je stranka Konvencije o ljudskim pravima i biomedicini i njezinih dodatnih protokola o biomedicinskim istraživanjima (CETS br. 195) te o zabrani kloniranja ljudskih bića (CETS br. 168).

Država je također ratificirala MEDICRIME konvenciju o borbi protiv krivotvorenja medicinskih proizvoda i sličnih kaznenih djela koja predstavljaju prijetnju javnom zdravlju. Konvencija o izradi Europske farmakopeje (CETS br. 50) stupila je na snagu u Bosni i Hercegovini 30. ožujka 1995. godine, čime su standardi kvalitete za lijekove objavljeni u Europskoj farmakopeji postali pravno obvezujući na teritoriju cijele zemlje.

U svom izvješću iz 2021. godine u vezi s tematskom skupinom "zdravlje, socijalna sigurnost i socijalna zaštita", Europski odbor za socijalna prava istaknuo je sljedeće slučajeve neusklađenosti u Bosni i Hercegovini u vezi s člankom 11. Europske socijalne povelje (pravo na zaštitu zdravlja):

- članak 11., stavak 2. – savjetodavne i obrazovne mogućnosti: nedostatak sustavne primjene politika probira;
- članak 11., stavak 3. – prevencija bolesti i nezgoda: nepostojanje učinkovitih programa imunizacije i epidemiološkog nadzora, kao i izostanak potrebnih mjera za zabranu pušenja na javnim mjestima.

Iako Europska direkcija za kvalitetu lijekova i zdravstvene zaštite (EDQM) trenutačno ne provodi posebne aktivnosti u Bosni i Hercegovini, država koristi širi okvir suradnje s EU usmjeren na unapređenje kvalitete lijekova i rješavanje izazova u zdravstvenom sustavu. Bosna i Hercegovina već nekoliko godina provodi reforme u zdravstvenom sektoru, čije je rezultate teško procijeniti u izrazito fragmentiranom institucionalnom kontekstu. Kao posljedica dugogodišnje raširenosti pušenja na javnim mjestima, rastuća stopa smrtnosti od raka predstavlja jedan od najozbiljnijih javnozdravstvenih problema u zemlji. Prema ranijim nalazima Europskog odbora za socijalna prava, zabrane pušenja stupile su na snagu 2023. godine u svim zatvorenim javnim prostorima, na radnim mjestima, u javnom prijevozu te u privatnim vozilima kada su u njima prisutni maloljetnici.²⁰

Prema procjenama međunarodnih stručnjaka, domaće zakonodavstvo djelomično je usklađeno s MEDICRIME konvencijom, ali i dalje postoje određeni nedostaci koje je potrebno otkloniti na državnoj razini. Bosna i Hercegovina još uvijek nema posebnu strategiju za borbu protiv krivotvorenih medicinskih proizvoda i drugih sličnih kaznenih djela koja predstavljaju prijetnju javnom zdravlju, iako postoji nacionalna platforma za djelovanje u ovom području. Važeći zakoni koji se odnose na zaštitu u području zdravstva još su u ranoj fazi pripreme, što otežava prevenciju i zaštitu pacijenata i potrošača. U tom kontekstu, potpora bi se mogla pružiti na zahtjev nadležnih institucija u vidu jačanja kapaciteta radi unapređenja međuinstitucionalne suradnje i razmjene informacija između aktera uključenih u borbu protiv krivotvorenih medicinskih proizvoda, kao i u jačanju institucionalnih kapaciteta za međunarodnu suradnju u ovom području.

Vijeće Europe također je spremno dodatno ojačati i održivo razvijati kapacitete policije, tužiteljstva i carinskih tijela, uz blisku suradnju s institucijama za edukaciju kako bi se teme vezane uz farmaceutski kriminal sustavno uključile u kurikule edukacija, s posebnim naglaskom na daljnjem usklađivanju s MEDICRIME konvencijom i drugim relevantnim instrumentima Vijeća Europe. Također je spremno dodatno podizati svijest i jačati kapacitete stručnih osoba u vezi s Konvencijom iz Ovieda i njezinim protokolima, kao i drugim instrumentima iz područja zdravstva, uključujući Konvenciju Vijeća Europe protiv trgovanja ljudskim organima (Konvencija iz Santiago de Compostele).

Bosna i Hercegovina je članica Međunarodne skupine Vijeća Europe za suradnju u području droga i ovisnosti (Pompidou skupina), koja doprinosi razvoju i unapređenju politika u području droga koje osiguravaju pravičnu ravnotežu između zahtjeva javne sigurnosti i zaštite prava pojedinaca. Država aktivno sudjeluje u dvije regionalne mreže suradnje ove grupe,²¹ što stručnim osobama na terenu omogućuje

20. Zabrana je stupila na snagu nakon usvajanja Zakona o duhanu 2022. Godine.

21. Skupina za suradnju zračnih luka jugoistočne Europe u borbi protiv trgovanja drogom putem zračnog prometa okuplja policijske i carinske službenike koji rade u zračnim lukama u 14 zemalja korisnica kako bi razmjenjivali informacije o trendovima, načinima djelovanja i konkretnim slučajevima u cilju suzbijanja trgovanja drogom i prekursorima putem zračnog prometa. Skupina za suradnju na razvoju sveobuhvatnih sustava liječenja ovisnosti u zatvorima u jugoistočnoj Europi radi na jačanju kapaciteta stručnog osoblja koje

razmjenu iskustava i unapređenje operativnih kapaciteta s ciljem stvaranja sigurnijih zajednica. U tom kontekstu, Vijeće Europe spremno je pružiti ciljanu potporu kako bi se stečena znanja i regionalna partnerstva dodatno primjenjivala u praksi.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeno domaće zakonodavstvo, politike i prakse koje učinkovito štite ljudska prava u područjima biomedicine i zdravstva, usklađene s europskim standardima i načelima utvrđenima u Konvenciji iz Ovieda.
- Povećana svijest i ojačani kapaciteti domaćih aktera i zdravstvenih radnika za osiguravanje adekvatne zaštite ljudskih prava u područjima biomedicine i zdravstva, uključujući i izazove koje donose nova znanstvena i tehnološka postignuća.
- Unaprijeđeno zakonodavstvo i okviri javnih politika o krivotvorenju medicinskih proizvoda i drugim sličnim kaznenim djelima, u potpunosti usklađeni s MEDICRIME konvencijom.
- Dodatno ojačani kapaciteti nadležnih tijela za pronalaženje, zapljenu i oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelima obuhvaćenima MEDICRIME konvencijom, za međuinstitucionalnu suradnju u provedbi financijskih istraga povezanih s tim kaznenim djelima te za međunarodnu suradnju u borbi protiv krivotvorenih medicinskih proizvoda.
- Ojačani kapaciteti pravosudnih tijela za provedbu kaznenog progona i donošenje presuda u predmetima kaznenih djela obuhvaćenih MEDICRIME konvencijom.
- Unaprijeđene politike, zakonodavstvo i prakse u području droga i ovisnosti koje se bave rizicima zlorabe droga i bihevioralnih ovisnosti, u skladu s temeljnim vrijednostima Vijeća Europe.
- Povećana operativna suradnja na regionalnoj razini između policijskih i carinskih službenika koji rade u zračnim lukama u cilju suzbijanja nezakonite trgovine drogom.
- Osaženo zatvorsko osoblje, zdravstveni radnici i socijalni radnici kako bi se poboljšao pristup kvalitetnom liječenju ovisnosti o drogama za osobe lišene slobode.

Glavni partneri u zemlji

Ministarstva pravosuđa, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo zdravstva (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske i Odjel za zdravstvo i ostale usluge Brčko distrikta, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, stručne osobe iz pravnog područja i druge nadležne institucije (Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Brčko distrikta), uprava zatvora i zatvorsko osoblje, agencije za provedbu zakona, stručne osobe u području zdravstva i psihosocijalne podrške, nevladine organizacije.

2.2.3 Zaštita okoliša i ljudskih prava

Ljudska prava i okoliš nisu odvojeni. Čist, zdrav i održiv okoliš ključan je za puno ostvarivanje ljudskih prava sadašnjih i budućih generacija. Deklaracija iz Reykjavika naglašava "hitnost dodatnih napora za zaštitu okoliša" te potrebu za "rješavanjem utjecaja trostruke planetarne krize koja obuhvaća onečišćenje, klimatske promjene i gubitak bioraznolikosti na ljudska prava, demokraciju i vladavinu prava". U skladu s tim, Deklaracija predviđa intenziviranje aktivnosti Vijeća Europe u ovom području i postavljanje zaštite okoliša kao vidljivog prioriteta za Organizaciju. Kako je navedeno u Dodatku V Deklaracije iz Reykjavika, Bosna i Hercegovina pozvana je, zajedno s drugim državama članicama, da aktivno sudjeluje u ad hoc multidisciplinarnoj skupini za okoliš koja je izradila [Strategiju Vijeća Europe za okoliš](#)²² i prateći [Akcijski plan](#). Ove dokumente potom je usvojio Odbor ministara na svojoj 134. ministarskoj sjednici u Luxembourg 13. i 14. svibnja 2025. godine. Usporedno s tim, na istoj ministarskoj sjednici usvojena je i nova Konvencija Vijeća Europe o zaštiti okoliša putem kaznenog prava

Nadalje, Preporuka Odbora ministara CM/Rec(2022)20 poziva članice da preispitaju svoje domaće zakonodavstvo i praksu kako bi osigurale njihovu usklađenost sa smjernicama "o prirodi, sadržaju i implikacijama prava na čist, zdrav i održiv okoliš".

radi u zatvorima u 14 zemalja kako bi osigurala kvalitetnije liječenje i skrb za osobe s poremećajima uzrokovanim uporabom psihoaktivnih tvari u zatvorskim ustanovama, u skladu s međunarodnim standardima.

22. Strategija je namijenjena institucijama i tijelima Vijeća Europe. Usmjerena je na područja u kojima Vijeće Europe ima komparativnu prednost, odnosno jedinstvene pravne instrumente i stručnost, uz osiguravanje inkluzivnog procesa konzultacija i iskorištavanje sinergija s partnerima i relevantnim akterima kako bi se osigurala dodatna vrijednost.

U svom naknadnom Mišljenju br. 17, Savjetodavno vijeće europskih tužitelja ističe ulogu tužitelja kao ključnih aktera u svakoj strategiji zaštite okoliša, javnog zdravlja i sigurnosti putem kaznenog, upravnog i građanskog prava.

Bosna i Hercegovina je stranka Konvencije Vijeća Europe o očuvanju europskog divljeg biljnog i životinjskog svijeta i prirodnih staništa (Bernska konvencija), kao i Europske konvencije o krajobrazu i protokola kojim se usvajaju izmjene i dopune te konvencije. Također je članica Sporazuma EUR-OPA o velikim opasnostima – platforme za suradnju usmjerene na unapređenje prevencije i zaštite ljudi od velikih prirodnih ili tehnoloških katastrofa, uz istodobno promicanje projekata koji se bave rješenjima temeljenima na prirodi i njihovim doprinosom smanjenju rizika od katastrofa.

U okviru Akcijskog plana 2022.–2025., domaćim akterima u Bosni i Hercegovini, uključujući nadležne institucije, pravnike i organizacije civilnog društva, pružena je potpora putem aktivnosti regionalne suradnje u jugoistočnoj Europi, čime je unaprijeđeno njihovo znanje o međusobnoj povezanosti ljudskih prava i okoliša. U tom kontekstu, izrada početne studije, koja mapira trenutačno stanje u pogledu politika, zakonodavstva i sudske prakse, postavila je temelje za buduće aktivnosti u ovom području.

Tehnička suradnja na ovim pitanjima također će se oslanjati na preporuke koje pozivaju Bosnu i Hercegovinu da:

- osigura da pravni okviri i okviri politika budu usklađeni s europskim standardima o čistom, zdravom i održivom okolišu i s tim povezanim ljudskim pravima;
- razvije kapacitete vladinih i nevladinih aktera kako bi se bolje zaštitilo ljudsko pravo na zdrav okoliš;
- podigne javnu svijest o ljudskom pravu na zdrav okoliš i unaprijedi pristup okolišnoj pravdi;
- ratificira Konvenciju o zaštiti okoliša putem kaznenog prava.

Sukladno tome, Akcijski plan ojačat će kapacitete relevantnih vlasti na višoj i lokalnoj razini za provedbu okolišnih politika u praksi, istodobno doprinoseći usklađivanju domaćeg pravnog okvira s europskim standardima. Potpora pravnicima mogla bi dodatno unaprijediti njihovu sposobnost da se na nacionalnoj razini učinkovito bave pitanjima koja povezuju okoliš, kazneno pravo i ljudska prava. Isto tako, ciljane obuke namijenjene agencijama za provedbu zakona mogle bi unaprijediti kapacitete tih agencija za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i kazneni progon ekološkog kriminala kroz holistički pristup i međusobnu suradnju.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeno domaće zakonodavstvo i prakse u području zaštite okoliša u skladu s europskim standardima, čime se doprinosi čistom, zdravom i održivom okolišu i zaštiti s njim povezanih ljudskih prava, uz osiguravanje dostupnosti djelotvornih pravnih lijekova.
- Unaprijeđen domaći zakonodavni i regulatorni okvir za sprečavanje, prepoznavanje i suzbijanje kaznenih djela protiv okoliša.
- Povećana svijest o povezanosti zaštite okoliša i ljudskih prava među pravnicima i širom javnošću.
- Ojačana suradnja između vladinih institucija, kompanija, stručnih udruženja i organizacija civilnog društva u pitanjima vezanima uz okoliš i zaštitu ljudskih prava.
- Unaprijeđeni kapaciteti relevantnih institucija, pravnika, organizacija civilnog društva i drugih aktera za bolju primjenu standarda ljudskih prava u području zaštite okoliša.

Glavni partneri u zemlji

Ministarstva pravosuđa, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo okoliša i turizma (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, pravnici, pravni fakulteti, organizacije civilnog društva i druge nadležne institucije (Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta).

2.2.4 Tajništvo Razvojne banke Vijeća Europe

Nakon podnošenja zahtjeva koje pokreću države članice, Razvojna banka²³ ulaže u projekte s visokom dodatnom vrijednošću za društva, potičući inkluziju i doprinoseći unapređenju životnih uvjeta najranjivijih skupina stanovništva diljem Europe. Svojim Strateškim okvirom 2023.–2027., Razvojna banka obvezala se da će sve više usmjeravati aktivnosti na države članice u kojima su društvene potrebe izraženije, čime

23. Za više informacija o Razvojnoj banci Vijeća Europe, molimo posjetite: <https://coebank.org/en/>.

nastoji maksimalno povećati svoj utjecaj. U tom kontekstu, Razvojna banka uglavnom sufinancira projekte u sljedećim područjima djelovanja: ulaganje u ljude i jačanje ljudskog kapitala, promicanje inkluzivnog i otpornog životnog okruženja te potpora zapošljavanju i ekonomskoj i financijskoj inkluziji.

Razvojna banka ima aktivnu ulogu u Bosni i Hercegovini još od pristupanja zemlje Parcijalnom sporazumu 2003. godine, pružajući potporu u vidu sufinanciranja za ukupno 27 projekata u iznosu većem od 300 milijuna eura. Dok je početni fokus bio uglavnom na osiguravanju trajnih stambenih rješenja i poboljšanju životnih uvjeta interno raseljenih osoba, obnovi obrazovnih ustanova te izgradnji i/ili obnovi medicinskih objekata radi unapređenja usluga primarne zdravstvene zaštite, Razvojna banka je kasnije uglavnom sufinancirala projekte koji olakšavaju pristup mikrokreditima, podupiru otvaranje radnih mjesta i aktivnosti koje generiraju prihode, osiguravaju financijsku inkluziju ranjivih skupina stanovništva, mladih, poduzeća kojima upravljaju žene i ruralnih zajednica, kao i izgradnju zatvorske infrastrukture i ustanova za psihijatrijsku skrb.

Razvojna banka također sufinancira izgradnju kulturno-sportskog centra u Mostaru s ciljem jačanja integracije zajednice, podupire mikrokreditne organizacije koje pružaju mikrokredite poduzećima kojima upravljaju žene, kao i klijentima s niskim prihodima, pojedincima i mikropoduzetnicima, uglavnom u ruralnim područjima, podupire mikro, mala i srednja poduzeća radi stvaranja i očuvanja održivih radnih mjesta, te podupire ulaganja u energetska učinkovitost za kućanstva s niskim prihodima u Bosni i Hercegovini. Razvojna banka spremna je razmotriti sve buduće zahtjeve domaćih vlasti za dodatni razvoj socijalne infrastrukture.

2.3 DJELOVANJE ZA JEDNAKOST, RAZNOLIKOST I POŠTOVANJE

Cilj ovog operativnog stupa je osigurati rodnu ravnopravnost, zaštitu prava djece i jačanje inkluzivnih društava bez marginalizacije, isključivanja, rasizma, netolerancije i diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Sukladno tome, operativni stup obuhvaća sljedeće potprograme:

- rodna ravnopravnost – nasilje nad ženama i nasilje u obitelji – trgovanje ljudima;
- borba protiv diskriminacije, raznolikost i inkluzija – Romi i Putnici – nacionalne manjine, regionalni ili manjinski jezici – LGBTI osobe – migranti;
- prava djeteta.

Ove aktivnosti doprinijet će ostvarenju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, osobito cilja 4 (kvalitetno obrazovanje – potciljevi 4.5 i 4.7), cilja 5 (rodna ravnopravnost – potciljevi 5.1 i 5.5), cilja 10 (smanjenje nejednakosti – potciljevi 10.2 i 10.3), cilja 11 (održivi gradovi i zajednice – potcilj 11.7) i cilja 16 (mir, pravda i snažne institucije – potciljevi 16.1 i 16.7).

2.3.1 Rodna ravnopravnost – nasilje nad ženama i nasilje u obitelji – trgovanje ljudima

Uključivanje rodne perspektive u sve politike i mjere strateški je cilj Strategije Vijeća Europe za rodnu ravnopravnost za razdoblje 2024.–2029. Akcijski plan Vijeća Europe za jačanje neovisnosti i nepristranosti pravosuđa istodobno poziva države članice Vijeća Europe da uvedu mjere za suzbijanje štetnog utjecaja stereotipa u sudskim odlukama.

Zakonodavstvo u području rodne ravnopravnosti u Bosni i Hercegovini i dalje nije u potpunosti usklađeno niti se učinkovito provodi na cijelom teritoriju zemlje.²⁴ Još uvijek se čeka na adekvatno financiranje Akcijskog plana za rodnu jednakost 2023.–2027. i praćenje njegove provedbe. Novi akcijski plan o ženama, miru i sigurnosti čeka na usvajanje još od 2023. godine. Iako je Bosna i Hercegovina razvila djelomični Indeks rodne ravnopravnosti,²⁵ institucionalno prikupljanje podataka, uključujući podatke o rodno uvjetovanom nasilju, potrebno je dodatno unaprijediti kako bi se sustavno utvrdile i riješile rodne nejednakosti.

Stoga će se tehnička suradnja u ovom području usmjeriti na otklanjanje uočenih nedostataka i na usklađivanje zakonodavstva u cijeloj zemlji sa Zakonom o ravnopravnosti spolova, s ciljem povećanja javnog i političkog sudjelovanja žena.

24. Godišnje izvješće Europske komisije za 2024. godinu – Bosna i Hercegovina.

25. U usporedbi s Indeksom rodne ravnopravnosti koji je razvio Europski institut za rodnu ravnopravnost, Indeks rodne ravnopravnosti za Bosnu i Hercegovinu sadrži ukupne vrijednosti indeksa za dva područja ("znanje" i "moć"), te djelomične vrijednosti za područja "rad" i "zdravlje".

Nasilje nad ženama i nasilje u obitelji

U svom osnovnom evaluacijskom izvješću u pogledu Bosne i Hercegovine, koje je objavljeno 2022. godine, GREVIO je pozdravio niz pozitivnih mjera koje su vlasti poduzele, uključujući politike rodne ravnopravnosti te zakonodavstvo koje se odnosi na uhođenje, seksualno uznemiravanje i prisilni brak.

U izvješću su također utvrđeni izazovi u pogledu potpunog usklađivanja s obvezama iz Istambulske konvencije, posebno kada je riječ o dodatnim izmjenama i dopunama kaznenog zakonodavstva. Sukladno tome, GREVIO je pozvao vlasti da:

- usvoje izmjene i dopune odredbi o kaznenim djelima seksualne prirode u kaznenim zakonima na državnoj i entitetskoj razini²⁶ kako bi se u potpunosti uveo koncept izostanka slobodno danog pristanka, u skladu s odredbama Istambulske konvencije, te precizirale vrste seksualnih radnji bez pristanka koje se definiraju kao kazneno djelo;
- uvedu sustavnu i obveznu početnu i kontinuiranu obuku o svim oblicima nasilja nad ženama za relevantne stručne osobe koje rade sa žrtvama ili počiniteljima, posebno policijske službenike, tužitelje i suce, osoblje centara za socijalnu skrb i medicinsko osoblje, u skladu sa zahtjevima Istambulske konvencije;
- upravljanje rizikom provodili sustavno te kako bi se hitne mjere udaljenja iz doma, zabrane približavanja i zaštitne mjere dosljedno izricale za sve oblike nasilja nad ženama obuhvaćene Istambulskom konvencijom, uz korištenje standardiziranih alata za procjenu rizika utemeljenih na dokazima;
- redovito i sustavno prikupljaju administrativne podatke o svim oblicima nasilja nad ženama u svim fazama kaznenopravnog postupka (od prijave, preko istrage, do pokretanja kaznenog postupka i njegova ishoda), razvrstane prema spolu i dobi žrtve i počinitelja, vrsti nasilja i odnosu počinitelja prema žrtvi, na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine;
- uspostave programe za počinitelje uzimajući u obzir najbolje međunarodne prakse i uz osiguravanje pristupa utemeljenog na ljudskim pravima;
- usvoje mjere kako bi se osiguralo da se kazneno djelo seksualnog nasilja primjenjuje i između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera te osiguraju razmjerne i odvraćajuće sankcije za sve seksualne radnje bez pristanka žrtve, bez obzira na osobne karakteristike;
- poduzmu "prioritetne mjere" radi osiguranja sigurnosti žrtava i njihove djece te "prekidanja ciklusa moći i zlostavljanja" koji počinitelji koriste u postupcima za skrbništvo i pravo na viđanje djece.

GREVIO je također izrazio zabrinutost zbog toga što suci i dalje ponekad tretiraju nasilje u obitelji i druge oblike nasilja nad ženama kao kaznena djela male društvene opasnosti, naglašavajući da široko rasprostranjeno sklapanje sporazuma o priznanju krivnje i izricanje vrlo blagih kazni predstavljaju zabrinjavajuće prakse koje doprinose osjećaju nekažnjivosti i kod počinitelja i kod žrtava.

Potpota pružena u okviru Akcijskog plana 2022.–2025. (na domaćoj i regionalnoj razini) bila je usmjerena na otklanjanje nedostataka u pravnom okviru za borbu protiv seksualnog nasilja te na jačanje mehanizama za unapređenje pristupa žena pravdi kroz pravosudni sustav koji je više rodno osjetljiv. Potpora je doprinijela i boljem upoznavanju vladinih institucija, pravosudnih tijela i agencija za provedbu zakona s digitalnom dimenzijom nasilja nad ženama.

Unatoč konstruktivnom angažmanu domaćih vlasti u vezi s preporukama skupine GREVIO i određenim pozitivnim pomacima u borbi protiv nasilja u obitelji na svim razinama, i dalje su prisutni značajni nedostaci u zakonodavstvu i njegovoj primjeni. Važeće zakonodavstvo ne obuhvaća u dovoljnoj mjeri seksualno nasilje i oblike nasilja nad ženama omogućene tehnologijom, što žrtve stavlja u ranjiv položaj u digitalnom prostoru. Općenito, povjerenje javnosti u sustav i dalje je nisko, što potvrđuju vrlo niske stope prijavljivanja (samo oko 11 % žrtava prijavljuje nasilje).

I dalje postoji potreba za suzbijanjem štetnih rodnih stereotipa, s obzirom na to da su žene i dalje izložene diskriminatornim praksama u postupcima razvoda i odlučivanja o skrbništvu, kao i u većini predmeta koji se odnose na nasilje nad ženama. Bosna i Hercegovina i dalje se suočava s antirodnim pokretima i pokretima koji se protive ljudskim pravima.²⁷

26. Brčko distrikt je usvojio izmjene i dopune svog Kaznenog zakona 2024. godine kojima je uvedena definicija seksualnog nasilja zasnovana na pristanku, uključujući i silovanje.

27. "Godišnji izvještaj Europske komisije za 2024. godinu – Bosna i Hercegovina."; GREVIO osnovni evaluacijski izvještaj.

Nadovezujući se na prethodnu suradnju, potpora u jačanju kapaciteta u okviru Akcijskog plana promicat će daljnje usklađivanje domaćeg zakonodavstva i praksi u području rodno uvjetovanog nasilja s međunarodnim standardima, uz nastavak rada na uvođenju definicije seksualnog nasilja utemeljene na pristanku.

Očekivani ishodi

- Ojačani domaći zakonodavni i normativni okviri za prevenciju i borbu protiv svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, uključujući i u digitalnom prostoru, u skladu s nalazima skupine GREVIO i odredbama Istambulske konvencije.
- Ojačani zakonodavni okviri i okviri politika koji osiguravaju sustavnu procjenu i upravljanje rizikom, kao i izricanje hitnih naloga za udaljenje iz doma, zabrane približavanja i zaštitnih mjera za sve oblike nasilja nad ženama obuhvaćene Istambulskom konvencijom.
- Unaprijeđeni kapaciteti nadležnih institucija, stručnih osoba iz pravosudnog sektora, stručnih osoba koje rade na prvoj liniji podrške te organizacija civilnog društva za primjenu standarda Istambulske konvencije, uz učinkovito uklanjanje prepreka pristupu žena pravdi.
- Poboljšana kvaliteta i dostupnost programa tretmana za počinitelje nasilja u obitelji, u skladu s načelima Istambulske konvencije.
- Redovito i sustavno prikupljanje administrativnih podataka o svim oblicima nasilja nad ženama u svim fazama kaznenopravnog postupka, razvrstanih prema spolu i dobi žrtve i počinitelja, vrsti nasilja i odnosu počinitelja i žrtve, na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.

Glavni partneri u zemlji

Ministarstva pravosuđa, ministarstva unutarnjih poslova, Odbor za praćenje i izvješćivanje o provedbi Istambulske konvencije i femicidu u Bosni i Hercegovini, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice), Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine i Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Republike Srpske, centri za edukaciju sudaca i tužitelja (Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske), pravni fakulteti, organizacije civilnog društva.

Trgovina ljudima

Bosna i Hercegovina i dalje je zemlja podrijetla, odredišta i tranzita za žrtve trgovanja ljudima. Vijeće Europe pružilo je značajnu potporu u izradi sveobuhvatne nacionalne strategije za borbu protiv trgovanja ljudima, usklađene s najhitnijim preporukama skupine GRETA, kao i pratećeg akcijskog plana za razdoblje 2024.–2027.

U posljednjih nekoliko godina unaprijeđeno je postupanje pravosudnih institucija u predmetima trgovanja ljudima, između ostalog uspostavljanjem posebnog odjela u Tužiteljstvu Bosne i Hercegovine, što je dovelo do povećanja broja istraga i podignutih optužnica. Radna skupina za borbu protiv trgovanja ljudima dodatno je unaprijedila koordinaciju između tužiteljstava i agencija za provedbu zakona, što je rezultiralo većim brojem osuđujućih presuda.

Izrađeni su i posebni protokoli za rad multidisciplinarnih timova u prevenciji, otkrivanju i istrazi slučajeva trgovanja ljudima u svrhu radne eksploatacije, kao i u predmetima trgovanja djecom. Tijekom 2023. godine uspostavljena je mreža specijaliziranih odvjetnika i organizacija civilnog društva koje pružaju besplatnu pravnu pomoć žrtvama trgovanja ljudima.

Unatoč tim značajnim postignućima, i dalje postoje ozbiljni izazovi, uključujući nedovoljno prepoznavanje potrebe za unapređenjem pristupa pravdi i osiguravanjem djelotvornih pravnih lijekova za žrtve trgovanja ljudima. Zbog izostanka suglasnosti u vezi s izradom nacrtu zakona o državnom fondu za naknadu štete žrtvama, Vijeće Europe preusmjerilo je potporu na uspostavu lokalnih mehanizama za naknadu štete.

U okviru Akcijskog plana nastaviti će se aktivnosti na jačanju kapaciteta agencija za provedbu zakona i pravnika kako bi se osigurala dugoročna održivost postignutih rezultata i učinkovita primjena novih instrumenata i politika. Tehnička suradnja u ovom području oslanjat će se i na preporuke skupine GRETA iz izvješća o trećem ciklusu evaluacije (objavljenog u lipnju 2022. godine), u kojima se Bosna i Hercegovina poziva da:²⁸

28. GRETA (2022)06 Bosna i Hercegovina, treći ciklus evaluacije.

- osigura da se pravna pomoć pruža čim postoje razumni razlozi za sumnju da je osoba žrtva trgovanja ljudima, te da tužitelji žrtve informiraju o njihovom pravu na pravno zastupanje;
- omogući da žrtve u okviru kaznenog postupka ostvare pravo na naknadu štete od počinitelja te da bez daljnjeg odgađanja uspostavi državni sustav naknade štete dostupan žrtvama trgovanja ljudima;
- osigura da se kaznena djela trgovanja ljudima procesuiraju kao takva, a ne kao blaža kaznena djela, kada to okolnosti slučaja omogućuju, te da rezultiraju djelotvornim, razmjernim i odvraćajućim sankcijama;
- uložiti dodatne napore kako bi se osigurala puna primjena odredbe o nekažnjavanju žrtava, kroz izradu smjernica i organiziranje obuka za policijske službenike i tužitelje o njezinoj primjeni;
- u potpunosti koristi sve dostupne mjere za zaštitu žrtava i svjedoka trgovanja ljudima te spriječi zastrašivanje tijekom istrage, kao i tijekom i nakon sudskih postupaka;
- dodatno potiče specijalizaciju među policijskim službenicima, tužiteljima i sucima;
- posveti veću pažnju otkrivanju žrtava trgovanja ljudima među migrantima i tražiteljima azila, kroz obuke i izdavanje jasnih operativnih uputa za stručne osobe na prvoj liniji odgovora;
- organizira obuke za inspektore rada, policijske službenike, tužitelje i suce diljem zemlje, uključujući zajedničke obuke, o trgovanju ljudima u svrhu radne eksploatacije i o pravima žrtava.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđen odgovor kaznenopravnog sustava na trgovanje ljudima, s posebnim fokusom na učinkovito otkrivanje, istragu i kazneni progon tih kaznenih djela.
- Unaprijeđena zaštita žrtava trgovanja ljudima prije, tijekom i nakon sudskih postupaka.
- Unaprijeđene politike i mjere prevencije koje se bave ključnim uzrocima trgovanja ljudima.
- Poboľššan pristup utemeljen na ljudskim pravima, s fokusom na identifikaciju žrtava i postupke njihova upućivanja nadležnim službama, te na unapređenje pristupa pravdi i djelotvornim pravnim lijekovima.

Glavni partneri u zemlji

Državni koordinator za borbu protiv trgovanja ljudima, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravosuđa Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA), Granična policija Bosne i Hercegovine, Služba za poslove sa strancima Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo unutarnjih poslova (Federacija Bosne i Hercegovine), koordinator za borbu protiv trgovanja ljudima u Federaciji Bosne i Hercegovine, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske, koordinator za borbu protiv trgovanja ljudima u Republici Srpskoj; Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, koordinator za borbu protiv trgovanja ljudima u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, tužiteljstva, inspekcije rada, timovi za borbu protiv trgovanja ljudima na razini entiteta, Brčko distrikta i kantona.

2.3.2 Borba protiv diskriminacije, raznolikost i inkluzija – Romi i Putnici – nacionalne manjine, regionalni ili manjinski jezici – LGBTI osobe – migranti

Diskriminacija predstavlja ozbiljno kršenje ljudskih prava. Nejednakosti, rasizam i netolerancija potiču mržnju, produbljuju podjele i destabiliziraju demokratske sustave. Sukladno tome, Deklaracija iz Reykjavika prepoznaje "potrebu da se osigura jednakost i suzbije svaki oblik diskriminacije" te potvrđuje opredijeljenost za jačanje rada Organizacije "na izgradnji inkluzivnih društava bez marginalizacije, isključivanja, rasizma i netolerancije".

Preporuka CM/Rec(2022)16 Odbora ministara državama članicama o borbi protiv govora mržnje utvrđuje mjere za sprečavanje i suzbijanje govora mržnje, promicanje kulture inkluzivnosti te pružanje potpore osobama koje su meta govora mržnje kako bi ostvarile svoja prava, kroz sveobuhvatan pristup koji uključuje više aktera. Preporuka CM/Rec(2024)4 Odbora ministara državama članicama o borbi protiv kaznenih djela počinjenih iz mržnje pruža dodatne sveobuhvatne smjernice državama članicama za učinkovito sprečavanje i suzbijanje kaznenih djela iz mržnje u okviru zaštite ljudskih prava, demokracije i vladavine prava. U preporuci se naglašava potreba da države članice usvoje učinkovite, razmjerne i odvraćajuće odredbe kaznenog zakonodavstva za suzbijanje kaznenih djela iz mržnje, osiguraju specijalizirane usluge potpore za žrtve te unaprijede suradnju s organizacijama civilnog društva i drugim relevantnim akterima.

Posebno se naglašava i značaj obuke za službenike tijela za provedbu zakona i pravosudna tijela kako bi mogli pravodobno prepoznati i učinkovito reagirati na kaznena djela počinjena iz mržnje. Unatoč kvalitetnom pravnom okviru, diskriminatorni govor i govor mržnje i dalje su široko rasprostranjeni u Bosni i Hercegovini i

negativno utječu na međunacionalne odnose. Ovaj fenomen dodatno se pogoršava tijekom izbornog razdoblja.²⁹ Još uvijek se čeka na izvršenje presuda iz skupine predmeta Sejdić i Finci. Nisu usvojene strategije za borbu protiv diskriminacije niti strategije za zaštitu manjina koje pokrivaju teritorij cijele države.

Romska populacija i dalje predstavlja najranjiviju manjinu u najnepovoljnijem položaju, kojoj stigmatizacija i stereotipi otežavaju društvenu inkluziju. Romi se i dalje suočavaju s diskriminacijom u području politike, obrazovanja, zapošljavanja, pristupa socijalnoj zaštiti, zdravstvenim uslugama, stanovanja i imovinskih prava.

Iako je praksa “dvije škole pod jednim krovom” u suprotnosti s presudama Vrhovnog suda Federacije iz 2014. i 2021. godine, ona se i dalje primjenjuje. Prema dostupnim podacima, diskriminacija na temelju seksualne orijentacije i rodnog identiteta i dalje je raširena. U 2024. godini Bosna i Hercegovina je na mapi i indeksu Rainbow Europe ostvarila rezultat od 40,25 % (u odnosu na 40 % u 2023. i 38 % u 2022. godini) te se nalazi na 23. mjestu u Europi kada je riječ o pravnom i političkom okviru za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.³⁰

Potpora koju je pružilo Vijeće Europe ipak je omogućila značajan napredak u posljednjih nekoliko godina, osobito u pogledu provedbe Akcijskog plana za LGBTI osobe za razdoblje 2021.–2024. u Bosni i Hercegovini, uspješne organizacije povorke ponosa u Sarajevu 2023. i 2024. godine, pri čemu su u posljednjem izdanju povorke mjere sigurnosti prilagođene stvarnoj veličini događaja u odnosu na prethodne godine, te bolje opremljenosti Institucije ombudsmana za ljudska prava za odgovor na diskriminaciju i netoleranciju.

Lokalne vlasti ojačale su svoje kapacitete za unapređenje politika inkluzije Roma, uz aktivno praćenje Akcijskog plana Bosne i Hercegovine za društvenu inkluziju Roma i Romkinja za razdoblje 2021.–2025. U studenom 2023. godine Vijeće ministara Bosne i Hercegovine prvi je put usvojilo i dokument “Mapiranje odgovora na govor mržnje”, koji postavlja jasan putokaz i prioritetne mjere za sustavno rješavanje ovog problema, uzimajući u obzir preporuke ECRI-ja. Potpora Vijeća Europe u okviru Akcijskog plana 2022.–2025. također je doprinijela suzbijanju diskriminacije u obrazovnom sustavu i jačanju demokratske kulture u školama.

Unatoč tim postignućima, i dalje postoje značajni izazovi. U svom izvješću o šestom ciklusu monitoringa, objavljenom 25. lipnja 2024. godine, ECRI je istaknuo potrebu za temeljitim promjenama paradigme kako bi se prevladala duboko ukorijenjena netrpeljivost, nepovjerenje i mržnja koja i dalje prečesto karakterizira međunacionalne odnose u zemlji. Osim poziva na međunacionalni i međureligijski dijalog, ECRI je ponovno naglasio i imperativnu potrebu poštovanja presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine, te uklanjanja diskriminacije u obrazovanju ukidanjem prakse “dvije škole pod jednim krovom” i drugih oblika neinkluzivnog školskog okruženja.

U izvješću za 2024. godinu ECRI je također istaknuo potrebu za unapređenjem ravnopravnosti LGBTI osoba, većom odgovornošću za postupke protiv LGBTI osoba motivirane mržnjom te dodatnim mjerama za učinkovitiju inkluziju Roma. U svom petom mišljenju, usvojenom u veljači 2024. godine, Savjetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina snažno je naglasio važnost inkluzivnog obrazovnog sustava, pristupa kvalitetnom predškolskom obrazovanju za romsku djecu i interkulturalnog dijaloga među etničkim i vjerskim skupinama (vidjeti također odjeljak 2.6.4. “Obrazovanje”). Potreba za zaštitom romske djece, osiguravanjem adekvatnog pristupa obrazovanju i unapređenjem životnih uvjeta (stanovanja) dodatno je istaknuta i u zaključcima ECSR-a iz 2023. godine.³¹

U svom trećem evaluacijskom izvješću koje je usvojeno u ožujku 2022. godine, Odbor stručnjaka za Povelju o jezicima utvrdio je da Bosna i Hercegovina još uvijek nije realizirala većinu svojih obveza koje je preuzela pristupanjem Povelji o jezicima. Posebno je istaknuto odsustvo strukturnog pristupa prema 15 zaštićenih regionalnih ili manjinskih jezika u područjima poput obrazovanja, emitiranja programa ili uporabe tradicionalnih toponima na manjinskim jezicima, gdje je to primjenjivo.³²

29. Međutim, nakon izmjena i dopuna izbornog zakona koje je nametnuo Visoki predstavnik 2022. godine, Misija Kongresa zadužena za praćenje lokalnih izbora u listopadu 2024. godine zabilježila je manje neprijateljski nastrojeno izorno okruženje i manji broj slučajeva govora mržnje.

30. Rainbow Europe, godišnji alat za mjerenje i rangiranje koji razvija organizacija ILGA-Europe, obuhvaća Rainbow Europe kartu i indeks, kao i nacionalne preporuke. ILGA-Europe objavljuje Dugin indeks od 2009. godine i koristi ga za prikaz pravnog položaja i statusa LGBTI osoba u politikama u Europi. Dugin indeks rangira europske zemlje i teritorije prema njihovim pravnim praksama i politikama vezanim uz LGBTI osobe, u rasponu od 0 do 100 %.

31. Izvješće Europskog odbora za socijalna prava (2024), Zaključci za 2023. godinu

32. Vidi također naknadno donesenu Preporuku CM/RecChL(2022)4 Odbora ministara državama članicama o primjeni Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu Bosne i Hercegovine.

Sukladno tome, buduća tehnička suradnja fokusirat će se na:

- pružanje stručne potpore u izradi strateških zakonodavnih i političkih okvira;
- nastavak jačanja kapaciteta u vezi s postojećim strateškim okvirima (za govor mržnje, LGBTI) i onima u pripremi (za Rome i Putnike) ili u okviru planiranja državne strategije za borbu protiv diskriminacije i pratećeg akcijskog plana;
- daljnju potporu sustavnom pristupu u suzbijanju govora mržnje i kaznenih djela počinjenih iz mržnje, uključujući podizanje svijesti i promicanje pozitivnih poruka;
- borbu protiv netolerancije i mržnje kroz unapređenje društvene kohezije u suradnji s vjerskim i sportskim zajednicama, kao i poslovnim sektorom;
- osnaživanje lokalnih nevladinih organizacija da zastupaju građane u ostvarivanju svojih prava, da učinkovito doprinose razvoju i provedbi inkluzivnih politika i planova te da osiguraju psihosocijalnu podršku i sigurne prostore za žrtve diskriminacije i mržnje;
- poticanje sudjelovanja pripadnika manjina u političkom i javnom životu.

Tehnička suradnja također će uzeti u obzir izvješća i neispunjene preporuke ECRI-ja, Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina te Odbora stručnjaka za Povelju o jezicima, koje pozivaju Bosnu i Hercegovinu da:³³

Obrazovanje/mladi

- ojača ulogu obrazovnog sustava osnovnih i srednjih škola, kao i ustanova višeg i visokog obrazovanja, u promicanju i provedbi politika protiv diskriminacije te u području raznolikosti i inkluzije među učenicima;
- sistematizira ponudu predškolskog obrazovanja i podigne svijest o važnosti takvog obrazovanja među pripadnicima romske zajednice;
- ojača i osigura održivost usluga u zajednici koje doprinose boljim obrazovnim ishodima djece iz marginaliziranih zajednica (vrtići, centri za produženi boravak) te programa romskih obrazovnih medijatora koji doprinose uključivanju najranjivije romske djece;
- smanji prepreke za upis na tečajeve stručnog osposobljavanja kako bi i članovi romske zajednice s ograničenim čitalačkim sposobnostima mogli sudjelovati;
- ojača kapacitete pružatelja psihosocijalnih usluga u obrazovnim institucijama kako bi mogli odgovoriti na potrebe LGBTI učenika i njihovih obitelji;
- osigura odgovarajuće oblike i sredstva za učenje manjinskih jezika zaštićenih Poveljom o jezicima u svim fazama obrazovanja te informira učenike i roditelje o ponudi i motivira ih da je koriste;
- uspostavi sustav financiranja kulturnih aktivnosti i objekata vezanih uz manjinske jezike;
- poveća sredstva općinama za osnivanje ili proširenje kulturnih centara koji promiču susrete i zajedničke interese kako bi se prevladale etničke granice, posebno među mladima;
- zalaže se za uvođenje romskog jezika, kao i sadržaja o povijesti i kulturi Roma, u nastavne planove i programe škola i udžbenike.

Prava / sudjelovanje manjina

- osigura izvršenje presuda domaćih sudova u predmetima diskriminacije koji se tiču pripadnika nacionalnih manjina;
- provede analizu potreba i interesa osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama s ciljem očuvanja, daljnjeg razvoja i zaštite njihove kulture, identiteta i jezika;
- unaprijedi status vijeća nacionalnih manjina, dodjeljujući im zakonske ovlasti u različitim parlamentarnim tijelima;
- ojača kapacitete Nacionalne kontaktne točke za Rome pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice kako bi se osigurao adekvatan razvoj i provedba strateškog okvira (Akcijskog plana Bosne i Hercegovine za društvenu inkluziju Roma i Romkinja za razdoblje 2026.–2030.) i učinkovita međuinstitucionalna suradnja za podizanje svijesti o anticiganizmu;
- poveća svijest o Povelji o jezicima i uspostavi strukturiranu politiku koja olakšava njezinu primjenu.

LGBTI

- osigura i implementira pravni okvir koji omogućuje priznanje i zaštitu istospolnih zajednica;
- osigura da domaće zakonodavstvo jamči brz, transparentan i dostupan postupak za pravno priznavanje rodnog identiteta;

33. Savjetodavni odbor Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, Peto mišljenje o Bosni i Hercegovini; Izvješće ECRI-ja o Bosni i Hercegovini, šesti ciklus monitoringa.

- osigura profesionalan i respektabilan odnos prema LGBTI osobama od strane svih relevantnih pružatelja usluga, uključujući policiju, državne službenike te stručne osobe u području zdravstva i obrazovanja.

Govor mržnje/kaznena djela počinjena iz mržnje

- jamči sveobuhvatno evidentiranje nasilnih incidenata motiviranih predrasudama kroz unapređenje baze podataka Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća;
- osigura provedbu potpunih i vjerodostojnih istraga o incidentima nasilja i mržnje prema LGBTI osobama;
- unaprijedi kapacitete različitih aktera za adekvatno reagiranje na govor mržnje i promicanje narativa kojima se suprotstavlja govoru mržnje;
- smanji netoleranciju i mržnju kroz rad s vjerskim i sportskim zajednicama, školama, kao i poslovnim sektorom;
- intenzivira edukacije o borbi protiv mržnje za službenike tijela za provedbu zakona i članove pravosuđa;
- proširi mandat Središnjeg izbornog povjerenstva (SIP) koji će obuhvaćati i reagiranje na govor mržnje tijekom izbornih kampanja.

Migranti, izbjeglice i tražitelji azila

Potreba za rješavanjem izazova u kontekstu ljudskih prava izbjeglica i migracija istaknuta je, između ostalog, u Deklaraciji iz Reykjavika, koja ponovno potvrđuje obvezu poštovanja ljudskih prava migranata i izbjeglica te podrške državama na prvoj liniji odgovora kroz postojeće okvire Vijeća Europe.

Dana 20. kolovoza 2023. godine Dom naroda Bosne i Hercegovine usvojio je Zakon o strancima, kojim su unesene izmjene u mehanizam "zabrane vraćanja" kao ključni stup politike međunarodne zaštite. U posljednjim godinama upravljanje migracijama kontinuirano se unapređuje, uključujući i poboljšanje uvjeta za migrante smještene u privremenim prihvatnim centrima.³⁴

U tom kontekstu, tehnička suradnja mogla bi dodatno:

- unaprijediti pravni, politički i regulatorni okvir te potaknuti usklađivanje politika i praksi u vezi s prihvatom, azilom i pritvorom s europskim standardima, uključujući posebne garancije za dodatnu zaštitu ranjivih osoba, posebno migrantske djece;
- razviti stručna znanja relevantnih institucija, stručnih osoba u pravosuđu, tijelima za provedbu zakona, pravnika i drugih stručnjaka u području migracija i azila, između ostalog i u pogledu poštovanja ljudskih prava migranata, izbjeglica i tražitelja azila u skladu s europskim standardima;
- ojačati kapacitete nadležnih tijela za primjenu učinkovitih alternativa pritvoru stranaca i osigurati da se pritvor primjenjuje isključivo kao posljednja mjera kada su sve druge mjere iscrpljene, uz odgovarajuće procesne garancije i u adekvatnim uvjetima;
- poboljšati pravni status osoba pod supsidijarnom zaštitom;
- osigurati pružanje potpore i programa interkulturalne inkluzije migrantima, izbjeglicama i interno raseljenim osobama na lokalnoj razini koristeći višerazinski pristup koji olakšava suradnju i upravljanje politikama migracija i integracije između vlasti na višoj razini i lokalnih vlasti;
- osigurati adekvatno financiranje aktivnosti za ostvarivanje prihoda za povratnike i riješiti problem njihova nepovoljnog položaja u pogledu socijalnih prava;
- uključiti rodnu analizu i perspektivu u mjere integracije za izbjeglice i korisnike supsidijarne zaštite.

Očekivani ishodi

Zabrana diskriminacije, raznolikost i inkluzija, Romi i Putnici, nacionalne manjine, regionalni ili manjinski jezici, LGBTI osobe

- Unaprijeđeni institucionalni kapaciteti državnih i lokalnih tijela, uključujući tijela za jednakost, tijela za provedbu zakona i pravosuđe, za suzbijanje diskriminacije, govora mržnje, rasizma i netolerancije na svim osnovama, kao i za poštovanje prava pripadnika manjina, u skladu sa standardima i najboljim praksama Vijeća Europe.
- Unaprijeđeni kapaciteti državnih i lokalnih tijela za planiranje i provedbu politika i planova za održivu društvenu uključenost marginaliziranih zajednica, uključujući Rome.

34. "Godišnje izvješće Europske komisije za 2024. godinu – Bosna i Hercegovina".

- Unaprijeđeni kapaciteti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice za podizanje svijesti drugih institucija o normativnom okviru za govor mržnje i za planiranje politika za suzbijanje ove pojave.
- Uspostavljen okvir politika za manjinske jezike u skladu s europskim standardima.
- Osnažena Institucija ombudsmana za ljudska prava da učinkovito reagira na diskriminaciju i netoleranciju, u skladu s nadležnostima koje ima kao domaće tijelo za jednakost. Unaprijeđeni kapaciteti policije, tužiteljstava i sudova za otkrivanje, provođenje istraga, zastupanje optužnica i donošenje presuda u predmetima kaznenih djela počinjenih iz mržnje, uključujući djela protiv LGBTI osoba i drugih ranjivih skupina, u skladu s konkretnim preporukama ECRI-ja za BiH.
- Povećana svijest među nedržavnim subjektima, uključujući obrazovne radnike, mlade, vjerske zajednice, sportske organizacije i civilno društvo, o opasnostima mržnje, diskriminacije, stereotipa i s tim povezanog nasilja u društvu.

Glavni domaći partneri

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i nacionalna kontakt-osoba za Rome u okviru Ministarstva, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (Federacija Bosne i Hercegovine), Federalno ministarstvo zdravstva (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, ministarstva pravosuđa (Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo unutarnjih poslova (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske, Ministarstvo uprave i lokalne samouprave Republike Srpske, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske, Ministarstvo za europske integracije i međunarodnu suradnju Republike Srpske, Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, Parlamentarni odbor za ljudska prava, vijeća nacionalnih manjina (Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), Agencija za ravnopravnost spolova, mehanizmi za rodnu ravnopravnost u oba entiteta, agencije za državnu službu na državnoj i entitetskoj razini, Vlada Brčko distrikta, tužiteljstva (Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska, distrikt i kantoni), Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) Bosne i Hercegovine, Odbor za Rome Bosne i Hercegovine, centri za edukaciju sudaca i tužitelja u oba entiteta, Vijeće za tisak Bosne i Hercegovine, općine, ostala relevantna tijela, civilno društvo i mediji.

Migranti i izbjeglice

- Unaprijeđeno domaće zakonodavstvo i okvir politika u području migracija i azila, u skladu s europskim i međunarodnim standardima.
- Unaprijeđene zaštitne mjere za ranjive osobe u kontekstu migracija i azila, uključujući i putem promicanja skrbi obiteljskog tipa za djecu bez pratnje.
- Unaprijeđeni kapaciteti nadležnih tijela za osiguravanje adekvatnog životnog standarda i dostojanstvenih uvjeta u prihvatnim centrima.
- Unaprijeđeni kapaciteti nadležnih tijela za planiranje i primjenu učinkovitih alternativa pritvoru migranata i osiguravanje da se pritvor primjenjuje isključivo kao krajnja mjera, uz odgovarajuće procesne mjere zaštite i adekvatne uvjete.
- Unaprijeđen pristup migranata, izbjeglica i raseljenih osoba uslugama podrške i interkulturalnim programima inkluzije na lokalnoj razini, uz primjenu pristupa koji podrazumijeva sudjelovanje različitih razina vlasti i omogućava suradnju i upravljanje politikama u području migracija i integracije između državnih i lokalnih tijela.

Glavni domaći partneri

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, ministarstva pravosuđa (Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), Institucija ombudsmana za ljudska prava, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, vrhovni sudovi (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), Apelacijski sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, VSTV Bosne i Hercegovine, parlamenti na svim razinama, domaći zakonodavci i kreatori politika, centri za edukaciju sudaca i tužitelja (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), pravnici i članovi pravosuđa (suci, odvjetnici, tužitelji, osoblje angažirano na pružanju pravne pomoći), agencije za provedbu zakona, državni zastupnici Bosne i Hercegovine pred Europskim sudom za ljudska prava, državni službenici, pravni fakulteti, organizacije civilnog društva.

2.3.3 Prava djece

Djeca trpe značajne posljedice zbog nasilja različitih oblika i u različitim okruženjima, ograničenog pristupa pravdi i mogućnostima sudjelovanja, izazova povezanih s tehnološkim razvojem (uključujući UI), kao i siromaštva, društvene isključenosti i diskriminacije. Nedostaci u propisima, uslugama socijalne i dječje zaštite, obrazovanju i skrbništvu dodatno povećavaju njihovu izloženost kršenju ljudskih prava. Prava i potrebe djece često bivaju zanemareni zbog ograničenog pristupa domaćoj i međunarodnoj pravnoj zaštiti i poteškoća u ostvarivanju prava na izražavanje mišljenja. Kao što je ponovno istaknuto u Strategiji za zaštitu prava djeteta (2022.–2027.), Vijeće Europe posvećeno je osiguravanju djelotvorne zaštite prava djece, kao što su zaštita od nasilja, jednake mogućnosti i društvena uključenost, pristup i sigurno korištenje tehnologija, pravosuđe prilagođeno potrebama djece, omogućavanje svakom djetetu da izrazi svoje mišljenje te prava djeteta u kriznim i izvanrednim situacijama.

Bosna i Hercegovina ratificirala je Konvenciju Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (Lanzarote konvencija) 2013. godine, ali ne postoji mehanizam za osiguravanje njezine provedbe.

Institucija ombudsmana za ljudska prava je 2023. godine zaprimila 231 pritužbu zbog kršenja prava djece, što ukazuje na umjeren trend rasta, ali i na potrebu za poboljšanjem primjene pravne zaštite prilagođene potrebama djece u Bosni i Hercegovini, uključujući djecu pripadnike nacionalnih manjina, djecu migrante i djecu s invaliditetom. U travnju 2024. Institucija ombudsmana za ljudska prava objavila je posebni izvještaj o maloljetničkim brakovima u kojem je zaključeno da su siromašna djeca, posebno djeca pripadnici romske zajednice, izložena većem riziku. Europska komisija je u svom izvješću za 2024. godinu konstatirala da nisu poduzeti nikakvi koraci na izradi i usvajanju novog akcijskog plana o zaštiti djece koji bi zamijenio akcijski plan za razdoblje 2015.–2018. Novi akcijski plan za razdoblje 2025.–2029. u međuvremenu je izrađen i predstavljen Vijeću za djecu Bosne i Hercegovine, a 12. veljače 2025. godine Vijeće ministara donijelo je Odluku o izmjeni i dopuni Odluke o osnivanju Vijeća za djecu Bosne i Hercegovine kojom se u rad ovog savjetodavnog tijela uključuju djeca i mladi radi osiguravanja bolje zaštite njihovih prava.

Iako u razdoblju od 2022. do 2025. godine nije bilo formalnih aktivnosti suradnje, priprema izvješća o domaćim inicijativama doprinijela je podizanju svijesti o zaštiti djece od seksualnog zlostavljanja i odgovarajućem pristupu pravdi.

Eventualna tehnička suradnja u ovom području mogla bi se planirati na temelju preporuka Lanzarote odbora u kojima se Bosna i Hercegovina poziva da poduzme sljedeće:³⁵

- da u domaće zakonodavstvo uvede definiciju “materijala o seksualnom zlostavljanju djece” u skladu s “Terminološkim smjernicama za zaštitu djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja”;
- da djecu informira o rizicima seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT) u općem kontekstu seksualnog obrazovanja;
- da osigura da podučavanje ili obuka o pravima djece i njihovoj zaštiti bude obvezna za osobe koje imaju redovite kontakte s djecom te da te osobe budu osposobljene prepoznati svaku situaciju seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja djece i informirane o mogućnosti prijavljivanja službama za zaštitu djece slučajeva u kojima postoje “opravdani razlozi” za sumnju da je dijete žrtva;
- da osigura da djeca ne budu kazneno gonjena zbog dijeljenja vlastitih seksualnih slika i/ili videozapisa s drugim djetetom ako je to dijeljenje dobrovoljno, sporazumno i namijenjeno isključivo za njihovu osobnu uporabu. Također, da osigura da se distribucija ili prijenos od strane djece seksualno eksplicitnih slika i/ili videosnimaka druge djece koje su ta djeca sama napravila kazneno goni samo kao krajnja mjera ako te slike ili videosnimci predstavljaju “dječju pornografiju” u skladu s člankom 20. stavkom 2. Lanzarote konvencije. Da seksualna iznuda djece koja se odnosi na seksualne slike i/ili videosnimke koje su djeca sama napravila bude predmet istrage i kaznenog progona;
- da osigura postojanje tijela za provedbu zakona i istražnih jedinica, službi ili osoba specijaliziranih za kaznena djela protiv djece i seksualne delikte koje počinje djeca protiv druge djece, a koje pokrivaju cijeli teritorij zemlje. Da u tijelima za provedbu zakona uvede funkciju identifikacije žrtava zaduženu za suzbijanje seksualnih delikata protiv djece počinjenih putem IKT-a. Da organizira posebnu obuku o seksualnim deliktima počinjenim putem IKT-a za službenike tijela za provedbu zakona, tužitelje i suce;
- da poduzme potrebne zakonodavne ili druge mjere kojima se potiče i pruža potpora osnivanju informativnih servisa za savjetovanje djece žrtava seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja;

35. Vijeće Europe (2023), Izvješće Lanzarote odbora o provedbi, „Informacija – Bosna i Hercegovina“.

- da uspostavi nadležnost nad svim kaznenim djelima utvrđenim Lanzarote konvencijom počinjenim protiv svojih državljana ili osoba s uobičajenim boravištem na svojem teritoriju. Također, da ukine uvjet dvostruke kažnjivosti za kaznena djela seksualnog zlostavljanja, dječje prostitucije, proizvodnje "dječje pornografije" i sudjelovanja djeteta u pornografskim predstavama;
- da ukine uvjet da se kazneni postupak može pokrenuti samo na temelju prijave žrtve ili dojave tijela države u kojoj je kazneno djelo počinjeno.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeni propisi, politike i prakse radi boljeg poštovanja, zaštite i unapređenja prava djeteta u skladu s Konvencijom UN-a o pravima djeteta i odgovarajućim standardima Vijeća Europe.
- Unaprijeđeni kapaciteti stručnog kadra u kaznenom pravosuđu uključenog u multidisciplinarnu odgovore na (seksualno) zlostavljanje djece.
- Unaprijeđen pristup pravdi za djecu žrtve, uključujući sudske postupke prilagođene potrebama maloljetnika.
- Unaprijeđeni okviri i kapaciteti stručnog kadra u sustavu dječje zaštite, s posebnim naglaskom na djeci pripadnicima manjina, djeci migrantima i djeci s invaliditetom.
- Povećano sudjelovanje djece u izradi i provedbi okvira i inicijativa javnih politika vezanih uz prava djeteta.

Glavni domaći partneri

Ministarstva pravosuđa, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, pravnici i druga nadležna tijela (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska, Brčko distrikt).

2.4 IZGRADNJA POVJERENJA U JAVNE INSTITUCIJE

Cilj ovog operativnog stupa je izgradnja povjerenja u javne institucije te, sukladno tome, obuhvaća sljedeće potprograme:

- neovisnost i učinkovitost pravosuđa (uključujući i putem programa digitalizacije);
- zatvori – policija – lišavanje slobode.

Ove mjere doprinijet će ostvarivanju ciljeva održivog razvoja (SDG) u Bosni i Hercegovini, a posebno cilja 4 (kvalitetno obrazovanje – potcilj 4.7), cilja 10 (smanjenje nejednakosti – potciljevi 10.2 i 10.3), cilja 11 (održivi gradovi i zajednice – potcilj 11.3), cilja 16 (mir, pravda i snažne institucije – potciljevi 16.6, 16.7 i 16.10) i cilja 17 (partnerstvom do cilja – potciljevi 17.16 i 17.17).

2.4.1 Neovisnost i učinkovitost pravosuđa

Prijemom u članstvo Vijeća Europe Bosna i Hercegovina obvezala se provoditi reforme s ciljem uspostave profesionalnog i neovisnog sustava sudova i tužiteljstava te osiguravanja odgovarajućeg financiranja pravosuđa radi jačanja njegove neovisnosti.

Kao što je istaknula [Parlamentarna skupština Vijeća Europe](#),³⁶ neophodno je kontinuirano raditi na usklađivanju četiri postojeća pravna sustava u zemlji i osiguravanju dosljedne primjene sudske prakse.³⁷ Na učinkovitost pravosuđa i dalje negativno utječu dugi sudski postupci i općeprisutno neizvršavanje odluka sudova opće nadležnosti. Trajanje parničnih i gospodarskih postupaka u posljednjih se nekoliko godina produljilo zbog više od 2 milijuna neriješenih predmeta, od čega se oko 1,7 milijuna odnosi na neplaćene račune.³⁸

Nova strategija reforme pravosuđa i prateći akcijski plan, izrađeni u okviru inkluzivnog konzultativnog postupka, još uvijek čekaju na usvajanje pred Vijećem ministara. Venecijanska komisija se u nekoliko svojih

36. Rezolucija [Parlamentarna skupština Vijeća Europe](#) 2201 (2018) "Poštovanje obveza i angažmana Bosne i Hercegovine", paragraf 18.

37. Budući da entiteti i Brčko distrikt imaju vlastite sudske sustave, u Bosni i Hercegovini postoje četiri zasebna pravosudna sustava koji nisu funkcionalno međusobno povezani.

38. Europska komisija je stoga naglasila da entitetske propise treba hitno izmijeniti s ciljem prijenosa izvršenja malih i nespornih potraživanja sa sudova na profesionalne izvršitelje, "Godišnje izvješće Europske komisije za 2024. godinu – Bosna i Hercegovina", str. 31.

uzastopnih mišljenja opsežno osvrnula na pravosudnu reformu,³⁹ pitanje nacrta zakona o sudovima, koji je uvjet za članstvo u EU i funkcioniranje Ustavnog suda, naglašavajući potrebu za reformom VSTV-a. Osnovan 2004. godine kao jedinstveno neovisno tijelo za pravosuđe na cijelom teritoriju, VSTV je zadužen za zaštitu pravosuđa od političkog utjecaja i osiguravanje profesionalnosti u radu, uz doprinos defragmentaciji pravosudne politike. Rad VSTV-a je, međutim, izazvao određene zabrinutosti, nakon čega su uslijedili jednoglasni pozivi za usvajanjem novog sveobuhvatnog pravnog okvira koji će biti usklađen s preporukama [Venecijanska komisija](#) te unaprijediti kapacitete VSTV-a za poboljšanje provedbe njegovih odluka i provođenje provjera integriteta kroz dodatni pristup informacijama. U drugoj polovini 2024. godine vlasti u Bosni i Hercegovini izmijenile su nacrt zakona o VSTV-u i pokrenule postupak javnih konzultacija. Izmijenjeni nacrt zakona potom je dostavljen [Venecijanska komisija](#) na davanje dodatnog mišljenja.

Venecijanska komisija je u ožujku 2025. godine donijela dodatno mišljenje u kojem je pozdravila veću usklađenost s europskim standardima te dala dodatne preporuke.⁴⁰

Zahvaljujući prethodnoj pomoći Vijeća Europe ipak je ostvaren solidan napredak u unapređenju učinkovitosti pravosudnog sustava u skladu sa standardima i alatima [CEPEJ](#). [CEPEJ](#) je prepoznao Bosnu i Hercegovinu kao regionalni referentni primjer za unapređenje sustava upravljanja predmetima i statističkih alata, ističući postojanje pouzdanih, detaljnih statističkih podataka o predmetima, kadrovskim resursima i trajanju postupaka. Kvaliteta pravosudnog sustava dodatno je unaprijeđena promicanjem dobrih praksi i alata u području e-pravosuđa u cijeloj zemlji, kao i uvođenjem anketa o zadovoljstvu korisnika u određenim sudovima.

Namjenske komunikacijske strategije u pet pilot-sudova dodatno su doprinijele unapređenju transparentnosti i odgovornosti. Kapaciteti pravosudnog osoblja unaprijeđeni su kroz obuku o alatima [CEPEJ](#) vezanim za učinkovitost rada sudova, a također su unaprijeđeni i rukovodeći kapaciteti rukovodnog osoblja sudova. Kao glavni partner [CEPEJ](#), VSTV je dobio potporu u kreiranju platforme za prikaz podataka o radu pravosuđa koja građanima omogućava uvid u učinkovitost rada sudova, čime se unapređuje transparentnost pravosudnih institucija. VSTV je također dobio potporu u promicanju medijacije i alternativnih načina rješavanja sporova u pravosuđu u skladu s relevantnim standardima i alatima [CEPEJ](#).

Vijeće Europe spremno je u okviru Akcijskog plana konsolidirati svoj višedimenzionalni i sveobuhvatni pristup radi pružanja pomoći Bosni i Hercegovini u provedbi reformi u skladu s preporukama [Venecijanska komisija](#) i standardima [CEPEJ](#), uz posvećivanje posebne pažnje sljedećim elementima:

- kontinuirana potpora radu VSTV-a, pilot-sudova i centara za edukaciju sudaca i tužitelja radi unapređenja učinkovitosti i kvalitete rada pravosudnog sustava u skladu s alatima [CEPEJ](#) i najboljim europskim praksama;
- osiguravanje poštovanja načela pravne sigurnosti i dosljednosti sudske prakse;
- daljnje unapređenje učinkovitosti pravosuđa, uz posebnu pažnju na osiguravanje prava na pravično suđenje u razumnim rokovima i smanjenje broja neriješenih predmeta;
- daljnje unapređenje kvalitete usluga pravosudnog kadra kako bi se osiguralo donošenje odluka na temelju točnih zaključaka zasnovanih na podacima, uz posebnu pažnju na usklađivanje sudske prakse pomoću IT alata i veću primjenu elektroničkih spisa;
- jačanje integriteta i vraćanje povjerenja javnosti u pravosuđe.

39. Venecijanska komisija, CDL-AD(2024)015, Mišljenje o načinu izbora sudaca Ustavnog suda; CDL-AD(2024)002, Mišljenje o određenim pitanjima u vezi s funkcioniranjem Ustavnog suda Bosne i Hercegovine; CDL-AD(2023)003, Mišljenje o nacrtu zakona o sudovima Bosne i Hercegovine; CDL-AD(2024)009, Privremeno naknadno mišljenje na prethodna mišljenja o nacrtu zakona o Visokom sudskom i tužiteljskom vijeću. Etnička dimenzija pojavljuje se kao lajtmotiv u svim mišljenjima [Venecijanska komisija](#), u kojima se ističe uvjet postojanja pravosuđa koje predstavlja građane te se preporučuje izmjena postojećeg pozivanja na konstitutivne narode.

40. Venecijanska komisija, CDL-AD(2025)004, Nastavno mišljenje na prethodna mišljenja o nacrtu zakona o Visokom sudskom i tužiteljskom vijeću.

Očekivani ishodi

Unaprijeđena kvaliteta i učinkovitost pravosudnog sustava u skladu sa standardima i alatima CEPEJ-a (uključujući upravljanje predmetima, statističke podatke o radu pravosuđa i platforme za prikaz podataka o učinkovitosti rada pravosuđa, upravljanje vremenom i smanjivanje broja neriješenih predmeta, e-pravosuđe i ankete zadovoljstva korisnika sudova).

- Proširena odjeljenja za sudsku praksu u odabranim sudovima, koja rade u skladu s najboljim europskim praksama.
- Poboljšana usklađenost i dosljednost sudske prakse kroz potporu i uspostavu odjeljenja za sudsku praksu u sudovima različitih razina.⁴¹
- Unaprijeđeni kapaciteti u pravosuđu vezani uz funkcionalne IT alate radi daljnjeg ujednačavanja sudske prakse i usklađivanja s presudama Europskog suda.

Glavni domaći partneri

Ministarstva pravosuđa (Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), VSTV Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Apelacijski sud Brčko distrikta, vrhovni sudovi (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, Narodna skupština Republike Srpske, predsjednici sudova, glavni tužitelji, suci i tužitelji, administrativno osoblje sudova, odvjetničke komore (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), centri za edukaciju sudaca i tužitelja (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), Pravosudna komisija Brčko distrikta, pravni fakulteti sveučilišta u Bosni i Hercegovini.

2.4.2 Zatvori – policija – lišavanje slobode

Nakon posjete 2021. godine, u okviru koje se provjeravalo postupanje s osobama uhićenim i pritvorenim od strane različitih policijskih agencija na državnoj, entitetskoj i kantonalnoj razini, SRT je izrazio ozbiljnu zabrinutost zbog brojnih navoda o fizičkom zlostavljanju osoba lišenih slobode od strane službenika tijela za provedbu zakona. Također je ukazano na slab napredak u području zdravstvene zaštite zatvorenika, posebno u smislu lošeg stanja preventivnih zdravstvenih pregleda i vođenja evidencije o ozljedama.

SRT je u rujnu 2024. godine obavio desetu periodičnu posjetu Bosni i Hercegovini, u okviru koje su procjenjivane mjere poduzete radi provedbe prethodnih preporuka te je provjeravano postupanje s korisnicima tri ustanove socijalne zaštite u oba entiteta i položaj stranih državljana lišenih slobode u skladu s važećim propisima o migracijama.

Potpora u okviru Akcijskog plana za razdoblje 2022.–2025. bila je usmjerena na unapređenje znanja i vještina policijskih službenika u vezi s postupanjem prema osobama lišenim slobode, upoznavanje s tehnikama vođenja informativnih razgovora u policiji i izradu protokola za osiguravanje skupova. Razvojem kapaciteta struktura za obuku i uvođenjem novih operativnih procedura u više policijskih agencija u Bosni i Hercegovini utrt je put daljnjoj primjeni pristupa utemeljenog na poštovanju ljudskih prava. Pored toga, pružena je i potpora u unapređenju tretmana i rehabilitacije počinitelja kaznenih djela s mentalnim poteškoćama.

Nakon usvajanja izmjena i dopuna Zakona o ombudsmanu u kolovozu 2023. godine, kojima je Institucija ombudsmana imenovana za preventivni mehanizam za sprječavanje mučenja i zlostavljanja, pružena je potpora u izradi metodologije provođenja posjeta i procjene uvjeta u ustanovama u kojima se nalaze osobe lišene slobode. Istodobno, Vijeće Europe aktivno je pružalo potporu u uvođenju integriranog informacijskog sustava za upravljanje zatvorima (IPMIS) za obradu i vođenje podataka o zatvorenicima, što je doprinijelo unapređenju rada i nadzora zatvora kroz multidisciplinarni pristup korištenju zatvorskog softvera.

Nakon usvajanja Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma (2021.–2026.) i pratećeg akcijskog plana, izrađeni su posebni alati, programi, procedure i moduli obuke za zatvorsko osoblje angažirano na poslovima upravljanja i rehabilitacije nasilnih i ekstremističkih zatvorenika, također s ciljem sprječavanja daljnje radikalizacije u zatvoru i nakon puštanja na slobodu. Jedinствени alati za NEZ usvojeni su i uspješno primijenjeni, osobito u Državnom zatvoru u kojem su nasilni i ekstremistički zatvorenici trenutno smješteni na centraliziran način.

41. To podrazumijeva dodatnu potporu odjelima za sudsku praksu uspostavljenima na razini najviših sudova, kao i potporu u uspostavi odjela za sudsku praksu u odabranim drugostupanjskim sudovima.

Državni zatvor trebao bi postati regionalni centar izvrsnosti koji će služiti kao referentni centar za pitanja radikalizacije u zatvorima i upravljanje nasilnim i ekstremističkim zatvorenici. Pored toga, zatvorske operativne jedinice koje su uspostavljene u svim zatvorima pokazale su se kao vrijedan resurs za prikupljanje i analizu podataka i razmjenu informacija s agencijama za provedbu zakona, čime se olakšava međuagencijska suradnja.

U okviru Akcijskog plana dodatni naponi mogli bi se uložiti u osiguravanje poštovanja ljudskih prava u radu policije i unapređenje praksi provedbe zakona, institucionalnu izgradnju i jačanje kapaciteta preventivnog mehanizma, kao i u daljnje unapređenje uvjeta za resocijalizaciju i reintegraciju forenzičkih pacijenata.

Nadalje, potpora bi se mogla pružiti za jačanje kapaciteta kazneno-popravnih ustanova, uključujući upravljanje zatvorima, unapređenje zaštitnih mehanizama protiv zlostavljanja, stvaranje uvjeta koji pogoduju rehabilitaciji uz uvažavanje specifičnih potreba ranjivih skupina u zatvoru (žene, maloljetnici i dr.), kao i unapređenje zdravstvene zaštite zatvorenika. Posebna pažnja mogla bi se posvetiti osiguravanju održivosti mjera za sprječavanje radikalizacije u zatvorima i analizi izvodljivosti uvođenja probacijske službe/službi u Bosni i Hercegovini, s obzirom na izražen interes nadležnih tijela u tom pogledu. Tehnička suradnja u ovom području bit će planirana tako da odgovori na preporuke [CPT](#), kao i drugih međunarodnih partnera, u kojima se Bosna i Hercegovina poziva da poduzme sljedeće:⁴²

- da provede reformu zatvorskog sustava, uz posebnu pažnju na unapređenje upravljanja zatvorima, tretmana i rehabilitacije različitih kategorija zatvorenika, unapređenje zdravstvene zaštite u zatvorima, modernizaciju obuke osoblja, daljnji rad na digitalizaciji u suradnji s drugim relevantnim agencijama, uvođenje probacijske službe/službi, uključujući regulatorni okvir i mjere institucionalne izgradnje, kao i njegovanje proaktivne kulture protiv zlostavljanja, interno i eksterno;
- da modernizira rad policije, uključujući potporu u usklađivanju postojećih praksi s međunarodnim standardima zaštite podataka, promicanju poštovanja ljudskih prava kroz početnu obuku i stručno usavršavanje, izradi strategija za suzbijanje zlostavljanja u suradnji s tužiteljstvima i policijom, unapređenju mehanizama nadzora rada policije, odgovornosti i integriteta službenika tijela za provedbu zakona;
- da unaprijedi skrb o forenzičkim pacijentima, osigura stručni kadar iz Specijalne bolnice za psihijatriju Sokolac i u drugim bolnicama i ustanovama u koje se smještaju forenzički pacijenti, radi provedbe učinkovitih programa tretmana i pripreme za otpust s ciljem uspješnije rehabilitacije i resocijalizacije u suradnji s lokalnom zajednicom; proširivanje mreže dobrih praksi dodatno doprinosi unapređenju protokola zaštite i sigurnosti u smislu poštovanja ljudskih prava;
- da unaprijedi kapacitete Institucije ombudsmana za ljudska prava, posebno nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM), za izvršavanje njegovih nadležnosti i podizanje svijesti zatvorskog osoblja, civilnog društva i osoba lišenih slobode o njegovoj ulozi, te da omogući učinkovitu suradnju s istražnim tijelima u prijavljivanju navoda o zlostavljanju.
- da osigura održivu primjenu mjera i politika za sprječavanje radikalizacije u svim zatvorima u Bosni i Hercegovini, ujednačenu primjenu posebnih alata, programa i protokola za NEZ, kao i primjenu pristupa međuresorne suradnje u rehabilitaciji nasilnih i ekstremističkih zatvorenika tijekom izdržavanja kazne zatvora i njihove reintegracije u društvo.

42. Vijeće Europe (2021), "Izveštaj CPT-a za Bosnu i Hercegovinu".

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeni mehanizmi zaštite od zlostavljanja u zatvorima, unaprijeđen regulatorni i institucionalni okvir za izvršenje kaznenih sankcija, uključujući digitalno upravljanje podacima i razmjenu informacija između institucija, te unaprijeđeni kapaciteti osoblja za upravljanje, rehabilitaciju i zdravstvenu zaštitu zatvorenika, uz uvažavanje specifičnih potreba ranjivih skupina u pritvoru.
- Izrađen zakonodavni okvir i ispunjeni preduvjeti za institucionalnu organizaciju probacijske službe/službi.
- Bolja usklađenost rada policije s međunarodnim standardima, uključujući strategije i prakse za suzbijanje zlostavljanja, učinkovitu suradnju između policije i tužiteljstva, funkcioniranje mehanizama nadzora rada policije te veću odgovornost i integritet službenika tijela za provedbu zakona.
- Unaprijeđena skrb o forenzičkim pacijentima i provedba programa tretmana i pripremnih intervencija prije otpusta.
- Unaprijeđeni kapaciteti i uloga Institucije ombudsmana za zaštitu ljudskih prava u svjetlu proširenih nadležnosti za sprječavanje zlostavljanja.
- Tijela u potpunosti preuzela odgovornost za primjenu alata za sprječavanje radikalizacije, posebnih programa upravljanja nasilnim i ekstremističkim zatvorenicima i protokola reintegracije, uključujući planirane kontinuirane mjere za osiguravanje njihove ujednačene primjene u različitim agencijama.

Glavni domaći partneri

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Ministarstvo unutarnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske, ministarstva pravosuđa Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, Ministarstvo zdravstva Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Obavještajno-sigurnosna agencija, SIPA, Granična policija Bosne i Hercegovine, Služba za poslove sa strancima, Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, sudska policija (Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska, Brčko distrikt) i Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac, Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Tužiteljstvo Bosne i Hercegovine, Federalno tužiteljstvo (Federacija Bosne i Hercegovine), Republičko javno tužiteljstvo Republike Srpske, Tužiteljstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

2.5 JAČANJE SIGURNOSTI, ZAŠTITE I INTEGRITETA DRUŠTVA I POJEDINACA

Cilj ovog operativnog stupa je osiguravanje sigurnosti, zaštite i integriteta društva i pojedinaca te, sukladno tome, obuhvaća sljedeće potprograme:

- korupcija – pranje novca – gospodarski kriminal
- digitalni izazovi: umjetna inteligencija – računalni kriminal – zaštita podataka
- integritet i upravljanje u sportu

Ove mjere doprinijet će ostvarivanju ciljeva održivog razvoja (SDG) u Bosni i Hercegovini, a posebno cilja 3 (zdravlje i blagostanje – potciljevi 3.6 i 3.9), cilja 4 (kvalitetno obrazovanje – potcilj 4.7), cilja 5 (rodna ravnopravnost – potcilj 5.2), cilja 10 (smanjenje nejednakosti – potcilj 10.3), cilja 11 (održivi gradovi i zajednice – potciljevi 11.1 i 11.2) i cilja 16 (mir, pravda i snažne institucije – potciljevi 16.1, 16.2, 16.3, 16.4, 16.5 i 16.7).

2.5.1 Korupcija – pranje novca – gospodarski kriminal

U razdoblju između 2012. i 2024. godine rezultat Bosne i Hercegovine u Indeksu percepcije korupcije organizacije Transparency International postupno je pao s 42 na 33. Bosna i Hercegovina ipak je ostvarila određeni napredak u suzbijanju korupcije i pranja novca zahvaljujući jačanju zakonodavnog i institucionalnog okvira. Vlasti su 2024. godine usvojile Zakon o sprječavanju sukoba interesa u institucijama na razini Bosne i Hercegovine te Strategiju za borbu protiv korupcije i Akcijski plan 2024.–2028., što je u skladu s dugogodišnjim preporukama GRECO i zahtjevima EU.

Slično tome, u veljači 2024. godine usvojen je Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma na državnoj razini. Uz potporu Vijeća Europe, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine također je usvojilo procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorizma povezanih s virtualnom imovinom i pružateljima usluga povezanih s virtualnom imovinom za razdoblje 2024.–2027., zajedno s pratećim akcijskim planom.

Osim toga, usvojena je nova strategija za borbu protiv korupcije na državnoj razini za razdoblje 2024.–2028. i akcijski plan za njezinu provedbu, čime je uspostavljen okvir za daljnji rad. Zahvaljujući stručnoj potpori pruženoj u okviru Akcijskog plana za razdoblje 2022.–2025., finaliziran je nacrt izmjena i dopuna Zakona o financiranju političkih stranaka, čime je usklađen s međunarodnim standardima. Kongres je konstatirao da je Središnje izborno povjerenstvo (SIK) na lokalnim izborima 2024. proaktivno djelovalo na suzbijanju izborne korupcije, ali da je potrebno dodatno raditi na podizanju svijesti o ovom pitanju.

Unatoč tome, stupanj provedbe preporuka [GRECO](#) iz četvrtog kruga evaluacije⁴³ pod nazivom “Sprječavanje korupcije među članovima parlamenta, sucima i tužiteljima” i petog kruga evaluacije pod nazivom “Sprječavanje korupcije i promicanje integriteta u središnjim vladama (najviše izvršne funkcije) i agencijama za provedbu zakona” i dalje je nizak.

U Izvješću o usklađenosti u petom krugu evaluacije, usvojenom u studenome 2024., [GRECO](#) je konstatirao da provjere integriteta osoba na najvišim izvršnim funkcijama nisu uvedene, osim za članove Vijeća ministara. Nisu riješena ni neka druga ključna pitanja, poput uvođenja pravila o kontaktima nositelja najviših izvršnih funkcija s lobistima, mjera za povećanje transparentnosti zakonodavnog procesa te osiguravanja odgovarajućih financijskih i ljudskih resursa Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije. Što se tiče agencija za provedbu zakona, [GRECO](#) je istaknuo potrebu za uspostavljanjem formalnog mehanizma redovitih provjera integriteta svih policijskih službenika, posebno u vezi s potencijalnim sukobima interesa. Od vlasti se također očekuje poduzimanje dodatnih mjera za osiguravanje transparentnosti i javnog nadzora postupaka imenovanja višeg rukovodstva. Dodatni su naponi potrebni i za osiguravanje ravnomjerne zastupljenosti spolova, rotaciju osoblja te sprječavanje sukoba interesa (tijekom službe i nakon njenog prestanka). Okvir za zaštitu zviždača također treba značajno unaprijediti.

U “Izvješću o petom krugu uzajamne evaluacije”, objavljenom u prosincu 2025., [MONEYVAL](#) je pozvao Bosnu i Hercegovinu da unaprijedi mjere za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma. U procjeni se ističe umjerena učinkovitost u razumijevanju rizika, međunarodnoj suradnji, korištenju obavještajnih podataka te istragama pranja novca i financiranja terorizma. Također je naglašena potreba za značajnim poboljšanjima u provedbi financijskih sankcija UN-a i u identificiranju i ublažavanju rizika od financiranja terorizma u neprofitnom sektoru.

Iako su istrage pranja novca dovele do osuđujućih presuda, one su samo djelomično usklađene s profilom rizika zemlje, a potrebna su i znatna unapređenja u području oduzimanja imovine. Procijenjeno je i da kazneni progon i osuđujuće presude u vezi s financiranjem terorizma nisu u skladu s profilom rizika zemlje te da postoje ograničenja u razumijevanju tih rizika. Sektori poput javnih bilježnika, financijskih institucija te određenih nefinancijskih organizacija i samostalnih profesija (DNFBP) zaostaju u primjeni pojačanih kontrola politički izloženih osoba. Provedba mjera za sprječavanje zlouporabe pravnih osoba i dalje je otežana zbog nedovoljne koordinacije na državnoj razini. Međunarodna suradnja ocijenjena je uglavnom zadovoljavajućom, ali agencije za provedbu zakona nisu dovoljno proaktivne u pokretanju policijske suradnje u vezi s rizicima financiranja terorizma. Na temelju tih nalaza, [MONEYVAL](#) je odlučio uvesti postupak pojačanog praćenja.

Europska komisija je u svom izvješću o Bosni i Hercegovini za 2024. godinu također istaknula nedostatke u određenim područjima, ukazujući na nepotpuno uspostavljen institucionalni okvir te neusklađen i nedovoljno učinkovit rad tijela za sprječavanje korupcije.

Istaknuto je da se zamrzavanje, upravljanje i oduzimanje nezakonito stečene imovine ne provodi učinkovito, te da ured za oduzimanje imovinske koristi na državnoj razini još uvijek nije uspostavljen niti imenovan. Registri stvarnog vlasništva, s pristupnom točkom za nadležna tijela, također još uvijek nisu uspostavljeni.⁴⁴

Pored tekuće provedbe akcijskih planova za realizaciju državne strategije za borbu protiv organiziranog kriminala 2023.–2026., učinkovito razbijanje kriminalnih organizacija u Bosni i Hercegovini otežano je zbog neusklađenosti kaznenih zakona i nedostatka odgovarajuće institucionalne koordinacije, uključujući između policije i tužiteljstva.⁴⁵

43. Pogledati [GRECO](#) (2023), “Drugi preliminarni izvještaj o usklađenosti u četvrtom krugu evaluacije” i [GRECO](#) (2024), “Treći preliminarni izvještaj o usklađenosti u četvrtom krugu evaluacije”.

44. “Godišnje izvješće Europske komisije za 2024. godinu – Bosna i Hercegovina.

45. Ibid.

Tehnička suradnja u ovom području bit će planirana na temelju izvješća i zaključaka relevantnih mehanizama za praćenje i stručnih savjetodavnih tijela Vijeća Europe,⁴⁶ kao i na temelju rezultata potpore pružene u okviru Akcijskog plana za razdoblje 2022.–2025., s ciljem ostvarivanja sljedećeg:

- unapređenje i standardizacija provjera integriteta i mehanizama za sprječavanje sukoba interesa osoba na najvišim izvršnim funkcijama, uključujući uvođenje kvalitetnih postupaka provjere prije imenovanja, osiguravanje redovitih detaljnih provjera integriteta i unapređenje sustava prijave imovine;
- dopuna postojećih etičkih kodeksa SIPA-e praktičnim smjernicama; unapređenje obvezne obuke o etici i integritetu za novozaposlene i postojeće osoblje te osiguravanje redovitih sigurnosnih provjera povezanih s integritetom;
- unapređenje kapaciteta Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije za učinkovito izvršavanje njezinih nadležnosti;
- unapređenje transparentnosti i mjera za ograničavanje rizika od sukoba interesa u svim fazama rada u službi;
- značajno unapređenje okvira za zaštitu zviždača;
- unapređenje ukupne učinkovitosti mehanizma SPN/FT (sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma), između ostalog kroz daljnje jačanje vještina i znanja nadzornih tijela za DNFBP-ove radi identifikacije specifičnih sektorskih rizika, koordinacije nadzornih praksi i sustavnog prikupljanja podataka o rizicima, kako bi se osigurao dosljedan pristup temeljen na procjeni rizika u svim sektorima;
- unapređenje mjera odvratanja i odgovornosti kroz jačanje zakonodavnog okvira za ciljane financijske sankcije;
- potpora politikama i postupcima usmjerenima na davanje prioriteta identifikaciji, istrazi i kaznenom progonu kaznenih djela pranja novca radi usklađivanja postupanja s profilom rizika zemlje, kao i odgovarajuća međunarodna suradnja u vezi s tim djelima, povezanim predikatnim kaznenim djelima i financiranjem terorizma;
- unapređenje razumijevanja i tumačenja kaznenih djela financiranja terorizma u tijelima za provedbu zakona, tužiteljstvima i sudovima;
- unapređenje kapaciteta nadležnih tijela za provođenje financijskih istraga, zastupanje optužnica i donošenje presuda u predmetima gospodarskog kriminala te jačanje zakonodavnog i institucionalnog okvira za oduzimanje imovine;
- provedba procjena rizika radi boljeg razumijevanja (i) prijetnji i ranjivosti povezanih s financiranjem terorizma i (ii) rizika financiranja terorizma povezanih s neprofitnim organizacijama;
- provedba detaljne procjene neprofitnih organizacija na temelju procjene rizika radi osiguravanja točne identifikacije i upravljanja potencijalnim rizicima financiranja terorizma, što bi trebalo rezultirati prilagođenijim i učinkovitijim nadzorom nad sektorom;
- unapređenje transparentnosti podataka o stvarnom vlasništvu, uključujući potporu uspostavi registara stvarnog vlasništva s adekvatnim, točnim i ažurnim informacijama;
- unapređenje znanja nadležnih nadzornih tijela u području SPN/FT o sektorskim i institucionalnim rizicima vezanim za (i) priređivače igara na sreću; (ii) javne bilježnike; (iii) agente za promet nekretninama; (iv) trgovce plemenitim metalima i dragim kamenjem i (v) pružatelje korporativnih usluga.

46. „Peti ciklus evaluacije u Bosni i Hercegovini. Sprječavanje korupcije i promicanje integriteta u središnjim vladama (najviše izvršne funkcije) i agencijama za provedbu zakona” i „Izvješće o petom krugu uzajamne evaluacije, Bosna i Hercegovina, mjere za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma”.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđen i usklađen zakonodavni i politički okvir u području suzbijanja korupcije u skladu sa standardima i praksama Vijeća Europe i drugim međunarodnim standardima.
- Unaprijeđena transparentnost, odgovornost i povjerenje javnosti u upravljanje kroz mehanizme za promicanje integriteta, sprječavanje korupcije i neprimjerenog utjecaja na donošenje odluka u javnom sektoru.
- Unaprijeđene mjere prevencije i nadzora u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (SPN/FT).
- Unaprijeđena transparentnost podataka o stvarnom vlasništvu, mjera odvracanja i sprječavanja zlouporabe korporativnih subjekata u svrhu pranja novca i financiranja terorizma.
- Unaprijeđeni kapaciteti tijela za provođenje financijskih istraga, zastupanje optužnica i donošenje presuda u predmetima korupcije, pranja novca i financiranja terorizma.
- Unaprijeđene vještine i praksa domaćih tijela za učinkovito praćenje, oduzimanje i upravljanje nezakonito stečenom imovinom.
- Unaprijeđeni kapaciteti tijela za provedbu zakona za zaštitu zviždača.
- Usklađen pravni okvir za primjenu ciljanih financijskih sankcija u skladu s rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a 1267/1989, 1988 i 1373 te relevantnim međunarodnim preporukama za sprječavanje pranja novca.
- Unaprijeđeno razumijevanje rizika financiranja terorizma i sposobnost provedbe odgovarajućih mjera za njihovo smanjenje.

Glavni domaći partneri

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravosuđa Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravosuđa Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravosuđa Republike Srpske, Ministarstvo unutarnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske, tužiteljstva (Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine), SIPA/Financijsko-obavještajni odjel, Pravosudna komisija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Središnje izorno povjerenstvo (CIK) Bosne i Hercegovine, nadzorna tijela bankarskog sektora (Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska), tijela nadzora bankarskog sektora, Notarska komora Federacije Bosne i Hercegovine, uprave za inspekcijske poslove u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj te Direkcija za financije Brčko distrikta, Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, Komisija za odlučivanje o sukobu interesa u institucijama na razini Bosne i Hercegovine.

2.5.2 Digitalni izazovi: umjetna inteligencija – računalni kriminal – zaštita podataka

Umjetna inteligencija

Okvirna konvencija o umjetnoj inteligenciji i ljudskim pravima, demokraciji i vladavini prava Vijeća Europe otvorena je za potpisivanje 5. rujna 2024. godine. Na svojoj 81. sjednici održanoj 12. lipnja 2025., Vijeće ministara Bosne i Hercegovine prihvatilo je nacrt osnova za pristupanje Bosne i Hercegovine ovoj konvenciji. U okviru Akcijskog plana, na zahtjev, mogla bi se predvidjeti suradnja u ovom području, posebno kroz tehničku i pravnu stručnu potporu u izradi potrebnog okvira koji bi omogućio potpisivanje i naknadnu ratifikaciju ove konvencije. Pored toga, mogle bi se provoditi aktivnosti jačanja kapaciteta na temelju Metodologije za procjenu rizika i utjecaja sustava umjetne inteligencije s aspekta ljudskih prava, demokracije i vladavine prava (HUDERIA). Ovaj alat Vijeća Europe pruža smjernice i strukturirani pristup provedbi procjena rizika i utjecaja sustava umjetne inteligencije. Očekivani korisnici su donositelji odluka u javnim i privatnim tijelima, osobito osobe uključene u uvođenje novih sustava umjetne inteligencije ili njihovu daljnju primjenu.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđen pravni okvir u području tehnologija umjetne inteligencije s ciljem usklađivanja s međunarodnim dobrim praksama i Okvirnom konvencijom Vijeća Europe o umjetnoj inteligenciji i ljudskim pravima, demokraciji i vladavini prava.
- Unaprijeđeni kapaciteti donositelja odluka u državnim i entitetskim tijelima te privatnom sektoru kako bi bili pripremljeni za prepoznavanje potencijalnih rizika tehnologija umjetne inteligencije za ljudska prava, vladavinu prava i demokraciju kroz usvajanje i primjenu metodologije *HUDERIA*.

Glavni domaći partneri

Domaća tijela koja sudjeluju u izradi pravnih okvira ili propisa kojima se uređuju razvoj i primjena umjetne inteligencije u okviru Strategije razvoja 2021.–2027. koju je usvojio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine; relevantna tijela (državna i entitetska razina) koja pružaju usluge temeljene na umjetnoj inteligenciji; Agencija za zaštitu osobnih podataka Bosne i Hercegovine; odvjetničke komore (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska); te privatni sektor (npr. domaći i multinacionalni pružatelji internetskih usluga i kompanije u IT industriji).

Računalni kriminal

Bosna i Hercegovina je potpisnica Konvencije Vijeća Europe o računalnom kriminalu (Budimpeštanska konvencija) i njezinog Prvog dodatnog protokola o kažnjavanju djela rasističke i ksenofobne prirode počinjenih putem računalnih sustava, dok još nije potpisnica Drugog dodatnog protokola o pojačanoj suradnji i pribavljanju elektroničkih dokaza. Unatoč početnim zabrinutostima pojedinih institucija u vezi s primjenom Drugog dodatnog protokola, Ministarstvo sigurnosti i Tužiteljstvo Bosne i Hercegovine aktivno su se zalagali za njegovo potpisivanje. Do prosinca 2024. godine osigurana su sva potrebna institucionalna odobrenja, čime su stvoreni preduvjeti da Bosna i Hercegovina pristupi potpisivanju ovog protokola.

Osim toga, zemlja aktivno sudjeluje u četvrtom krugu evaluacija koje provodi Odbor za računalni kriminal u svim državama potpisnicama.

Prema ranijoj procjeni međunarodnih eksperata, domaće zakonodavstvo je samo djelomično usklađeno s Budimpeštanskom konvencijom, uz određeni broj nedostataka koje je potrebno riješiti na državnoj razini. Bosna i Hercegovina još uvijek nema posebnu strategiju za borbu protiv računalnog kriminala, a zbog složenog administrativnog uređenja ne postoji ni neovisni tim za odgovor na računalne incidente (CERT).

Dosadašnja podrška Vijeća Europe jačanju kapaciteta doprinijela je unapređenju međuagencijske suradnje i razmjene informacija, kao i institucionalnih kapaciteta za međunarodnu suradnju. Kriminalistički inspektori, tužitelji i stručnjaci stekli su dodatna znanja o digitalnim trendovima i prijetnjama, uključujući kibernetičke napade pod pokroviteljstvom države, otpornost na ucjenjivački softver (*ransomware*), kriptovalute i utjecaj umjetne inteligencije na digitalne istrage. Domaće zakonodavstvo unaprijeđeno je izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku Republike Srpske iz 2021. godine u dijelu koji se odnosi na elektroničke dokaze.

Oslanjajući se na rezultate dosadašnje suradnje, Akcijski plan mogao bi dodatno ojačati i podržati kapacitete policije i tužiteljstava, u bliskoj suradnji s institucijama za obuku, kroz sustavno uključivanje tema vezanih za računalni kriminal u programe edukacije. Poseban naglasak bit će stavljen na daljnje usklađivanje s Konvencijom iz Budimpešte i drugim relevantnim instrumentima Vijeća Europe, uključujući podršku očekivanim pravnim reformama potrebnim za primjenu Drugog dodatnog protokola o pojačanoj suradnji i pribavljanju elektroničkih dokaza.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđen zakonodavni okvir i okvir politika u području računalnog kriminala i elektroničkih dokaza, u potpunosti usklađen s Budimpeštanskom konvencijom i njezinim protokolima.
- Poboljšana provedba koordiniranih politika i strategija kibernetičke sigurnosti u nadležnim tijelima.
- Dodatno unaprijeđeni kapaciteti tijela za otkrivanje, zapljenu i oduzimanje imovinske koristi stečene računalnim kriminalom, sprječavanje pranja novca putem interneta i osiguravanje elektroničkih dokaza.
- Ojačana suradnja među agencijama za potrebe provedbe paralelnih financijskih istraga u predmetima računalnog kriminala.
- Unaprijeđene mjere za poticanje mehanizama razmjene informacija i obavještajnih podataka o računalnom kriminalu između javnog i privatnog sektora te između tijela kaznenog pravosuđa i institucija/industrije kibernetičke sigurnosti.
- Dodatno unaprijeđeni kapaciteti institucija uključenih u suzbijanje računalnog kriminala za međunarodnu suradnju.
- Unaprijeđeni kapaciteti pravosudnih tijela za kazneni progon i donošenje presuda u predmetima računalnog kriminala te za procjenu elektroničkih dokaza.

Glavni domaći partneri

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravosuđa Bosne i Hercegovine, tužiteljstva (Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), Federalno ministarstvo unutarnjih poslova (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske, SIPA, Agencija za zaštitu osobnih podataka Bosne i Hercegovine, Financijsko-obavještajna jedinica, Financijsko-obavještajni odjel, entitetski centri za edukaciju sudaca i tužitelja, nacionalni i sektorski timovi za odgovor na računalne incidente / timovi za odgovor na kibernetičke incidente, pravosuđe, privatni sektor, pružatelji internetskih usluga (domaći i multinacionalni), udruženja banaka i kompanije za informacijsku sigurnost.

Zaštita podataka

Bosna i Hercegovina je potpisnica Konvencije o zaštiti osoba u vezi s automatskom obradom osobnih podataka. Zemlja je također ratificirala Protokol kojim se mijenja i dopunjuje Konvencija, kao i Dodatni protokol u vezi s nadzornim tijelima i međunarodnom razmjenom podataka. Međutim, čini se da zakonodavstvo Bosne i Hercegovine još uvijek nije u potpunosti usklađeno s međunarodnim standardima i preuzetim obvezama. Postojeći propisi o zaštiti podataka i dalje se često tumače na način koji daje prednost zaštiti privatnih, a ne javnih interesa, čime se otežava prevencija i suzbijanje korupcije.⁴⁷ Savjet Europe je spreman da, na zahtjev, pruži ciljanu podršku u ovom području.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeni zakonodavni okviri za zaštitu podataka i pristup informacijama, u skladu s ratificiranom Konvencijom o zaštiti osoba u vezi s automatskom obradom osobnih podataka.
- Unaprijeđeni kapaciteti Agencije za zaštitu osobnih podataka za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti, posebno u području podizanja svijesti.
- Unaprijeđeni kapaciteti javne uprave i drugih relevantnih aktera za omogućavanje pristupa informacijama uz istodobno poštovanje načela zaštite osobnih podataka

Glavni domaći partneri

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo pravosuđa Bosne i Hercegovine, Agencija za zaštitu osobnih podataka Bosne i Hercegovine, entitetski sudovi, tijela za provedbu zakona, tužiteljstva, centri za edukaciju sudaca i tužitelja (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), odvjetničke komore (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), civilno društvo, obrazovni djelatnici i druga relevantna tijela.

47. "Godišnje izvješće Europske komisije za 2024. godinu – Bosna i Hercegovina."

2.5.3 Integritet i upravljanje u sportu

Sport je važan segment društva jer okuplja ljude oko vrijednosti poput poštovanja, jednakosti, a posebno rodne ravnopravnosti i pravičnosti, te kao takav predstavlja sredstvo za promicanje principa i vrijednosti. Zaštita integriteta sporta ključna je za očuvanje njegove društvene i obrazovne uloge. Međutim, sport se suočava sa složenim i stalno promjenjivim prijetnjama, kao što su doping, nasilje na sportskim događajima, manipulacija natjecanjima, korupcija, kršenje ljudskih prava i narušavanje vladavine prava, što postupno podriva povjerenje društva. Očuvanje integriteta sporta podrazumijeva posvećivanje posebne pažnje edukaciji i primjeni postojećih standarda, osobito u pogledu zaštite zviždača i provođenja poštenih antidopinških disciplinskih postupaka.

Bosna i Hercegovina je potpisnica Europske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na sportskim događajima, posebno na nogometnim utakmicama, kao i Antidopinške konvencije i njezina dodatnog protokola. Također je članica Proširenog parcijalnog sporazuma o sportu.

U ovom području bi se u okviru Akcijskog plana mogla planirati tehnička suradnja kroz koju bi se pružala podrška provedbi i ratifikaciji Konvencije o manipulaciji sportskim natjecanjima i Konvencije o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim događajima.

Osim toga, moglo bi se raditi na unapređenju antidopinškog sustava u skladu s nalazima i preporukama Monitoring grupe iz 2024. godine.

Konačno, mogla bi se osigurati promocija i primjena Europske povelje o sportu kroz podršku i dodatnu posjetu tima Proširenog parcijalnog sporazuma o sportu te tehničku suradnju u okviru inicijative "Start to Talk" koja ima za cilj osigurati sigurno okruženje za bavljenje sportom za djecu.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđene politike, zakonodavstvo i prakse radi osiguravanja etike, inkluzivnosti, pravičnosti i sigurnosti u sportu u skladu s relevantnim međunarodnim standardima.

Glavni domaći partneri

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo kulture i sporta (Federacija Bosne i Hercegovine), antidopinške agencije, entitetska i kantonalna ministarstva sporta, nacionalni sportski savezi, Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine, organizacije civilnog društva.

2.6 UČVRŠĆIVANJE DEMOKRATSKIH VRIJEDNOSTI U EUROPSKIM DRUŠTVIMA

Cilj ovog operativnog stupa je učvršćivanje demokratskih vrijednosti u Bosni i Hercegovini među pojedincima te, sukladno tome, obuhvaća sljedeće potprograme:

- sloboda izražavanja i informiranja, sigurnost novinara;
- lokalna demokracija;
- izbori, demokratsko upravljanje i dijalog, civilno društvo;
- obrazovanje (uključujući obrazovanje iz povijesti i suočavanje s prošlošću);
- mladi.

Ove mjere doprinijet će ostvarivanju ciljeva održivog razvoja (SDG) u Bosni i Hercegovini, a posebno cilja 4 (kvalitetno obrazovanje – potcilj 4.7), cilja 5 (rodna ravnopravnost – potciljevi 5.1 i 5.5), cilja 10 (smanjenje nejednakosti – potciljevi 10.2 i 10.3), cilja 11 (održivi gradovi i zajednice – potcilj 11.3) i cilja 16 (mir, pravda i snažne institucije – potciljevi 16.1, 16.3, 16.6 i 16.7).

2.6.1 Sloboda izražavanja i informiranja, sigurnost novinara

Bosna i Hercegovina se i dalje suočava sa značajnim izazovima u području slobode izražavanja i pristupa informacijama, uključujući kašnjenja u ažuriranju ključnih elemenata pravnog i institucionalnog okvira. Sloboda medija je pod sve većim pritiskom, posebno zbog ponovnog uvođenja inkriminacije klevete u Republici Srpskoj 2023. godine i donošenja Zakona o posebnom registru i javnosti rada neprofitnih organizacija Republike Srpske u veljači 2025. godine, unatoč zabrinutosti koju su izrazili Povjerenik i

Venecijanska komisija. Napredak je posljednjih godina usporen, a odgovori na nove i složene izazove u digitalnom okruženju ograničeni.

Određene važne pravne reforme, poput izrade zakona o elektroničkim medijima i komunikacijama na državnoj razini, sporo napreduju, dok druge – uključujući uspostavu održivog pravnog okvira za javne medijske servise i oglašavanje – tek trebaju biti finalizirane. Ključna pitanja poput dezinformacija, govora mržnje na internetu, sigurnosnih izazova i zaštite podataka zahtijevaju dugoročniji i koordiniraniji pristup.

Novinari su često mete verbalnih prijetnji i napada, a ponekad i fizičkih napada.⁴⁸ Zaštita novinara, kao preduvjet slobode medija, od iznimne je važnosti. U 2024. godini Platforma za sigurnost novinara zabilježila je četiri upozorenja koja se odnose na Bosnu i Hercegovinu, od kojih na jedno vlasti nisu odgovorile, dok je jedno još u postupku razmatranja. Osim toga, politički pritisci na medije i novinare – osobito u Republici Srpskoj – u kombinaciji s teškom ekonomskom situacijom, koja se očituje u malom medijskom tržištu i nedostatku održivog financiranja, dodatno otežavaju proizvodnju i distribuciju kvalitetnih i provjerenih informacija. Ovi čimbenici i dalje predstavljaju ozbiljan izazov za demokratski razvoj.

Rad Vijeća Europe na jačanju i zaštiti slobode izražavanja u Bosni i Hercegovini i dalje je od ključne važnosti za demokraciju. U okviru Akcijskog plana za razdoblje 2022.–2025. unaprijeđeni su kapaciteti pravnika, kao i službenika za provedbu zakona gdje je to bilo relevantno, za dosljedno tumačenje i primjenu domaćeg zakonodavstva u skladu s člankom 10. Konvencije, kroz unapređenje njihovih vještina i bolje razumijevanje tema kao što su kleveta, govor mržnje, zaštita zviždača i SLAPP tužbe.⁴⁹ Osim toga, kvalitetniji dijalog između medija, pravosuđa i tijela za provedbu zakona doprinio je boljoj suradnji u unapređenju zaštite slobode izražavanja u Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice dobilo je ovlasti za praćenje stanja u području slobode izražavanja i pristupa informacijama u zemlji kroz rad novoosnovane koordinacijske radne skupine.⁵⁰ Ministarstvo je ovom inicijativom preuzelo vodeću ulogu, što se moglo vidjeti kroz koordinaciju kampanje za sigurnost novinara.

Osim toga, unaprijeđeni su kapaciteti RAK-a za proaktivno usklađivanje s europskim standardima, uključujući Direktivu o audiovizualnim medijskim uslugama, što rezultira višim minimalnim standardima zaštite i boljom koregulacijom sadržaja na internetu. RAK i šira javnost također prepoznaju potrebu za koordiniranim djelovanjem aktera iz državnog i nevladinog sektora radi učinkovitog suzbijanja štetnog sadržaja.⁵¹

Zahvaljujući podršci pruženoj u okviru Akcijskog plana za razdoblje 2022.–2025., dodatno su unaprijeđeni medijska pismenost i vještine aktivnog građanstva kroz promicanje slobodnog, kvalitetnog i sigurnog novinarstva, kako među medijskim akterima tako i u široj javnosti, čime je stvoren temelj za potencijalnu strategiju medijske pismenosti.

U kolovozu 2023. godine Parlament Bosne i Hercegovine usvojio je Zakon o slobodi pristupa informacijama na razini institucija Bosne i Hercegovine, kojim je uveden novi pravni režim pristupa službenim dokumentima te obveza javnih tijela na proaktivno objavljivanje informacija. Tijela za praćenje provedbe Konvencije o pristupu službenim dokumentima (Konvencija iz Tromsøa), odnosno Grupa za pristup informacijama i Tijelo za konzultacije stranaka, ocijenila su da je ovaj zakon u načelu usklađen s Konvencijom. U Izvješću o početnoj evaluaciji⁵² Grupe za pristup informacijama te u zaključcima i preporukama.⁵³ Tijela za konzultacije stranaka istaknula su kvalitete predmetnog zakona, ali i određena područja u kojima su potrebna unapređenja. Problemi u provedbi i dalje su prisutni, osobito u pogledu neovisnosti žalbenog postupka.⁵⁴ Neka od ključnih problematičnih pitanja u tom kontekstu odnose se na osnivanje Odbora za žalbe u okviru Vijeća ministara kao drugostupanjskog tijela i smanjenje uloge ombudsmana. Imenovanje članova Odbora za žalbe od strane Vijeća ministara dovelo je do operativnih izazova i proceduralnih kašnjenja, što je dodatno pogoršano neujednačenim razinama znanja podnositelja

48. Reporteri bez granica, Bosna i Hercegovina. Prema indeksu medijskih sloboda organizacije Reporteri bez granica za 2025. godinu, Bosna i Hercegovina nalazi se na 86. mjestu od 180 zemalja, dok je krajem 2024. bila na 81., a 2023. na 64. mjestu od ukupno 180 zemalja.

49. Nakon namjenske obuke na tu temu, Ustavni sud je u svojoj sudskoj praksi izričito naveo Preporuku CM/Rec(2024)2 Komiteta ministara državama članicama o suzbijanju uporabe strateških tužbi protiv sudjelovanja javnosti (SLAPP tužbe).

50. Ovo tijelo sastavljeno je od predstavnika 14 institucija, organizacija civilnog društva i neovisnih tijela, čime se osigurava pristup temeljen na suradnji. Komisija je također imenovana službenim tijelom zaduženim za koordinaciju kampanje za sigurnost novinara.

51. U europskim standardima, poput Akta EU o digitalnim uslugama, naglašava se važnost pristupa koji uključuje sudjelovanje različitih aktera, uključujući regulatorna i samoregulatorna tijela, civilno društvo, akademsku zajednicu i medije.

52. „Izvješće o početnoj evaluaciji provedbe Konvencije iz Tromsøa, 16. srpnja 2024.“

53. „Zaključci i preporuke o provedbi Konvencije o pristupu službenim dokumentima u Bosni i Hercegovini, 3. listopada 2024.“

54. U svibnju 2024. Ministarstvo pravosuđa uvelo je Registar zahtjeva za pristup informacijama.

zahtjeva i službenika zaduženih za postupanje po zahtjevima za pristup informacijama. Osim toga, Odbor za žalbe nema zakonsku nadležnost za Brčko distrikt, gdje se i dalje primjenjuje stari državni zakon, čime je nastala pravna praznina koju je potrebno popuniti donošenjem posebnog zakona o pristupu informacijama.

Što se tiče općeg medijskog okruženja u Bosni i Hercegovini, Svjetski indeks slobode medija za 2024. godinu ukazao je na fragmentaciju koja ne predstavlja stvarni pluralizam. Iako se postojanje pouzdanog javnog emitera smatra ključnim za pristup građana informacijama, nacionalni javni emiter Radiotelevizija Bosne i Hercegovine (BHRT) i dalje se suočava s rizikom financijskog kolapsa. U tom kontekstu Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PSSE) inzistira na pronalaženju trajnog rješenja koje će osigurati održivo financiranje sva tri javna emitera, te također poziva na donošenje propisa koji će osigurati transparentnost vlasništva nad medijima.

Sukladno tome, pružanje stručne pomoći moglo bi doprinijeti izradi ključnih zakonodavnih okvira, uključujući novi zakon o elektroničkim medijima. Nastavljajući se na rezultate prethodne suradnje, nastavlja se rad na jačanju kapaciteta pravosuđa, pravnih stručnjaka, medijskih djelatnika i organizacija civilnog društva, uz istodobnu podršku vlastima u unapređenju slobode medija i razvoju informacijskog društva.

U ovom području mogla bi se planirati tehnička suradnja usmjerena na promicanje slobode izražavanja i medija kroz podršku odgovarajućim reformama i razvoj kapaciteta relevantnih aktera za učinkovitu primjenu europskih standarda u svakodnevnoj praksi. U okviru toga moglo bi se doprinijeti stvaranju sigurnijeg i pluralističnijeg medijskog okruženja te unapređenju zaštite novinara, uz istodobno suzbijanje dezinformacija i štetnog sadržaja, između ostalog kroz jačanje medijske pismenosti.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđen zakonodavni okvir i okvir politika u skladu s europskim standardima u području slobode izražavanja, medija i pristupa informacijama.
- Unaprijeđeni institucionalni kapaciteti i mehanizmi suradnje regulatornog tijela za medije i drugih relevantnih tijela, u skladu s europskim standardima – uključujući Akt o digitalnim uslugama i Europski akt o slobodi medija.
- Unaprijeđena transparentnost vlasništva u medijima kroz ciljne zakonodavne i institucionalne mjere usmjerene na osiguravanje veće odgovornosti i medijskog pluralizma.
- Unaprijeđeno ostvarivanje prava na pristup javnim informacijama kroz ojačane pravne garancije i praktične mjere provedbe – uključujući usklađivanje s Konvencijom iz Tromsøa i preporukama iz relevantnih izvješća o monitoringu.
- Unaprijeđeni odgovori na dezinformacije i poboljšana medijska pismenost, čime se omogućuje informirana javna rasprava, kritičko mišljenje i otpornost na manipulaciju informacijama u cijelom društvu – između ostalog kroz aktivnosti podizanja svijesti namijenjene široj javnosti.
- Unaprijeđeni mehanizmi za sigurnost novinara, s posebnim osvrtom na novinarke, uključujući preventivne mjere zaštite, učinkovite institucionalne odgovore, borbu protiv nekažnjivosti i podršku u vezi sa SLAPP tužbama.
- Unaprijeđeno znanje i praktične vještine ključnih aktera – uključujući javne vlasti, zastupnike u parlamentu, pravosuđe, tijela za provedbu zakona, regulatorna tijela, medijske djelatnike i organizacije civilnog društva – za primjenu relevantnih europskih standarda u području slobode izražavanja i pristupa informacijama u njihovim područjima rada.

Glavni domaći partneri

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske, Ministarstvo pravosuđa Bosne i Hercegovine, koordinacijska radna skupina / odbor za sigurnost novinara, centri za edukaciju sudaca i tužitelja (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), Ministarstvo pravosuđa Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravosuđa Republike Srpske, Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine (RAK), Vijeće za tisak, entitetski sudovi, agencije za provedbu zakona, odvjetničke komore (Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska), Fakultet političkih znanosti, tužiteljstva, udruženja novinara, mladi medijski djelatnici, civilno društvo, medijski akteri i druge relevantne zainteresirane strane.

2.6.2 Lokalna demokracija

Nakon promatranja lokalnih izbora održanih u Bosni i Hercegovini 6. listopada 2024., Kongres je pozdravio tehnička poboljšanja proizašla iz izmjena i dopuna Izbornog zakona iz 2024. godine, kojima su predviđene jače mjere zaštite integriteta.

Ističući potrebu za daljnjom konsolidacijom tih izmjena kroz praktičnu provedbu i obuku, Kongres je također ukazao na nisku izlaznost te naglasio potrebu za dodatnim povećanjem angažmana javnosti i povjerenja kako bi se omogućio daljnji napredak lokalne demokracije u zemlji.⁵⁵

Dosadašnje aktivnosti suradnje u okviru Akcijskog plana za razdoblje 2022.–2025. uspješno su se usmjerile na uvođenje deliberativne demokracije u Gradu Mostaru kroz pružanje pomoći lokalnim tijelima u organizaciji prve Skupštine građana 2021. godine te osiguravanje praćenja provedbe preporuka građana, s krajnjim ciljem vraćanja povjerenja građana u javne institucije nakon 12-godišnje izborne blokade.

Na temelju stečenih iskustava, Grad Mostar organizirao je svoju drugu, a Grad Banja Luka prvu skupštinu građana 2024. godine, uz ciljanu podršku za daljnji razvoj deliberativnih procesa kao dopune predstavničkoj demokraciji u inkluzivnom donošenju odluka. Pružena je i podrška u unapređenju vještina lokalno izabranih predstavnika u području suradničkog upravljanja, kao i u jačanju međuopćinskih i međuentitetskih mreža lokalnih tijela i njihovih saveza. Osim toga, provedena je sveobuhvatna studija o praksama poštovanja ljudskih prava na lokalnoj razini u Bosni i Hercegovini, na temelju koje su utvrđena prioritetna područja za razvoj kapaciteta lokalnih i regionalnih tijela za donošenje inkluzivnih politika usmjerenih na zaštitu najranjivijih i najugroženijih građana. S ciljem nadogradnje postignutih rezultata, u okviru Akcijskog plana mogla bi se predvidjeti daljnja tehnička suradnja koja će doprinijeti Novom demokratskom paktu i provedbi preporuka iz Izvješća o monitoringu za 2019. godinu vezanih uz primjenu Europske povelje o lokalnoj samoupravi⁵⁶ u kojima se Bosna i Hercegovina poziva na sljedeće:

- ugraditi pristup lokalne samouprave u ustav;
- revidirati zakonodavstvo s ciljem sprječavanja preklapanja nadležnosti i poštovanja načela supsidijarnosti;
- osigurati sustavne konzultacije s lokalnim tijelima o svim pitanjima koja ih se tiču;
- osigurati lokalnim tijelima odgovarajuća i razmjerna sredstva, u zakonodavstvu i praksi, te promicati međuopćinsku suradnju;
- ponovno razmotriti zakonsku odredbu kojom se ograničava zapošljavanje u općinama u Republici Srpskoj kako bi se lokalnim tijelima omogućila veća sloboda odlučivanja i osigurala učinkovita općinska uprava;
- revidirati relevantne propise u skladu sa specifičnom situacijom u Sarajevu i Banjoj Luci.

Sukladno tome, podrška će se dalje usmjeriti na jačanje deliberativnih procesa i inovativne demokracije radi unapređenja kvalitete lokalnog upravljanja kroz integritet, inkluzivnost, rodnu ravnopravnost, građansko sudjelovanje i donošenje politika utemeljenih na poštovanju ljudskih prava. U okviru podrške nastaviti će se i poticanje suradnje između lokalnih i regionalnih tijela, kao i između njihovih saveza, čime će se unaprijediti kvaliteta usluga koje pružaju lokalne vlasti te omogućiti građanima Bosne i Hercegovine otvorena i participativna demokracija utemeljena na poštovanju ljudskih prava.

55. Kongres, Preporuka br. 530 (2025), „Lokalni izbori u Bosni i Hercegovini“. Na lokalnim izborima 2024. godine Kongres je promatrao provedbu četiri pilot-projekta za uvođenje novih tehnologija u izborne procese. Iako su uočena određena kašnjenja i problemi, konstatirano je da su promjene uvedene uz odgovarajuće testiranje, uz napomenu da su sugovornici promatračke misije pozdravili pilot-projekte kao sredstvo za povećanje transparentnosti i vjerodostojnosti izbornog procesa. Nakon promatranja prethodnih kantonalnih izbora održanih 2022. godine, Kongres je preporučio razmatranje mogućnosti da se kantonalni izbori, umjesto zajedno s državnim, održavaju istodobno s općinskim izborima. Time bi se izbjeglo stavljanje kantonalnih izbora u drugi plan zbog izbora na državnoj razini te bi se doprinijelo jačanju lokalne demokracije.

56. Kongres, Preporuka br. 442 (2019), „Lokalna i regionalna demokracija u Bosni i Hercegovini“. Sljedeći ciklus monitoringa provedbe Europske povelje o lokalnoj samoupravi u Bosni i Hercegovini planiran je za 2026. godinu.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeni kapaciteti i vještine lokalnih i regionalnih tijela za primjenu suradničkog upravljanja, deliberativne demokracije, sudjelovanja građana i civilnog društva u donošenju odluka i reformama na lokalnoj razini.
- Poboljšana kvaliteta lokalnog upravljanja zahvaljujući razvoju kapaciteta u području javne etike, transparentnosti, odgovornosti, sprječavanja korupcije i otvorene vlasti.
- Unaprijeđena uloga i kapaciteti civilnog društva za postizanje veće društvene kohezije i bolje građanske kontrole rada javnih tijela.
- Unaprijeđeni institucionalni kapaciteti dvaju glavnih saveza općina i gradova za zagovaranje provedbe Europske povelje o lokalnoj samoupravi.
- Osnažena lokalna i regionalna tijela za razvoj suradnje kroz međuopćinske i međuentitetske mreže.
- Unaprijeđeni kapaciteti lokalnih tijela za omogućavanje ostvarivanja i zaštite ljudskih prava na lokalnoj razini.

Glavni domaći partneri

Relevantna ministarstva nadležna za javnu upravu, lokalnu samoupravu i ljudska prava na državnoj, entitetskoj i kantonalnoj razini, savezi općina i gradova u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, lokalne vlasti u Bosni i Hercegovini, organizacije civilnog društva.

2.6.3 Izbori – demokratsko upravljanje i dijalog – civilno društvo

Demokratski izbori predstavljaju temelj demokracije i ključni su faktor za osiguravanje legitimnosti demokratskih institucija. Građansko sudjelovanje u donošenju odluka još je jedan važan element koji, uz izbore, doprinosi kvalitetnom demokratskom upravljanju na lokalnoj razini, pružajući građanima i organizacijama civilnog društva mogućnost da izraze svoje stavove.

S ciljem olakšavanja primjene standarda u ovom području u državama članicama i osiguravanja stvarnog utjecaja građanskog sudjelovanja u procesu donošenja odluka, Komitet ministara donio je „Smjernice za građansko sudjelovanje u političkom odlučivanju“, Preporuku CM/Rec(2018)11 o potrebi jačanja, zaštite i unapređenja prostora za civilno društvo u Europi te Preporuku CM/Rec(2018)4 o sudjelovanju građana u lokalnom javnom životu. Vođeni istim ciljem, Konferencija međunarodnih nevladinih organizacija i Kongres usvojili su Kodeks dobre prakse za građansko sudjelovanje u procesu donošenja odluka (izmijenjen 2019. godine).

Nastavljajući se na obveze iz Deklaracije iz Reykjavika i Principa za demokraciju iz Reykjavika, Novi demokratski pakt za Europu – čije je usvajanje planirano za 2026. godinu nakon opsežnog i inkluzivnog konzultativnog procesa – ima za cilj redefinirati demokraciju radi njezina jačanja, veće prilagodljivosti i inkluzivnosti, oslanjajući se na postojeće politike i instrumente, ali i nove inicijative vezane uz tri glavna stupa: „učenje i prakticiranje demokracije“, „zaštita demokracije“ i „inovacije za demokraciju“. To uključuje, između ostalog, osiguravanje slobodnih i poštenih izbora, primjenu deliberativne i participativne demokracije, korištenje novih tehnologija te osiguravanje smislenog sudjelovanja mladih i civilnog društva

Iako je PSSE pozdravio reformski zamah koji je donijela nova vladajuća koalicija na državnoj razini, ipak je izrazio žaljenje zbog činjenice da su opći izbori 2022. godine po četvrti put održani u pravnom i ustavnom okviru koji nije u skladu s Konvencijom, kao i zabrinutost zbog „izostanka napretka u određenim područjima ključnima za funkcioniranje demokratskih institucija“. I PSSE i Kongres pozitivno su ocijenili izmjene i dopune Izbornog zakona usvojene prije općih (2022.) i lokalnih (2024.) izbora s ciljem osiguravanja integriteta i transparentnosti izbornog procesa u skladu s europskim standardima.

Iako je Međunarodna promatračka misija, u čijem su sastavu Kongres, Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi (OESS) / Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) i Europski parlament, u svojoj izjavi o preliminarnim nalazima i zaključcima nakon lokalnih izbora održanih 6. listopada 2024. ponovila ovu pozitivnu ocjenu, u konačnom izvješću dano je nekoliko preporuka vezanih uz probleme – od kojih su neki dugotrajni – koji još uvijek nisu riješeni. U tom kontekstu, kroz tehničku suradnju trebalo bi dodatno unaprijediti institucionalne kapacitete i profesionalizaciju Središnjeg izbornog povjerenstva (CIK), kao i izborne administracije općenito, između ostalog u području novih tehnologija glasanja, podizanja svijesti među nedovoljno zastupljenim skupinama (uključujući birače koji prvi put sudjeluju na izborima) te jačanja kapaciteta medija za praćenje i izvještavanje.

Kada je riječ o civilnom društvu, promatrači su također konstatirali postojanje djelomično ograničenog okruženja u Bosni i Hercegovini te upozorili na usvajanje i stupanje na snagu Zakona o posebnom registru i javnosti rada neprofitnih organizacija u Republici Srpskoj, kojim se organizacije civilnog društva koje primaju strana sredstva klasificiraju kao „agenti stranog utjecaja“.

Uzimajući u obzir postojeći kontekst, tehnička suradnja u području izbora mogla bi se usmjeriti na:

- unapređenje izbornog zakonodavstva, uključujući podzakonske akte i praksu, u skladu s europskim i međunarodnim standardima;
- unapređenje profesionalnosti CIK-a kroz pružanje podrške radu i razvoju Centra za edukaciju CIK-a;
- povećanje kapaciteta CIK-a i unapređenje strateške komunikacije, uključujući i izvan izbornog razdoblja, kao i podizanje opće svijesti, osobito među ženama, manjinama, osobama s invaliditetom i biračima koji prvi put sudjeluju na izborima;
- unapređenje kapaciteta medijskih djelatnika za izvještavanje i praćenje izbornog procesa radi osiguravanja transparentnosti i odgovornosti u skladu s međunarodnim standardima;
- omogućavanje smislenih i sustavnih konzultacija s civilnim društvom u okviru inkluzivnog dijaloga te osiguravanje poticajnog okruženja za djelovanje civilnog društva;
- jačanje demokratskih procesa, osobito otvorenosti i transparentnosti javnih tijela;
- omogućavanje sudjelovanja građana, organizacija civilnog društva i drugih zainteresiranih strana u izradi politika, akcijskih planova i donošenju odluka, čime će se javnim tijelima pomoći da odgovore na stvarne potrebe i unaprijede kvalitetu, relevantnost i učinak usluga koje pružaju.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeni kapaciteti izborne administracije na svim razinama i stručnog kadra za osiguravanje transparentnosti, inkluzivnosti i integriteta izbornih procesa i praksi u skladu s europskim standardima.
- Podignuta razina svijesti i povećano sudjelovanje birača u izbornom procesu, osobito nedovoljno zastupljenih i ranjivih skupina te birača koji prvi put sudjeluju na izborima.
- Unaprijeđeni kapaciteti medija, političkih stranaka, drugih aktera u izbornom procesu i birača za pravilno prepoznavanje, predstavljanje i suzbijanje diskriminacije, govora mržnje, seksizma, rodno uvjetovanog nasilja i drugih negativnih pojava tijekom izbora.

Glavni domaći partneri

CIK, izborna administracija, predstavnici medija, predstavnici političkih stranaka, civilno društvo i ostali akteri u izbornom procesu.

Mjere za izgradnju povjerenja

Daytonskim mirovnim sporazumom iz 1995. godine okončan je sukob u Bosni i Hercegovini.⁵⁷ Međutim, od tada je ostvaren ograničen napredak u izgradnji povjerenja i pomirenju između podijeljenih zajednica. Međunarodni akteri, uključujući tijela za monitoring, dosljedno ukazuju na visok stupanj napetosti između različitih zajednica. Savjetodavni odbor za provedbu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u svom petom mišljenju o Bosni i Hercegovini, usvojenom u veljači 2024. godine, konstatirao je da se situacija posljednjih godina pogoršala, uz povećan rizik od sukoba.

Savjetodavni odbor također je pozvao vlasti na svim razinama da rade na unapređenju interkulturalnog dijaloga i međusobnog razumijevanja između različitih etničkih i vjerskih skupina i njihovih pripadnika.

Aktivnosti u području izgradnje povjerenja usmjerene su na jačanje povjerenja i poticanje međusobnog razumijevanja među pripadnicima podijeljenih zajednica kao vid podrške širem procesu pomirenja i demokratizacije. Nedavne aktivnosti obuhvatile su niz tematskih područja, poput suradnje između općina, podrške izabranim predstavnicima, razmjena među stručnjacima za kulturnu baštinu te poticanja međunarodnog dijaloga i susreta pripadnika različitih zajednica, uključujući kroz omladinske kampove za mir.

57. Daytonskim mirovnim sporazumom utvrđena je međuentitetska linija razgraničenja kojom su neke općine u Bosni i Hercegovini podijeljene na dvije, a u nekim slučajevima i na četiri općine. Ovom linijom razgraničenja također je podijeljena zajednička infrastruktura, kao i pravni sustav, koji se u većini slučajeva razlikuje između Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine.

Akcijski plan će se nadovezati na prethodno ostvarene rezultate i usmjeriti na lokalnu razinu s ciljem poticanja dijaloga unutar i između zajednica radi izrade lokalno usmjerenih strategija za izgradnju povjerenja. Buduće mjere mogle bi biti usmjerene na razvoj međusobne podrške između zajednica u rješavanju izazova koji stoje na putu pomirenju, uključujući suzbijanje govora mržnje i netrpeljivosti, inkluzivno obrazovanje, zajednički pristup povijesti i suočavanje s prošlošću te poštovanje kulturne baštine kao čimbenika koji doprinose pomirenju. Ove aktivnosti bile bi u skladu s relevantnim europskim standardima i koordinirane s drugim aktivnostima u ovim područjima. Sudjelovanje mladih i lokalnih tijela ostaje ključan čimbenik uspjeha, uz uključivanje organizacija civilnog društva i stručnih skupina, osobito obrazovnih djelatnika, povjesničara i arhivista te predstavnika medija kao važnih partnera.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđen međunacionalni dijalog na razini lokalnih zajednica.
- Unaprijeđena suradnja među mladima iz različitih zajednica i uspostava održivih mreža za izgradnju povjerenja.

Glavni domaći partneri

Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska, lokalne vlasti, organizacije civilnog društva, novinari, obrazovni djelatnici i akademska zajednica, predstavnici mladih.

2.6.4 Obrazovanje

Vijeće Europe obrazovanje – uključujući pravo svih na kvalitetno obrazovanje – promatra u širem kontekstu ljudskih prava, kao pokretačku snagu demokratske kulture i međusobnog razumijevanja, suzbijanja netrpeljivosti i stereotipa, promicanja inkluzije i jednakosti na svim razinama te njegovanja poštovanja različitosti. Sukladno tome, u Principima za demokraciju iz Reykjavika prioritet se daje „sudjelovanju mladih u demokratskom životu i procesima odlučivanja, uključujući kroz obrazovanje o ljudskim pravima i temeljnim demokratskim vrijednostima poput pluralizma, inkluzije, nediskriminacije, transparentnosti i odgovornosti“. Također se radi na izradi Novog demokratskog pakta za Europu, u kojem se obrazovanje posebno ističe kao način učenja i prakticiranja demokracije, dok je Europski prostor za građansko obrazovanje uključen u Mapu puta za njegovu izradu.

Fragmentiranost obrazovnog sustava u Bosni i Hercegovini unutar postojećeg institucionalnog okvira (16 ministarstava obrazovanja) značajno utječe na način na koji se obrazovanje i nastavni sadržaji pružaju učenicima diljem zemlje. Ne postoje sustavna rješenja za osiguravanje inkluzivnog i nediskriminatorskog obrazovanja. ECRI je 2024. godine ponovio svoj hitni apel vlastima da ukinu sve oblike diskriminacije u obrazovanju, uključujući razdvajanje djece na temelju etničke pripadnosti u modelu „dvije škole pod jednim krovom“, naglašavajući da u kantonima Federacije Bosne i Hercegovine i dalje postoji više od 50 takvih slučajeva.

Nasuprot tome, istaknuti su primjeri integriranog obrazovanja u autonomnom Brčko distriktu. PSSE je također naglasio da je Bosna i Hercegovina opredijeljena da, u okviru procesa pristupanja, nastavi provoditi reforme s ciljem ukidanja svih oblika segregacije i diskriminacije u obrazovanju, uz istodobno poštovanje prava djece na obrazovanje na materinskom jeziku, kako je istaknula Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO).⁵⁸

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je 2020. godine usvojilo „Preporuke za politike djelovanja s mapom puta za unapređenje inkluzivnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini“, koje su zajednički pripremili nadležna ministarstva na državnoj i entitetskoj razini, kao i deset kantonalnih ministarstava obrazovanja. Zahvaljujući prethodnoj podršci dodatno su unaprijeđeni kapaciteti tijela i aktera u obrazovnom sektoru za provedbu ovog dokumenta, uključujući blisku suradnju s pilot-školama na promicanju demokratske kulture u skladu s Referentnim okvirom kompetencija za demokratsku kulturu (RFCDC).

U siječnju 2025. godine ostvaren je značajan iskorak kada se Ustavni sud u svojoj sudskoj praksi pozvao na navedene preporuke. Međutim, njihova daljnja provedba, kao i kontinuirano provođenje mape puta, i dalje zahtijevaju praćenje, usklađivanje relevantnih propisa i dodatne resurse.

58. Izvori: Izvješće ECRI-ja za 2024., Izvješće PSSE-a za 2024.

Nadovezujući se na postignute rezultate, prioriteta pažnja u okviru Akcijskog plana mogla bi se usmjeriti na rješavanje hitne potrebe za sprječavanjem porasta incidenata (vršnjačkog) nasilja, zlostavljanja i kibernetičkog nasilja u školama, oslanjajući se na slične projekte već provedene u regiji. Ovaj rad doprinijet će poticanju društvenog dijaloga kroz obrazovanje.

Tehnička suradnja mogla bi se dalje usmjeriti na:

- unapređenje kvalitete obrazovanja kroz njegovanje demokratske kulture u sustavu formalnog obrazovanja i suzbijanje diskriminacije u skladu s europskim standardima;
- promicanje demokratske kulture kao ključnog elementa kvalitetnog obrazovanja kroz podizanje svijesti u društvu;
- poduzimanje učinkovitih mjera s ciljem poticanja društvene integracije kroz obrazovni sustav.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeni kapaciteti donositelja politika za praćenje provedbe „Preporuka za politike djelovanja s mapom puta za unapređenje inkluzivnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini“.
- Smanjena stopa nasilja i zlostavljanja u obrazovnom sustavu.
- Unaprijeđena sigurnost u školama zahvaljujući donošenju politika utemeljenih na dokazima.
- Unaprijeđen pristup mladih kvalitetnom obrazovanju za demokratsko građanstvo u skladu s novom inicijativom „Europski prostor za građansko obrazovanje“.

Glavni domaći partneri

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske, Ministarstvo za znanstveno-tehnološki razvoj i visoko obrazovanje Republike Srpske, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (APOSO), sva kantonalna ministarstva obrazovanja, Odjel za obrazovanje (Vlada Brčko distrikta), ustanove i agencije za visoko obrazovanje, osnovne i srednje škole, lokalne zajednice, organizacije civilnog društva.

Suočavanje s prošlošću (nastava povijesti, međugeneracijska dimenzija)

Porast narativa koji potiču podjele i povijesnog revizionizma, uključujući negiranje genocida i ratnih zločina, predstavlja zabrinjavajući razvoj događaja u Bosni i Hercegovini.⁵⁹ I ECRI i PSSE su 2024. godine izričito preporučili uvođenje višeperspektivnog zajedničkog nastavnog plana i programa za povijest u cijeloj zemlji, koje ne bi podrazumijevalo brisanje razlika u shvaćanjima i iskustvima, već njihovu razmjenu kako bi se svima omogućio uvid u postojanje različitih gledišta. Polazeći od pretpostavke da je razumijevanje prošlosti ključno za izgradnju zajedničke budućnosti i jačanje europskih demokracija, kontinuirani rad na ovom pitanju pokazuje se vrlo relevantnim u kontekstu Bosne i Hercegovine.

Preporuka CM/Rec(2011)6 Odbora ministara državama članicama o interkulturalnom dijalogu i slici drugoga u nastavi povijesti pruža smjernice za poučavanje povijesti u poslijeratnom razdoblju. Bivša povjerenica Dunja Mijatović u svom izvješću pod naslovom „Suočavanje s prošlošću za bolju budućnost: put prema pravdi, miru i društvenoj koheziji u regiji bivše Jugoslavije“ također je predložila reforme s ciljem unapređenja nastave povijesti.⁶⁰ Osim toga, PSSE smatra da bi za Bosnu i Hercegovinu bilo korisno pristupanje Opservatoriju za nastavu povijesti u Europi, u okviru kojeg bi mogla dobiti vrijednu podršku u ovom području. Predstojeće izvješće Kongresa pod nazivom „Nastava povijesti na regionalnoj razini“ također je relevantno za ovu tematiku.

U ovom kontekstu tehnička suradnja mogla bi imati za cilj sljedeće:

- promicanje međugeneracijskog dijaloga i sudjelovanja javnosti u vezi s poviješću; podrška projektima usmene povijesti i inicijativama sjećanja kroz koje će se djeca povezivati s preživjelim i povjesničarima, kao i jačanje uloge muzeja i spomenika kao edukativnih prostora koji doprinose pomirenju;
- borba protiv povijesnog revizionizma i dezinformacija kroz provedbu programa provjere činjenica i digitalne pismenosti u školama i izvanškolskom okruženju radi suzbijanja netočnih informacija i

59. „Pismo povjerenice predsjedateljici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, predsjedniku Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i predsjedniku Vlade Republike Srpske.“

60. U vezi s pitanjem suočavanja s prošlošću vidjeti također: „Pismo povjerenice predsjedateljici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, predsjedniku Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i predsjedniku Vlade Republike Srpske.“

zloupotrebe povijesti (na primjer, korištenjem odgovarajućih obrazovnih materijala *HISTOLAB Toolkit*).

Očekivani ishodi

- Unaprijeđen međugeneracijski i društveni dijalog o povijesti te povećana svijest o povijesti i društvenoj koheziji kroz inicijative javnog angažmana na lokalnoj i regionalnoj razini.
- Povećana otpornost na povijesni revizionizam i dezinformacije, pri čemu su učenici, nastavno osoblje i medijski djelatnici osposobljeni da se odupru manipulacijama i promiču povijest utemeljenu na činjenicama.
- Unaprijeđena usklađenost s europskim standardima u nastavi povijesti, čime se olakšava pristupanje Bosne i Hercegovine tijelima za suradnju u području nastave povijesti, poput Opservatorija za nastavu povijesti u Europi.

Glavni domaći partneri

Ministarstva obrazovanja, udruženja nastavnika povijesti, sveučilišta, visokoškolske ustanove i organizacije civilnog društva.

2.6.5 Mladi

Kao što je naglašeno u Deklaraciji iz Reykjavika, a posebno u Principima za demokraciju iz Reykjavika, podrška sudjelovanju mladih u demokratskom životu ključna je za demokratsku budućnost. To podrazumijeva obrazovanje o ljudskim pravima i temeljnim demokratskim vrijednostima kao što su pluralizam, inkluzija, nediskriminacija, transparentnost i odgovornost. Deklaracija iz Reykjavika poziva na uključivanje „perspektive mladih u međudržavne i druge procese unutar Organizacije, jer sudjelovanje mladih u donošenju odluka doprinosi učinkovitosti javnih politika i jača demokratske institucije kroz otvoreni dijalog“.

Ovaj stav ponovljen je i u rezoluciji PSSE-a o jačanju perspektive mladih u radu Parlamentarne skupštine, kojom se nacionalni parlamenti država članica pozivaju da stvore uvjete za što šire sudjelovanje mladih, s posebnim naglaskom na mlade žene.⁶¹ Aktivnosti u sektoru mladih temelje se na sveobuhvatnoj Strategiji za mlade do 2030., kojom se predviđa upoznavanje mladih s vrijednostima Organizacije, zajedno s Europskom poveljom o sudjelovanju mladih u životu na lokalnoj i regionalnoj razini (u postupku izmjene).

Bosna i Hercegovina članica je Parcijalnog sporazuma o mobilnosti mladih putem omladinske kartice. Predstavници vlasti i nevladinog sektora aktivno sudjeluju u tijelima zajedničkog upravljanja, uključujući Europski upravni odbor za mlade i Savjetodavno vijeće za mlade.

Međutim, zemlja nema državnu strategiju za mlade, budući da su nadležnosti za politike prema mladima podijeljene između Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta. U izradi i provedbi politika za mlade na tim razinama i dalje postoje značajni izazovi, uključujući fragmentirano financiranje i nedostatak sveobuhvatnih statističkih podataka o mladima.⁶²

Posljednjih godina Bosna i Hercegovina koristila je podršku u području politika za mlade i inicijativa za razvoj kapaciteta namijenjenih predstavnicima iz javnog i nevladinog sektora. Ove aktivnosti doprinijele su jačanju suradnje i partnerstava u cilju unapređenja sudjelovanja mladih i razvoja politika za mlade. Tijekom 2024. godine pružena je podrška stručnom usavršavanju kadra u sektoru mladih, državnih službenika zaduženih za provedbu politika za mlade na državnoj i lokalnoj razini, kao i organizacija civilnog društva koje pružaju usluge mladima. Kroz Omladinski kamp za mir dodatno su promovirani susreti mladih iz različitih zajednica. U veljači 2025. godine Sarajevo Film Festival, u partnerstvu s Vijećem Europe, uveo je posebnu nagradu „Perspektive mladih“, osmišljenu kao priznanje inicijativama mladih u suočavanju s aktualnim izazovima i očekivanjima budućih generacija.

61. Rezolucija PACE 2553, „Jačanje perspektive mladih u radu Parlamentarne skupštine“, usvojena 25. lipnja 2024.

62. „Izvešće Vijeća za regionalnu suradnju: 'Mapiranje politika za mlade i identifikacija postojeće podrške i nedostataka u financiranju mjera za mlade u Bosni i Hercegovini'“.

U skladu s dosadašnjim rezultatima suradnje, aktivnosti u okviru Akcijskog plana mogle bi se usmjeriti na sljedeće:

- poticanje izrade politika uz sudjelovanje mladih na lokalnoj i regionalnoj razini, čime se promiče njihovo uključivanje u procese donošenja odluka;
- stvaranje i jačanje prostora koji osnažuju mlade i pružaju im mogućnosti za društvene, obrazovne, kulturne i sportske aktivnosti (po uzoru na kulturno-sportski centar u Mostaru), kojima se prevladavaju etničke podjele i promiče integracija;
- uspostavljanje standarda uz aktivno sudjelovanje mladih, čime im se omogućuje da izraze svoje stavove o rješavanju ključnih društvenih izazova.

Očekivani ishodi

- Unaprijeđeni mehanizmi i alati za demokratsko sudjelovanje mladih na razini cijele zemlje, u skladu s europskim standardima.
- Unaprijeđeni kapaciteti relevantnih aktera, uključujući organizacije mladih, za unapređenje politika i praksi rada s mladima s ciljem uklanjanja prepreka demokratskom sudjelovanju mladih.
- Povećani kapaciteti stručnog kadra koji radi s mladima za zagovaranje građanskog obrazovanja i obrazovanja o ljudskim pravima među mladima.
- Povećana razina demokratskog sudjelovanja mladih u procesima donošenja odluka.
- Unaprijeđen pristup mladih, osobito onih u ranjivim situacijama, socijalnim pravima kroz suradnju s lokalnim tijelima.
- Unaprijeđeni kapaciteti omladinskih lidera da djeluju kao multiplikatori, uključujući inicijative za dijalog i izgradnju povjerenja temeljene na obrazovanju o ljudskim pravima i interkulturalnom učenju.

Glavni domaći partneri

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo kulture i sporta (Federacija Bosne i Hercegovine), Ministarstvo obitelji, omladine i sporta Republike Srpske, omladinski savjeti, omladinski centri, omladinske organizacije civilnog društva.

DIO III – REALIZACIJA

3.1 METODOLOGIJA

Opća koordinacija programa tehničke suradnje u nadležnosti je Direkcije za programsku koordinaciju (DPC), koja upravlja programiranjem i prikupljanjem sredstava za provedbu programa suradnje, istodobno osiguravajući pravilno funkcioniranje ureda na terenu.

Značajna odgovornost za projekte suradnje leži na „glavnim administrativnim subjektima“ koji raspolažu relevantnom stručnošću. U skladu s decentraliziranom provedbom programa tehničke pomoći i suradnje, Ured u Sarajevu zadužen je za provedbu projekata na terenu. Zaključno s 15. travnja 2025. godine, Ured u Sarajevu imao je 35 zaposlenika.

Provedba projekata u okviru Akcijskog plana može, između ostalog, uključivati procjene potreba, angažman zakonodavnih stručnjaka, razvoj kapaciteta, podizanje svijesti, stručne evaluacije i rodne analize. Metodologija provedbe, u skladu s Metodologijom za upravljanje projektima (PMM), podrazumijeva preuzimanje odgovornosti i aktivno sudjelovanje domaćih aktera te jamči održivost rezultata. PMM unapređuje kvalitetu provedbe projekata u pogledu planiranja i praćenja, učinkovitosti i djelotvornosti, a također omogućuje bolju procjenu rizika, primjenu pristupa utemeljenog na ljudskim pravima i veću pažnju rodnoj dimenziji.

HELP će i dalje imati važnu ulogu u jačanju domaćih kapaciteta za primjenu Konvencije i drugih standarda, kao i preporuka relevantnih tijela i mehanizama za monitoring, u partnerstvu s domaćim institucijama i oslanjajući se na stručna znanja razvijena u različitim područjima.

Relevantni tematski HELP online tečajevi bit će horizontalno uključeni u aktivnosti razvoja kapaciteta u okviru Akcijskog plana. Osim toga, suradnja se temelji na „multiinstitucionalnom pristupu“, koji omogućuje različitim tijelima i institucijama suradnju s vlastima, parlamentima, civilnim društvom, neovisnim institucijama – poput Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine – te lokalnim i regionalnim tijelima, što predstavlja važnu prednost za provedbu sveobuhvatnih, inkluzivnih i uspješnih reformi koje doprinose stabilnosti i održivom razvoju.

Provedba Akcijskog plana može se kombinirati s projektima Razvojne banke, koja može sufinancirati investicijske projekte veće vrijednosti odobrene od strane vlasti Bosne i Hercegovine. Razvojna banka već pruža podršku kroz bespovratna sredstva i kredite.

3.1.1 Pristup utemeljen na poštivanju ljudskih prava

Vijeće Europe primjenjuje pristup utemeljen na ljudskim pravima na svim razinama i u svim fazama svojih aktivnosti, kroz integraciju načela ljudskih prava u svoje politike i programe, osnaživanje nositelja prava za njihovo ostvarivanje te jačanje nositelja obveza za ispunjavanje dužnosti u području ljudskih prava u svim tematskim područjima djelovanja.

Njegov *acquis*, uključujući pravne instrumente i institucije, u kombinaciji s načelima sudjelovanja i inkluzije, jednakosti i nediskriminacije, odgovornosti, transparentnosti i pristupa informacijama, daje dodatnu vrijednost njegovim aktivnostima.

Zajedno s partnerima iz javnog i nevladinog sektora, ovaj pristup integrira načela ljudskih prava u sve ključne faze upravljanja programima i projektima – od iniciranja i planiranja, preko provedbe i praćenja, do evaluacije, zatvaranja i izvještavanja.

Pristup utemeljen na ljudskim pravima – praktični vodič za projekte suradnje ima za cilj unaprijediti razumijevanje ljudskih prava kao krajnjeg cilja aktivnosti suradnje te osigurati primjenu temeljnih načela u upravljanju projektnim ciklusom i strateškom usmjerenju svih intervencija.

Kao ključni element pristupa utemeljenog na ljudskim pravima, Vijeće Europe naglašava uključivanje rodne perspektive u svoje projektne aktivnosti, u skladu sa Strategijom rodne ravnopravnosti 2024.–2029.

U okviru ove strategije istaknuta je potreba da se osigura da politike rodne ravnopravnosti i relevantni instrumenti budu posebno prilagođeni potrebama ranjivih skupina žena, kao i osoba koje se suočavaju s višestrukim i intersekcijskim oblicima diskriminacije. U tu svrhu, a u skladu s Deklaracijom iz Reykjavika,

stavlja se veći naglasak na intersekcijski pristup kako bi se osigurala inkluzivnost Strategije rodne ravnopravnosti 2024.–2029., kako unutar Organizacije, tako i u njezinih 46 država članica.⁶³

U Priručniku za uključivanje rodne perspektive u projekte suradnje daju se praktične smjernice za primjenu rodne dimenzije u aktivnostima suradnje, kako unutar Organizacije tako i od strane domaćih partnera i drugih aktera.

Ovaj priručnik pomaže u utvrđivanju prioriteta u području rodne ravnopravnosti, definiranju ključnih ciljeva i mjera te osiguravanju uključivanja rodne perspektive u svim fazama projekata. Priručnik prate i programi obuke o rodno osviještenom pristupu, namijenjeni osoblju uključenom u provedbu aktivnosti suradnje.

Pristup uključivanja rodne perspektive primjenjivat će se u svim područjima suradnje. Aktivno će se poticati ravnopravno sudjelovanje žena i muškaraca kako bi se osigurao širok raspon perspektiva, uz istodobno uvažavanje postojeće neravnomjerne zastupljenosti spolova u pojedinim sektorima, osobito na višim razinama odlučivanja. Primjerice, standardi rodne ravnopravnosti i prava žena uzimat će se u obzir prilikom izmjena zakonodavnog i institucionalnog okvira u skladu s europskim standardima. Rodna ravnopravnost također će biti integrirana u aktivnosti i programe obuke. Utjecaj na rodnu ravnopravnost analizirat će se u svim fazama projektnog ciklusa – tijekom planiranja, provedbe, izvještavanja i evaluacije. Uz uključivanje rodne perspektive, razmatrat će se i posebne mjere za aktivno promicanje rodne ravnopravnosti. Osim toga, u najvećoj mogućoj mjeri primjenjivat će se i intersekcijski pristup, kako bi se u obzir uzelo preklapanje roda s drugim identitetskim čimbenicima poput etničke pripadnosti, invaliditeta, socioekonomskog statusa, seksualne orijentacije i dobi.

Prije i tijekom provedbe Akcijskog plana, projektni timovi oslanjati će se na stručnu podršku regionalnog savjetnika za uključivanje rodne perspektive⁶⁴ za regiju Jugoistočne Europe i Turske. Savjetnik za uključivanje rodne perspektive osigurat će integraciju rodne dimenzije u projekte u okviru Akcijskog plana kroz promicanje korištenja alata poput rodne analize i procjene utjecaja na rodnu ravnopravnost, te pružati savjete o primjeni relevantnih preporuka za daljnje uključivanje rodne perspektive. Savjetnik će također pomoći u razvoju alata i mehanizama za te potrebe, kao i u jačanju kapaciteta projektnog osoblja za primjenu rodno osjetljivog pristupa u projektima u okviru Akcijskog plana.

U okviru svoje dugogodišnje posvećenosti stavljanju djeteta u središte svog djelovanja, Vijeće Europe posvećeno je unapređenju i promociji prava djeteta u svojim državama članicama u skladu sa svojom Strategijom za prava djeteta 2022–2027., pripremljenom u okviru programa “Izgradnja Europe za djecu i s djecom” iz 2006. godine. Strategija se, između ostalog, bavi pravima djeteta u digitalnom okruženju, koja su također predmet Preporuke CM/Rec(2018)7 Odbora ministara državama članicama o Smjernicama o poštovanju, zaštiti i ostvarivanju prava djeteta u digitalnom okruženju.

Slično tome, Vijeće Europe promovira aktivno sudjelovanje civilnog društva u projektnim aktivnostima u skladu sa “Smjernicama za sudjelovanje organizacija civilnog društva u aktivnostima suradnje Vijeća Europe”. Putem online resursa za civilno društvo može se lako pristupiti vodiču pod nazivom “Suradnja s Vijećem Europe: praktični vodič za civilno društvo” u kojem su dane detaljne informacije o različitim načinima pristupanja, suradnje, doprinosa, sudjelovanja i/ili partnerstva koji su mogući i relevantni za NVO.

Plan glavnog tajnika za suradnju Vijeća Europe s civilnim društvom 2024–2027. predstavlja značajan korak u provedbi “Deklaracije iz Reykjavika – Ujedinjeni oko naših vrijednosti” i daje “prijedloge koji imaju za cilj oblikovanje politika za svrhovito sudjelovanje civilnog društva u cjelini, uključujući omladinske organizacije civilnog društva, u svim aspektima međudržavnog rada (postavljanje standarda, praćenje i suradnja)”.

Organizacije civilnog društva stoga će i dalje imati izravnu ulogu ključnih partnera u provedbi projekata Vijeća Europe u Bosni i Hercegovini kroz pružanje usluga, tematskog stručnog znanja, bespovratna sredstva, praćenje reformi i izradu analitičkih izvješća, čime će doprinijeti osiguravanju zaštite ljudskih prava, demokracije i vladavine prava u zemlji. U tom smislu, Akcijski plan doprinosi daljnjem unapređenju građanskog prostora kroz promicanje strukturiranog dijaloga između organizacija civilnog društva i javnih institucija, čime se unapređuje participativno upravljanje i podržavaju kapaciteti organizacija civilnog društva za zagovaranje politika i pružanje usluga utemeljenih na poštovanju prava. Zahvaljujući ovom inkluzivnom i intersekcijskom pristupu, Akcijski plan osigurava da civilno društvo doprinosi sustavnim promjenama, a istodobno ima koristi od poboljšanog poticajnog okruženja.

63. Izvor: Strategija rodne ravnopravnosti 2024.–2029.

64. Koji je postavila Njemačka.

Politika Vijeća Europe „Nemoj štetiti“ o prijavljivanju neprimjerenog postupanja i zaštiti od odmazde stupila je na snagu 1. lipnja 2023. godine i dio je etičkog okvira Organizacije.

„Deklaracija iz Reykjavika – Ujedinjeni oko naših vrijednosti“ također je posvećena unapređenju rada na aspektima ljudskih prava u vezi s okolišem i pokretanju procesa iz Reykjavika koji podrazumijeva usmjeravanje i unapređenje rada Vijeća Europe u ovom području, u skladu s Dodatkom V, „Vijeće Europe i okoliš“. U ovom dodatku istaknuta je „neophodnost poduzimanja hitnih koordiniranih mjera za zaštitu okoliša kroz suzbijanje trostruke planetarne krize onečišćenja, klimatskih promjena i nestajanja bioraznolikosti“ i potvrđeno je da su „ljudska prava i okoliš međusobno povezani te da je čist, zdrav i održiv okoliš neophodan za potpuno ostvarivanje prava sadašnjih i budućih generacija“.

Proces iz Reykjavika treba „usmjeriti i racionalizirati aktivnosti Organizacije u cilju promicanja suradnje između država članica“. U okviru njega će se također „utvrditi izazovi trostruke planetarne krize onečišćenja, klimatskih promjena i nestajanja bioraznolikosti s aspekta ljudskih prava, što će pomoći u planiranju zajedničkih odgovora na te izazove, uz istodobno omogućavanje sudjelovanja mladih u raspravama o ovom pitanju“. To će se postići „jačanjem i koordinacijom postojećih aktivnosti Vijeća Europe vezanih za okoliš“ i „osnivanjem novog međuvladinog odbora za okoliš i ljudska prava“.

Važan korak u realizaciji ovog procesa predstavlja usvajanje Strategije Vijeća Europe za okoliš i pratećeg Akcijskog plana na 134. zasjedanju ministara u Luxembourg 13. i 14. svibnja 2025. godine. Istodobno, na ovom zasjedanju ministara usvojena je i nova Konvencija Vijeća Europe o kaznenopravnoj zaštiti okoliša.

Zahvaljujući svojoj dimenziji suradnje, Vijeće Europe ima potencijal uvesti klimatske i okolišne perspektive u područja i među zainteresirane strane koje tradicionalno nisu navikle razmatrati ova pitanja. Pri tome se može oslanjati na obvezujuće sporazume i ugovore koji se izravno ili neizravno odnose na okoliš, svoje provjerene načine rada koji podrazumijevaju dijalog i suradnju te svoje široke i raznolike mreže stručnjaka diljem Europe. U tom kontekstu, dimenzija suradnje Vijeća Europe ima za cilj eksplicitnije uvođenje borbe protiv klimatskih promjena i degradacije okoliša kao sastavnog dijela svog rada. To se može postići kroz: 1) uključivanje pitanja zaštite okoliša i klimatskih promjena u strateške dokumente i projekte suradnje; 2) planiranje i izradu dokumenata i projekata suradnje koji imaju konkretne ciljeve vezane za zaštitu okoliša i 3) unapređenje načina rada i praksi Vijeća Europe radi njihove veće ekološke održivosti i klimatske neutralnosti.

Strategija Vijeća Europe za okoliš, zajedno s akcijskim planom kojim su predviđene konkretne mjere i inicijative, kao i uspješnim primjerima iz Zbornika aktivnosti Vijeća Europe u području zaštite okoliša, dokaz je nepokolebljive posvećenosti Organizacije rješavanju gorućih ekoloških izazova. Vijeće Europe može pružiti tehničku podršku državama članicama kroz projekte suradnje koji se nadovezuju na zaključke i nalaze mehanizama Vijeća Europe.

Vijeće Europe zadržalo je svoju vodeću ulogu u izradi standarda u digitalnom dobu za zaštitu ljudskih prava, i online i offline, kao i u različitim kontekstima. S obzirom na to da je umjetna inteligencija najznačajnija tehnologija našeg vremena, usvajanje Okvirne konvencije Vijeća Europe o umjetnoj inteligenciji, ljudskim pravima, demokraciji i vladavini prava u svibnju 2024. godine, koja je zasnovana na standardima Vijeća Europe i drugim relevantnim međunarodnim standardima i može se primjenjivati na globalnoj razini, predstavlja veliko postignuće Organizacije. Okvirna konvencija otvorena je za potpisivanje 5. rujna 2024. godine. Vijeće Europe svjesno je pozitivnog utjecaja i prilika koje stvaraju nove i nadolazeće digitalne tehnologije, ali istodobno prepoznaje potrebu za ublažavanjem rizika od negativnih utjecaja njihove uporabe na ljudska prava, demokraciju i vladavinu prava, uključujući nove oblike nasilja nad ženama i ranjivim skupinama čijoj pojavi i eskalaciji doprinose moderne tehnologije. Ovaj prvi globalni pravno obvezujući instrument ima za cilj osiguravanje poštovanja zajedničkih standarda zaštite ljudskih prava, demokracije i vladavine prava te smanjenje rizika od njihova ugrožavanja u području primjene umjetne inteligencije. Ovaj ugovor i okvir za njegovu provedbu također pružaju nove prilike za suradnju s državama i to će se, prema potrebi, uzeti u obzir prilikom provedbe Akcijskog plana.

3.1.2 Naučene lekcije

Zajednički program EU-a i Vijeća Europe Horizontani instrument – Faza III i Akcijski plan za razdoblje 2022–2025. bili su predmet evaluacije nezavisnih evaluatora koji su, između ostalog, utvrdili sljedeće:

- Akcijski plan pruža solidan strateški okvir koji omogućuje fleksibilnost u odgovoru na promjenjive prioritete;
- Akcijski plan je relevantan, zasnovan na potražnji i usklađen s međunarodnim obvezama Bosne i Hercegovine i njezinim obvezama kao države članice Vijeća Europe, te procesom proširenja

Europske unije i domaćim programima, uzimajući u obzir potrebe zemlje i napredak u njezinim reformama;

- Budući da su mu prethodile opsežne konzultacije, Akcijski plan uzima u obzir naučene lekcije iz izrade i provedbe prethodnog Akcijskog plana;
- Rezultati Akcijskog plana doprinijeli su institucionalnim kapacitetima domaćih partnera, nakon čega su uslijedila poboljšanja zakonodavstva i politika u prioritetnim područjima suradnje;
- Akcijski plan doprinio je djelotvornijoj suradnji između aktera i na nacionalnoj i na lokalnoj razini;
- Provedbi Akcijskog plana pogoduje dobra koordinacija s drugim donatorima, projektima i inicijativama, ali bi koordinacija mogla dodatno da se poboljša u područjima u kojima postoji velik broj aktivnosti koje financiraju različiti donatori, kako bi se unaprijedila komplementarnost;
- Rodna perspektiva integrira se u svim projektima obuhvaćenim Akcijskim planom, ali bi pristup uključivanju rodne perspektive trebao biti koncizniji i pragmatičniji, uključujući i jasne korake za doprinos rodnoj ravnopravnosti kad god je to moguće;
- Akcijski plan provodi se ekonomično s općenito adekvatnim resursima. U svim slučajevima kada se provedba projekata pokazala izazovnom s aspekta izdvojenih sredstava, poduzimane su višestruke mjere za smanjenje troškova.

Ovaj Akcijski plan također uzima u obzir naučene lekcije iz provedbe Akcijskog plana za razdoblje 2022–2025., uključujući i sljedeće:

- Od posebne važnosti je višestruka podrška u okviru Akcijskog plana, s obzirom na to da su obuhvaćena područja usko isprepletena. Stoga je ključna interna koordinacija među projektima koji se provode u okviru Akcijskog plana, uključujući regionalne intervencije;
- Koordinacija i kontinuirana komunikacija sa svim relevantnim donatorima i organizacijama koje provode programe u Bosni i Hercegovini neophodne su kako bi se osigurala komplementarnost aktivnosti, olakšale razmjene dobrih praksi i izbjegla preklapanja;
- Regionalna dimenzija ima ključnu ulogu u intenziviranju suradnje i podrške među partnerima i korisnicima u Jugoistočnoj Europi, što omogućuje koncentraciju, ali i šire prenošenje znanja i pruža platformu za razmjenu i snažniju i usklađenu podršku reformama i napredak u dostizanju standarda;
- Poticanje korisnika na progresivno preuzimanje proaktivne uloge i timski rad lokalnih eksperata i međunarodnih konzultanata prepoznato je kao dobra praksa kojom se povećava preuzimanje odgovornosti i angažiranost;
- Otvoreni komunikacijski kanali između nadležnih tijela i partnera o pitanjima multiagencijske suradnje omogućuju dodatne sinergije;
- Dugoročna angažiranost i naknadna podrška pokazale su se neophodnima za pomoć decentraliziranim zakonodavnim procesima i provedbenim aktivnostima u složenom uređenju Bosne i Hercegovine. U tom kontekstu, institucionalni kapaciteti održivo se jačaju, između ostalog i kroz procese digitalizacije i uspostave baza certificiranih trenera;
- Određeni stupanj fleksibilnosti u provedbi Akcijskog plana omogućuje prilagodbu planova rada, pronalaženje rješenja za ublažavanje situacije, odgovor na promjenjive prioritete i osigurava kontinuiranu relevantnost;
- Uključivanje rodne perspektive u cjelokupni Akcijski plan i pružena podrška u tom smislu u velikoj mjeri su se oslonile na ekspertizu savjetnice za integriranje rodne perspektive koja je nadležna za regiju Jugoistočne Europe i Turske od 2024. godine.

Fleksibilnost prethodnog Akcijskog plana također je omogućila da se planovi i metode rada u velikoj mjeri prilagode pandemiji COVID-19. S jedne strane, pandemijska ograničenja pokrenula su ili ubrzala inovacije u nekim područjima, naročito u području informacijskih tehnologija, konkretno kroz hibridne događaje. Stečeno iskustvo može se u određenoj mjeri prenijeti na buduće provedbene prakse. S druge strane, za neke aktivnosti nisu pronađena adekvatna alternativna rješenja. To se naročito odnosi na politički osjetljiva područja, regionalne razmjene najboljih praksi, studentska putovanja i neke edukativne aktivnosti.

3.1.3 Upravljanje rizikom i održivost

S obzirom na svoj mandat, Vijeće Europe djeluje u složenim i nestabilnim okruženjima koja ga izlažu rizicima. Analiza rizika za Akcijski plan i moguće strategije ublažavanja rizika navedene su u Prilogu II ovog Akcijskog plana na temelju Politike upravljanja rizikom Vijeća Europe⁶⁵ i Smjernica za upravljanje rizikom.

65. Revidiranu Politiku upravljanja rizikom usvojio je glavni tajnik Vijeća Europe 15. 12. 2023. Politika je odmah stupila na snagu. Kako bi se potaknuo pragmatičan, dosljedan i transparentan pristup upravljanju rizicima u Vijeću Europe, ovom verzijom ažuriraju se odredbe prethodne politike (usvojene 2016. godine) na sljedeći način: stavljanjem upravljanja rizicima u širu institucionalnu perspektivu; osiguravanjem komplementarnosti s drugim komponentama sustava upravljanja Organizacije (kao što su interna kontrola, zaštita podataka, etika, upravljanje krizama i kontinuitet poslovanja); provedbom preporuka Direktorata za interni nadzor i Savjetodavnog odbora za nadzor Vijeća Europe; te razjašnjavanjem uloga i odgovornosti u cijeloj Organizaciji. Doprinosi većem

Svi projekti provedeni u okviru Akcijskog plana imaju vlastitu procjenu rizika i strategije za njihovo ublažavanje. Rizici utvrđeni u okviru aktivnosti suradnje unose se u registar rizika Organizacije o kojem periodično izvještavaju glavni tajnik i Grupa višeg rukovodstva Vijeća Europe. Interna i eksterna revizija te Nadzorni savjetodavni odbor analizirat će rezultate.

Vijeće Europe ublažava rizike vezane za financiranje kroz kontinuirane aktivnosti prikupljanja sredstava s donatorima, uključivanjem financiranja akcijskih planova u redovni proračun i temeljito strateško planiranje i stalnu komunikaciju sa svim akterima uključenima u provedbu Akcijskog plana.

U kontekstu pandemije COVID-19 Vijeće Europe osiguralo je kontinuitet poslovanja u okviru provedbe prethodnog Akcijskog plana, pri tome poštujući domaće javnozdravstvene mjere. Vijeće Europe kontinuirano je ažuriralo i provodilo mjere ublažavanja u svim svojim aktivnostima suradnje i uz intenzivnu koordinaciju s korisnicima i donatorima. Isti pristup primjenjivat će se tijekom provedbe ovog Akcijskog plana ukoliko to budu nalogale okolnosti.

Složena upravna struktura i etnička fragmentacija, polarizacija društva, politička nestabilnost, često restrukturiranje institucija te iseljavanje rezultiraju konkretnim rizicima za dugoročno održiv angažman u reformskim procesima u Bosni i Hercegovini. Imajući to u vidu, Akcijski plan primjenjuje multiakterski i pluralistički pristup osiguravajući široke konzultacije i uključivanje relevantnih aktera u svim fazama aktivnosti.

Istovremeno s kontinuiranim praćenjem političkih dešavanja, Akcijski plan osigurava neometanu suradnju na tehničkoj razini i sadrži fleksibilne planove provedbe kako bi se prilagodilo specifičnom kontekstu i zahtjevima svake razine vlasti. Konačno, provedba Akcijskog plana u skladu s PMM-om ima za cilj utvrđivanje vlasništva kod domaćih aktera i osiguravanje održivosti ishoda primjenom postojećih alata kao što su oni koje razvija CEPEJ ili HELP metodologija za edukacije.

3.2 DOPRINOS CILJEVIMA ODRŽIVOG RAZVOJA UJEDINJENIH NARODA

Vijeće Europe godinama je posvećeno promicanju ostvarivanja ciljeva održivog razvoja u državama članicama. Osim toga, „Deklaracija iz Reykjavika – Ujedinjeni oko naših vrijednosti“, usvojena na 4. samitu šefova država i vlada država članica Vijeća Europe, poziva na intenziviranje suradnje i nove sinergije unutar Ujedinjenih naroda, naročito u vezi s ostvarivanjem ciljeva održivog razvoja. U tom kontekstu, provedba Akcijskog plana pomoći će nastojanjima vlasti u Bosni i Hercegovini u postizanju ciljeva održivog razvoja, posebno ciljeva 3, 4, 5, 8, 10, 11 i 16.

• Cilj 3. Promicati zdrav život i blagostanje svih ljudi, svih životnih dobi

Prema Akcijskom planu, promicanje podrške mentalnom zdravlju, naročito za ranjive skupine kao što su LGBTI osobe i migranti, izravno doprinosi postizanju potcila 4. Aktivnosti suzbijanja zlouporabe opojnih droga i proširenja pristupa kvalitetnom liječenju ovisnosti izravno će doprinijeti postizanju potcila 5. Osim toga, borba protiv proizvodnje i distribucije krivotvorenih lijekova i jačanje domaćih propisa u skladu s europskim standardima zaštite ljudskih prava u području biomedicine dodatno će potvrditi obveze u vezi s potciljem 8. Ove aktivnosti zajedno značajno doprinose širem cilju održivog razvoja br. 3 osigurati zdrav život i promicati blagostanje svih ljudi.

• Cilj 4. Osigurati inkluzivno i ravnopravno kvalitetno obrazovanje i promicati mogućnost cjeloživotnog učenja za sve

Incijative u okviru Akcijskog plana posvetit će posebnu pažnju rješavanju izazova u obrazovanju s kojima se suočavaju romske zajednice i eliminaciji de facto segregacije po etničkoj pripadnosti, što se izravno odnosi na potcilj 5. Pored toga, nastojanja za podršku inkluzivnom kvalitetnom obrazovanju i borba protiv govora mržnje, diskriminacije, nasilja i vršnjačkog nasilja u obrazovnim okruženjima doprinijet će ostvarivanju potcila 7.⁶⁶ Konačno, HELP će nastaviti pružati podršku integraciji obrazovanja o ljudskim pravima u različite nastavne planove i programe, čime se promiče cjeloživotno učenje za pravnike. Ove mjere će zajednički svrhovito podržati ostvarivanje cilja održivog razvoja br. 4.

stupnju zrelosti u upravljanju rizicima koji mogu utjecati na Vijeće Europe, revidirana politika također će ojačati sustav upravljanja Organizacije.

66. Cilj 4, potcilj 7: Do kraja 2030. osigurati da svi učenici/ce steknu znanja i vještine potrebne za unapređenje održivog razvoja, između ostalog i putem obrazovanja za održivi razvoj i održive stilove života, ljudska prava, rodnu ravnopravnost, kao i za promicanje kulture mira i nenasilja, pripadnosti globalnoj zajednici i poštovanja kulturne raznolikosti i doprinosa kulture održivom razvoju.

• Cilj 5. Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojčice

Nekoliko instrumenata Vijeća Europe, uključujući Istarsku konvenciju, Lanzarote konvenciju, Konvenciju o borbi protiv trgovine ljudima, podržavaju napore na promicanju rodne ravnopravnosti i suzbijanju nasilja nad ženama i djevojčicama.

Tehnička suradnja u okviru Akcijskog plana podržat će učinkovitu provedbu ovih konvencija i ojačati institucionalne kapacitete za prevenciju i reakciju na rodno zasnovano nasilje i diskriminaciju te tretirati štetne rodne stereotipe i tako doprinijeti ostvarivanju cilja održivog razvoja br. 5, a naročito potciljeva 1⁶⁷, 2⁶⁸ a⁶⁹ i c.⁷⁰ Isto tako, promicanje sudjelovanja žena u odlučivanju, inkluzivnim demokratskim procesima i liderstvu doprinijet će potcilju 5.⁷¹ Uključivanje rodne perspektive i dalje ostaje zajednički prioritet, a obuhvaća dosljedno korištenje podataka razvrstanih prema spolu i promicanje rodno uravnoteženog sudjelovanja.

• Cilj 8. Promicati kontinuiran, uključiv i održiv gospodarski rast, punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve

Prema Akcijskom planu Vijeće Europe nastaviti će podržavati vlasti Bosne i Hercegovine u borbi protiv trgovine ljudima, iskorištavanja djece i prisilnog rada, te otklanjanju osnovnih uzroka tih pojava, doprinoseći izravno ostvarivanju potcilja 7.⁷² Istovremeno, inicijative koje promiču primjenu Europske socijalne povelje koja jamči pravo na dostojanstven, siguran i pravedno plaćen posao izravno podržavaju potcilj 8.⁷³

• Cilj 10. Smanjiti nejednakost unutar i između država

Aktivnosti u okviru Akcijskog plana za osnaživanje ranjivih skupina i smanjenje nejednakosti izgradnjom institucionalnih kapaciteta za borbu protiv diskriminacije, govora mržnje i kaznenih djela počinjenih iz mržnje izravno će podržati napredak Bosne i Hercegovine u ostvarivanju potciljeva 2⁷⁴ i 3.⁷⁵ Nadalje, pomoć namijenjena rješavanju zakonodavnih i praktičnih praznina u prijemu, azilu i uvjetima pritvora za migrante djeluje potpuno usklađena s potciljem 7.⁷⁶ Regionalna suradnja u okviru Akcijskog plana na sličan način nastoji ukloniti prepreke za ravnopravnost, potičući razmjenu dobrih praksi i suradničko učenje.

• Cilj 11. Učiniti gradove i ljudska naselja uključivima, sigurnima, otpornima i održivima

Promicanje dobrog upravljanja kroz ojačanu lokalnu samoupravu ključni je cilj Akcijskog plana i podržava ostvarivanje cilja 3.⁷⁷ U tom smislu, osnaživanje nacionalnih manjina na općinskoj razini, s posebnom pažnjom na romskoj zajednici, izravno doprinosi inkluzivnom i kohezivnom lokalnom upravljanju. Poticanjem uspostave kulturnih centara i društvenih prostora Akcijski plan dodatno podržava potcilj 7.⁷⁸

67. Cilj 5, potcilj 1: Okončati sve oblike diskriminacije protiv žena i djevojčica na svim mjestima.

68. Cilj 5, potcilj 2: Eliminirati sve oblike nasilja nad ženama i djevojčicama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući trgovinu ljudima, odnosno seksualnu eksploataciju i druge oblike eksploatacije.

69. Cilj 5, potcilj a: Provesti reforme kako bi žene dobile jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem i ostalim oblicima imovine, financijskim uslugama, nasljeđivanju i prirodnim resursima, u skladu s nacionalnim zakonima.

70. Cilj 5, potcilj c: Usvojiti i osnažiti dobre politike i provedbeno zakonodavstvo za promicanje rodne ravnopravnosti i osnaživanja svih žena i djevojčica na svim razinama.

71. Cilj 5, potcilj 5: Osigurati da žene u potpunosti i djelotvorno sudjeluju i imaju jednake mogućnosti za liderstvo na svim razinama donošenja odluka u političkom, gospodarskom i javnom životu.

72. Cilj 8, potcilj 7: Poduzeti neposredne i djelotvorne mjere radi eliminacije prisilnog rada, zaustavljanja modernog ropstva i trgovine ljudima i osigurati zabranu i eliminaciju najgorih oblika dječjeg rada, uključujući regrutiranje i korištenje djece vojnika, te eliminirati dječji rad u svim njegovim oblicima.

73. Cilj 8, potcilj 8: Zaštititi radna prava i promicati sigurno i bezbjedno radno okruženje za sve radnike, uključujući radnike migrante, a posebno migrantice, i one koji rade opasne poslove.

74. Cilj 10, potcilj 2: Do kraja 2030. osnažiti i promicati socijalnu, ekonomsku i političku uključenost svih, bez obzira na dob, spol, invaliditet, rasu, etničku pripadnost, podrijetlo, vjeroispovijest ili ekonomski, odnosno neki drugi status.

75. Cilj 10, potcilj 3: Osigurati jednake mogućnosti i smanjiti nejednakosti u ishodima, između ostalog i tako što će se eliminirati diskriminatorni zakoni, politike i prakse i što će se, u tom pogledu, promicati prikladno zakonodavstvo, politike i aktivnosti.

76. Cilj 10, potcilj 7: Olakšati uređenu, sigurnu, regularnu i odgovornu migraciju i mobilnost ljudi, između ostalog i kroz primjenu planiranih i dobro vođenih migracijskih politika.

77. Cilj 11, potcilj 3: Do kraja 2030. u svim zemljama unaprijediti inkluzivnu i održivu urbanizaciju i kapacitete za participativno, integrirano i održivo planiranje naselja i upravljanje njima.

78. Cilj 11, potcilj 7: Do kraja 2030. omogućiti univerzalni pristup sigurnim, inkluzivnim i pristupačnim zelenim i javnim površinama, posebno za žene i djecu, starije osobe i osobe s invaliditetom.

• Cilj 16. Promicati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, osigurati pristup pravdi za sve i izgraditi djelotvorne, odgovorne i uključive institucije na svim razinama

S obzirom na svoj mandat i prirodu aktivnosti tehničke suradnje, Vijeće Europe dat će svrhovit doprinos ostvarivanju cilja održivog razvoja br. 16. Sve aktivnosti koje se provode u Bosni i Hercegovini obuhvatit će širok spektar područja povezanih s mnogim od potciljeva ovog cilja, uključujući, između ostalog, i sljedeće.

Aktivnosti za prevenciju i suzbijanje nasilja nad djecom, zajedno s inicijativama za smanjenje zlostavljanja u pritvorskim ustanovama i izgradnju kapaciteta tijela za provedbu zakona i zdravstvenih službi koje rade sa zatvorenici daju izravan doprinos potcilju⁷⁹ za smanjenje nasilja i s tim povezanih stopa smrtnosti. Istovremeno, usmjereno djelovanje kako bi se pomoglo vlastima u identifikaciji djece žrtava trgovine ljudima i učinkovitijem procesuiranju počinitelja podržava potcilj br. 2.⁸⁰

Promicanje vladavine prava i jednakog pristupa pravdi osnova je za konkretan doprinos potcilju 3.⁸¹ Kroz HELP program i ciljani razvoj kapaciteta pravnih stručnjaka, Akcijski plan podržava primjenu europskih standarda i pravnu sigurnost. Aktivnosti u području pristupa pravdi za žene također su integrirane u ovaj cilj.

Rad na suzbijanju gospodarskog i računalnog kriminala pomaže potcilju 4⁸² čime se promiče provedba Konvencije iz Budimpešte, unapređuje suradnja aktera i podržavaju aktivnosti praćenja nezakonitih tokova novca i borbe protiv organiziranog kriminala. Komplementarne aktivnosti za prevenciju i rješavanje korupcije u skladu s preporukama skupine GRECO doprinose postizanju potcilja 5.⁸³

Akcijski plan ulaže u jačanje djelotvornosti, transparentnosti i odgovornosti institucija u skladu s potciljem 6⁸⁴ unapređujući operativne kapacitete javnih, pravosudnih i policijskih tijela i osiguravajući dosljednu provedbu reformi. Aktivnosti promicanja inkluzivnog i participativnog upravljanja usko su povezane s potciljem 7.⁸⁵ Obuhvaćaju unapređenje lokalnog samoupravljanja, poticanje građanskog sudjelovanja, naročito žena i manjina, te održavanje dijaloga između svih razina vlasti i s civilnim društvom. Podrška usklađivanju izbornog zakonodavstva s međunarodnim standardima i praksom Europskog suda dodatno doprinosi ovom cilju.

Konačno, Akcijski plan promiče slobodu izražavanja, medija i pristupa javnosti informacijama, čime podržava i potcilj 10,⁸⁶ dok inicijative protiv diskriminacije, kaznenih djela počinjenih iz mržnje i govora mržnje također doprinose potcilju a⁸⁷ jačanjem institucionalnih odgovora na ekstremizam i kriminalitet. Podrška razvoju i provedbi nediskriminatornih politika doprinosi potcilju b,⁸⁸ potvrđujući dodatno opredijeljenost Bosne i Hercegovine za pravdu, inkluziju i jednakost.

3.3 KOORDINACIJA

Koordinacija radi osiguravanja učinkovitog korištenja resursa i relevantnosti aktivnosti Vijeća Europe provodi se na različitim razinama i forumima, uključujući Odbor ministara Vijeća Europe.

Aktivnosti Vijeća Europe utvrđuju se i provode tako da fokus bude na područjima gdje organizacija ima čvrstu ekspertizu i dodatnu vrijednost. Zajednička suradnja s vlastima Bosne i Hercegovine razvija se na temelju detaljne analize ciljeva drugih međunarodnih organizacija i partnera u ovom području, te njihovih aktivnosti koje provode i/ili planiraju radi postizanja tih ciljeva.

Kako bi se osigurala relevantnost njegovih aktivnosti, Vijeće Europe održava detaljnu koordinaciju s relevantnim međunarodnim partnerima, a naročito s Europskom unijom odnosno Delegacijom EU u Bosni i Hercegovini.

79. Cilj 16, potcilj 1: Svugdje značajno smanjiti sve oblike nasilja i s njima povezane stope smrtnih slučajeva.

80. Cilj 16, potcilj 2: Okončati zlostavljanje i eksploataciju djece, trgovinu djecom i sve oblike nasilja i torture nad djecom.

81. Cilj 16, potcilj 3: Promicati vladavinu prava na nacionalnoj i međunarodnoj razini i svima osigurati jednak pristup pravdi.

82. Cilj 16, potcilj 4: Do kraja 2030. značajno smanjiti nezakonite tokove novca i oružja, poboljšati pronalaženje i vraćanje ukradene imovine i boriti se protiv svih oblika organiziranog kriminala.

83. Cilj 16, potcilj 5: Značajno smanjiti korupciju i podmićivanje u svim njihovim pojavnim oblicima.

84. Cilj 16, potcilj 6: Razviti djelotvorne, odgovorne i transparentne institucije na svim razinama.

85. Cilj 16, potcilj 7: Osigurati odgovorno, inkluzivno, participativno i reprezentativno donošenje odluka na svim razinama.

86. Cilj 16, potcilj 10: Osigurati javni pristup informacijama i zaštitu temeljnih sloboda, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima.

87. Cilj 16, potcilj a: O snažiti relevantne nacionalne institucije, između ostalog i putem međunarodne suradnje, za izgradnju kapaciteta na svim razinama, posebno u zemljama u razvoju, radi sprječavanja nasilja i borbe protiv terorizma i kriminala.

88. Cilj 16, potcilj b: Promicati i provoditi nediskriminatorne zakone i politike radi postizanja održivog razvoja.

Osigurana je i koordinacija s drugim međunarodnim partnerima, uključujući Ured visokog predstavnika, Ujedinjene narode, kao i Ured visokog povjerenika za ljudska prava (koji u Bosni i Hercegovini predstavlja savjetnik za ljudska prava pri Uredu rezidentnog koordinатора UN-a), Međunarodnu organizaciju za migracije, UNESCO, Agenciju Ujedinjenih naroda za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena, Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP) i OESS.

Platforme za koordinaciju s drugim međunarodnim organizacijama uspostavljaju se kad god je to moguće i zajedničke aktivnosti se provode. Kako bi se osigurala učinkovitost i izbjeglo preklapanje aktivnosti, Vijeće Europe također koordinira svoj rad s diplomatskim misijama i razvojnim agencijama država članica/promatrača koje djeluju u Bosni i Hercegovini.

3.4 FINANCIRANJE

Ukupne financijske potrebe prema Akcijskom planu procjenjuju se na 27 milijuna eura. Sa 22. rujnom 2025. osigurano je 1,96 milijuna eura (7 % od procijenjenih potreba).

Projekti u okviru Akcijskog plana financirat će se iz više izvora. Financiranje će se osigurati iz redovnog proračuna Vijeća Europe, dobrovoljnih doprinosa zemalja donatora i zajedničkih programa EU-a i Vijeća Europe kao što je Horizontalni instrument za Zapadni Balkan i Tursku.

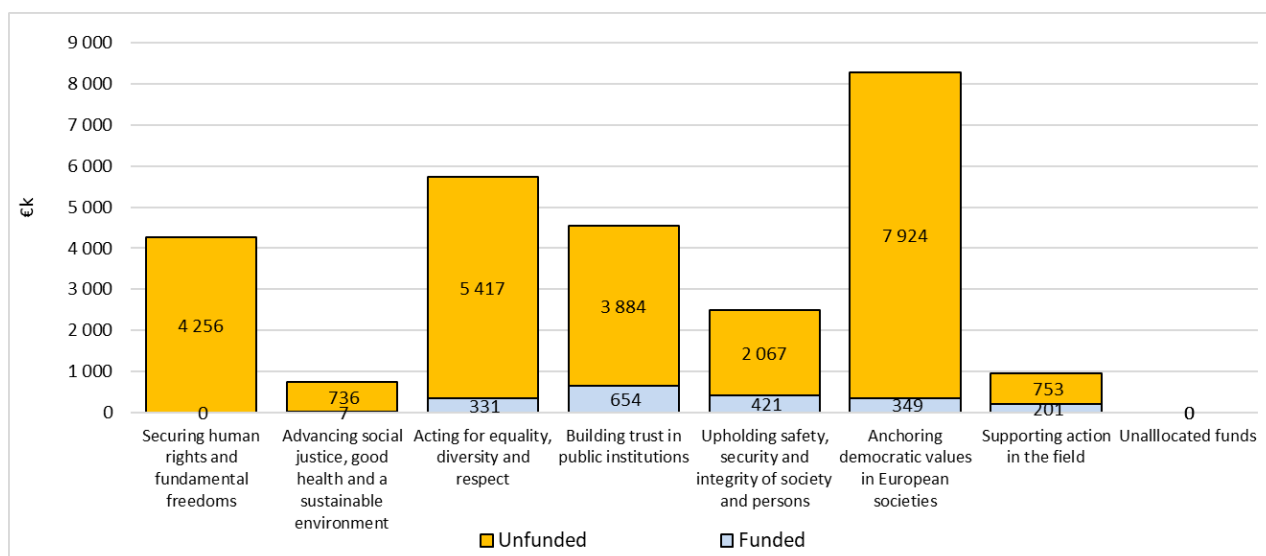
Kao izravan rezultat „Deklaracije iz Reykjavika – Ujedinjeni oko naših vrijednosti“, koja priznaje važnost dimenzije suradnje Vijeća Europe, Odbor ministara Vijeća Europe prvi je put u svoj redovni proračun za razdoblje 2024–2027. uključio dimenziju suradnje. Osiguravanjem stabilnijeg i predvidljivijeg izvora financiranja za aktivnosti suradnje omogućuje se učinkovitija i djelotvornija provedba akcijskih planova. Pored toga, ovim pristupom osigurava se da se projekti suradnje mogu dizajnirati, provoditi i njihov utjecaj evaluirati tijekom duljeg razdoblja i bez prekida. U prvoj godini, 2026., Akcijski plan će tako iskoristiti snažnu injekciju iz ovog doprinosa čime će se omogućiti da aktivnosti započnu pravodobno i uz adekvatnu podršku.

Koordinacija provedbe Akcijskog plana podrazumijeva opće troškove upravljanja koji ne prelaze 7 % od izravnih troškova Akcijskog plana.

U skladu sa strategijom mobilizacije resursa Vijeća Europe, aktivnosti prikupljanja sredstava koje koordinira Direkcija za programsku koordinaciju fokusirane su na Akcijski plan kao cjelinu. Financiranje na razini Akcijskog plana posebno omogućava fleksibilnost u raspodjeli sredstava tamo gdje su ona najpotrebnija (kao što je rješavanje hitnih potreba suradnje) i gdje je njihov doprinos održivosti glavnih politika i institucionalnih reformi najizgledniji. Vijeće Europe također promiče dugoročniji okvir sporazuma o suradnji i višegodišnje ugovore s ključnim partnerima i donatorima kako bi se olakšala strateška i djelotvorna partnerstva i osiguralo predvidljivo i fleksibilno financiranje.

Kontinuirana financijska podrška aktualnom Akcijskom planu omogućit će organizaciji da nadogradi i kreira aktivnosti koje podržavaju principe Konvencije i drugih pravnih instrumenata i standarda Vijeća Europe. Vijeće Europe sve više nastoji ostvariti rezultate u okviru dogovorenih strateških prioriteta, umjesto pojedinačnih projekata i aktivnosti.

Struktura ovog Akcijskog plana za razdoblje 2026–2029. usklađena je sa strukturom Programa i proračuna Vijeća Europe i njegova dva dvogodišnja proračunska ciklusa kako bi se povećala dosljednost, komplementarnost i koordinacija.

Slika 2: Procjena finansijskih potreba po stupu Akcijskog plana Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu 2026–2029. na dan 22. rujna 2025. (u tisućama eura)

3.5 UPRAVLJANJE

Odbor ministara Vijeća Europe ocjenjuje ukupne rezultate provedbe Akcijskog plana kroz svoju Grupu izvjestitelja za demokraciju (GR-DEM).

Vijeće Europe redovito će izvještavati o napretku i ishodima Akcijskog plana. S tim u vezi, Direkcija za programsku koordinaciju (DPC) podnositi će godišnja izvješća o napretku i završno izvješće Odboru ministara Vijeća Europe, u skladu s upravljanjem akcijskim planovima koji primaju doprinose iz redovnog proračuna.

Osim toga, Tajništvo GR-DEM-a i DPC-a u bliskoj suradnji s vlastima Bosne i Hercegovine organizirat će informativne sastanke sa svim zainteresiranim delegacijama u Vijeću Europe, prema potrebi. Ovi sastanci pružit će priliku za razmjenu mišljenja i raspravu o napretku u provedbi Akcijskog plana s jedne strane, te o nacrtu sljedećeg akcijskog plana s druge strane.

Ostvareni napredak u provedbi Akcijskog plana također će zajednički ocjenjivati Vijeće Europe i vlasti u Bosni i Hercegovini.

KONTAKTI ZA AKCIJSKI PLAN

Uprava za programsku koordinaciju (*DPC*)

Vijeće Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

Tel: + 33 (0)3 90 21 56 54

Email: dpc@coe.int

www.coe.int/programmes

Ured Vijeća Europe u Sarajevu

Zmaja od Bosne 11

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Email: coe.sarajevo@coe.int

www.coe.int/sarajevo

2.1 Osiguravanje ljudskih prava i temeljnih sloboda		
Očekivani ishodi	Indikator(i)	Izvori i sredstva provjere
Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava		
Učinkovitije izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava u vezi s Bosnom i Hercegovinom, s posebnim fokusom na opće mjere koje zahtijevaju zakonodavne i druge izmjene.	Broj presuda Europskog suda koje se odnose na Bosnu i Hercegovinu pod nadzorom Odbora ministara. Broj vodećih predmeta koje je zatvorio Odbor ministara. Razina izvršenja presuda Europskog suda ocijenjena prema sljedećim kriterijima: a) broj izvršenih presuda; b) prosječno vrijeme potrebno za poduzimanje mjera izvršenja; c) sustavne i/ili strukturne promjene koje su rezultat pitanja koja je utvrdio Europski sud; d) broj novih i/ili ponavljajućih predmeta o kojima je obavijestio Europski sud.	Web-stranica Odjela za izvršenje Godišnje izvješće Odbora ministara o nadzoru nad izvršenjem presuda i odluka ESLJP-a
Povećani kapaciteti zastupnika vlade da zastupaju državu pred Europskim sudom, adekvatno nadziru mjere za izvršenje presuda i primjenjuju standarde Konvencije na domaćoj razini.	Broj domaćih akcijskih planova i izvješća koje su predstavili zastupnici vlade sa sveobuhvatnim mjerama za izvršenje presuda. Broj koordinacijskih sastanaka s akterima koji sudjeluju u izvršenju i organizacijama civilnog društva.	Baza podataka HUDOC-Exec Projektni izvještaji
Učinkovita provedba Europske konvencije o ljudskim pravima na nacionalnoj razini		
Unaprijeđeni pravni i politički okviri za promicanje i ostvarivanje ljudskih prava.	Broj poduzetih mjera za izradu sveobuhvatnih pravnih i/ili okvira politika za promicanje i poštovanje ljudskih prava u skladu s europskim standardima.	Web-stranice o domaćim propisima Projektni izvještaji
Poboljšana zaštita ljudskih prava u Bosni i Hercegovini putem ustavnog sudstva, temeljena na: (a) učinkovitoj provedbi odluka Ustavnog suda i boljoj primjeni njegove ukupne sudske prakse kroz sudski dijalog, komunikaciju i koordinaciju među domaćim akterima; (b) povećanim kapacitetima pravnika za ostvarivanje i zaštitu individualnih prava pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i sudovima opće nadležnosti; i (c) jačanju institucionalnih kapaciteta Ustavnog suda.	Broj pravnika s povećanim kapacitetima za traženje i zaštitu individualnih prava pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i drugim sudovima. Broj aktivnosti za izgradnju kapaciteta i resursnih materijala za suce i pravne savjetnike Ustavnog suda.	Službena statistika Projektni izvještaji

	Broj obnovljenih objekata i alata dostavljenih Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine. Broj odluka Ustavnog suda koje su promijenile status iz neizvršena ili djelomično izvršena u djelotvorno provedena.	
Ojačani kapaciteti sudova, tužiteljstava i tijela za provedbu zakona, kao i odvjetnika, za dosljednu primjenu Konvencije i standarda Vijeća Europe kroz sveobuhvatno obrazovanje o ljudskim pravima namijenjeno pravnoj struci; kontinuirano digitalno osnaživanje institucija za edukaciju u sektoru pravosuđa u ovom kontekstu.	Broj modula o ljudskim pravima koji su uvedeni u Centru za edukaciju sudaca i tužitelja Federacije Bosne i Hercegovine i Centru za edukaciju sudaca i tužitelja Republike Srpske te na pravnim fakultetima. Broj uvedenih mjera za poboljšanje i modernizaciju institucija za edukaciju sudaca i tužitelja. Broj certificiranih trenera. Postotak pravnika i studenata pravnih fakulteta koji su sudjelovali u aktivnostima za izgradnju kapaciteta u području ljudskih prava Vijeća Europe i unaprijedili svoje znanje na tu temu.	Projektni izvještaji
Ojačani institucionalni kapaciteti Institucije ombudsmana za ljudska prava za učinkovito obavljanje njezina mandata, između ostalog, i u svojstvu nedavno imenovanog nacionalnog preventivnog mehanizma protiv mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja.	Postotak osoblja Institucije ombudsmana za ljudska prava čiji su kapaciteti unaprijeđeni. Postotak preporuka Institucije ombudsmana za ljudska prava koje su provele javne i privatne ustanove.	Projektni izvještaji
2.2 Unaprjeđenje socijalne pravednosti, dobrog zdravlja i održivog životnog okruženja		
<i>Učinkovita primjena Europske socijalne povelje</i>		
Usklađeno domaće zakonodavstvo i prakse u području socijalnih i ekonomskih prava s odredbama revidirane Europske socijalne povelje.	Broj odredbi u donesenim/izmijenjenim propisima koje uzimaju u obzir standarde i preporuke Vijeća Europe o socijalnim pravima. Broj odredbi Europske socijalne povelje za koje je utvrđena (ne)usklađenost za Bosnu i Hercegovinu. Broj novih prihvaćenih odredbi iz Europske socijalne povelje u Bosni i Hercegovini.	HUDOC-ESC Web-stranice o domaćim propisima

Unaprijeđeni kapaciteti državnih aktera za razumijevanje zaključaka Europskog odbora za socijalna prava i njihovu primjenu u praksi; poboljšani proces monitoringa koji provodi Europski odbor za socijalna prava kao rezultat kvalitetnijih izvješća koje pripremaju domaće vlasti.	Razina znanja o sustavu Europske socijalne povelje među državnim i nedržavnim akterima, uključujući sindikate, ranjive skupine i širu javnost. Razina znanja o praksi Europskog odbora za socijalna prava među obučanim sucima i pravnicima. Broj referenci na Europsku socijalnu povelju u domaćim presudama i tužbenim zahtjevima. Broj zaključaka koje je Europski odbor za socijalna prava odgodio zbog nedostatka informacija.	Domaći propisi i sudska praksa Projektni izvještaji
Ljudska prava u biomedicini i zdravstvu		
Unaprijeđeno domaće zakonodavstvo, politike i prakse koje djelotvorno štite ljudska prava u područjima biomedicine i zdravstva, usklađene s europskim standardima i načelima utvrđenim u Konvenciji iz Ovieda.	Broj odredbi u donesenim/izmijenjenim propisima koje uzimaju u obzir standarde Vijeća Europe u području biomedicine i zdravlja, uključujući i Konvenciju iz Ovieda. Broj institucija koje provode politike u području biomedicine i zdravlja temeljene na standardima Vijeća Europe.	Projektni izvještaji
Povećana svijest i ojačani kapaciteti domaćih aktera i zdravstvenih radnika za osiguravanje adekvatne zaštite ljudskih prava u područjima biomedicine i zdravstva, uključujući i izazove koje donose nova znanstvena i tehnološka postignuća.	Razina znanja domaćih aktera, pravnika i zdravstvenih radnika o Konvenciji iz Ovieda, drugim instrumentima u području zdravstva i novim izazovima.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeno zakonodavstvo i okviri javnih politika o krivotvorenju medicinskih proizvoda i drugim sličnim kaznenim djelima, u potpunosti usklađeni s MEDICRIME konvencijom.	Broj odredbi u usvojenim te izmijenjenim i dopunjenim zakonskim odnosno regulatornim okvirima koji imaju za cilj stvaranje uvjeta za djelotvoran odgovor na farmaceutski kriminal, uzimajući u obzir standarde Vijeća Europe definirane MEDICRIME konvencijom. Stupanj usklađenosti usvojenih zakonskih rješenja s konvencijom MEDICRIME. Broj institucija koje provode politike u borbi protiv krivotvorenih lijekova temeljene na MEDICRIME konvenciji.	Projektni izvještaji Izvješća o praćenju/savjetodavna izvješća Vijeća Europe

Dodatno ojačani kapaciteti nadležnih tijela za pronalaženje, zapljenu i oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelima obuhvaćenim MEDICRIME konvencijom, za međuinstitucionalnu suradnju u provođenju financijskih istraga povezanih s tim kaznenim djelima te za međunarodnu suradnju u borbi protiv krivotvorenih medicinskih proizvoda.	Broj operacija u kojima su nadležna tijela za provedbu zakona provodila istragu u vezi sa suzbijanjem krivotvorenih lijekova. Razina znanja o kaznenim djelima iz MEDICRIME konvencije i drugim sličnim kaznenim djelima među domaćim akterima, tijelima za provedbu zakona, pravnicima i zdravstvenim radnicima. Stupanj međuagencijske suradnje u istragama o krivotvorenim lijekovima. Broj koordinacijskih sastanaka s međunarodnim kolegama na temu borbe protiv kriminala povezanog s lijekovima.	Projektni izvještaji Izvešća o praćenju/savjetodavna izvješća Vijeća Europe
Ojačani kapaciteti pravosudnih tijela za kazneno gonjenje i donošenje presuda u predmetima kaznenih djela obuhvaćenih MEDICRIME konvencijom.	Razina znanja pravnika o krivotvorenju lijekova. Broj obučanih pravnika koji pokazuju povećane kapacitete za prepoznavanje i procesuiranje farmaceutskog kriminala. Broj istraga i procesuiranja predmeta farmaceutskog kriminala od strane pravosudnih tijela i/ili tijela za provedbu zakona. Broj osuđenih počinitelja kaznenih djela povezanih s lijekovima.	Projektni izvještaji
Unaprijeđene politike, zakonodavstvo i praksa u području droga i ovisnosti koje se bave rizicima zlorabuse droga i bihevioralnih ovisnosti, u skladu s temeljnim vrijednostima Vijeća Europe.	Broj odredbi u donesenim/izmijenjenim propisima i okvirima politika koje uzimaju u obzir standarde Vijeća Europe za politike prevencije zlorabuse opojnih droga i ovisnosti.	Web-stranice o domaćim propisima Projektni izvještaji
Povećana operativna suradnja na regionalnoj razini između policijskih i carinskih službenika koji rade na zračnim lukama u cilju suzbijanja nezakonite trgovine drogama.	Broj poduzetih mjera za poticanje razmjene informacija između policijskih i carinskih službenika koji rade na zračnim lukama u borbi protiv trgovine drogama.	Projektni izvještaji
Osnaženo zatvorsko osoblje, zdravstveni radnici i socijalni radnici kako bi se poboljšao pristup kvalitetnom liječenju ovisnosti o drogama za osobe lišene slobode.	Postotak obučanog zatvorskog osoblja, zdravstvenih i socijalnih radnika koji pokazuju unaprijeđene kapacitete za provođenje kvalitetnog liječenja ovisnosti o drogama za osobe lišene slobode.	Projektni izvještaji
Zaštita okoliša i ljudskih prava		
Unaprijeđeno domaće zakonodavstvo i prakse u području zaštite okoliša, u skladu s europskim standardima, čime se doprinosi čistom, zdravom i održivom okolišu i zaštiti ljudskih prava u vezi s tim, uz osiguravanje dostupnosti učinkovitih pravnih lijekova.	Broj parlamentarnih i inicijativa donositelja odluka da se u zakonodavne i okvire politika uključe pitanja zaštite okoliša. Postojanje standardizirane metodologije za procjenu politika zaštite okoliša s aspekta ljudskih prava.	Web-stranice o domaćim propisima Projektni izvještaji

Unaprijeđen domaći zakonodavni i regulatorni okvir za sprječavanje, prepoznavanje i suzbijanje kaznenih djela protiv okoliša.	Broj odredbi u donesenim/izmijenjenim propisima i regulatornim okvirima koje uzimaju u obzir standarde i preporuke Vijeća Europe o borbi protiv kaznenih djela protiv okoliša.	Web-stranice o domaćim propisima (na državnoj, entitetskoj i razini Distrikta) Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti relevantnih institucija, pravnika, organizacija civilnog društva i drugih aktera za bolju primjenu standarda ljudskih prava u području zaštite okoliša.	Razina znanja predstavnika OCD-a, pravnika i drugih domaćih aktera o međusobnoj povezanosti ljudskih prava i okoliša. Razina upoznatosti s perspektivnim praksama u Europi u pogledu međuovisnosti ljudskih prava i zaštite okoliša te njihove primjenjivosti u zemlji. Broj aktera koji prijavljuju povećano znanje o strateškim tužbama koje koriste standarde zaštite ljudskih prava u predmetima vezanim uz okoliš.	Projektni izvještaji
Povećana svijest o povezanosti zaštite okoliša i ljudskih prava među pravnicima i širom javnošću.	Broj inicijativa za podizanje svijesti o zaštiti okoliša i ekološkoj pravdi koje su proveli pojedinačni partneri.	Projektni izvještaji Ankete
Pojačana suradnja između vladinih agencija, gospodarskih društava, stručnih udruga i OCD-a u pitanjima zaštite okoliša i ljudskih prava.	Stupanj suradnje između višestrukih aktera. Broj koordinacijskih sastanaka s vladinim agencijama, relevantnim nacionalnim akterima, gospodarskim društvima/udrugama i organizacijama civilnog društva.	Projektni izvještaji
2.3 Djelovanje za jednakost, raznolikost i poštovanje		
Rodna ravnopravnost, nasilje nad ženama i nasilje u obitelji		
Ojačani domaći zakonodavni i normativni okviri za prevenciju i borbu protiv svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, uključujući i u digitalnom prostoru, u skladu s nalazima skupine GREVIO i odredbama Istambulske konvencije.	Broj odredbi u usvojenim ili izmijenjenim i dopunjenim zakonodavnim odnosno regulatornim okvirima koje imaju za cilj osiguranje uvjeta za djelotvoran odgovor na nasilje nad ženama, uključujući nasilje na internetu. Stupanj usklađenosti usvojenih zakonskih rješenja s Istambulske konvencije.	Procjena grupe GREVIO Web-stranice o domaćim propisima (na državnoj entitetskoj i razini Distrikta,) Projektni izvještaji
Ojačani zakonodavni okviri i okviri politika koji osiguravaju sustavnu procjenu i upravljanje rizikom, kao i izricanje hitnih naloga za udaljenje iz doma, zabrane približavanja i zaštitnih mjera za sve oblike nasilja nad ženama obuhvaćene Istambulskom konvencijom.	Broj određenih preventivnih i zaštitnih mjera (hitne mjere zabrane kontakta, približavanja i zaštitne mjere) za suzbijanje i sprječavanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.	Službena statistika Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti nadležnih institucija, stručnih osoba iz pravosudnog sektora, stručnih osoba koje rade na prvoj liniji podrške te organizacija civilnog društva za primjenu standarda Istambulske konvencije, uz učinkovito uklanjanje prepreka pristupu žena pravdi.	Razina znanja pravnika o relevantnim europskim standardima za pristup pravdi za žene.	Projektni izvještaji

	Broj obučениh pravnikа koji pokazuju povećane kapacitete za prepoznavanje i ublažavanje rodniх stereotipa u pravosudnom sustavu. Broj stručniх zaposlenika OCD-a koji rade u području socijalne skrbi za žrtve nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Postotak podignutih optužnica po prijavama kaznenog djela nasilja u obitelji. Postotak punoljetniх osoba koje su po optužnici proglašene krivima za kazneno djelo nasilja u obitelji.	
Poboljšana kvaliteta i dostupnost programa tretmana za počinitelje nasilja u obitelji, u skladu s načelima Istambulske konvencije.	Broj sudionika u programima namijenjenim počiniteljima nasilja u obitelji koji prijavljuju promjenu u stavovima prema ženama i nasilnom ponašanju općenito, a posebno rodno utemeljenom nasilju.	Projektni izvještaji
Redovito i sustavno prikupljanje administrativniх podataka o svim oblicima nasilja nad ženama u svim fazama kaznenopravnog postupka, razvrstaniх prema spolu i dobi žrtve i počinitelja, vrsti nasilja i odnosu počinitelja i žrtve, na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.	Broj administrativniх statističkiх podataka koji se prikupljaju u vezi s nasiljem nad ženama tijekom kaznenog postupka.	Službena statistika Projektni izvještaji
Trgovina ljudima		
Unaprijeđen odgovor kaznenopravnog sustava na trgovinu ljudima, s posebnim fokusom na djelotvorno otkrivanje, istragu i kazneni progon tih kazneniх djela.	Broj istraga o trgovini ljudima. Broj podignutih optužnica u predmetima trgovine ljudima. Broj uspješno procesuiraniх predmeta, uključujući stope osuđujućih presuda. Prosječna visina kazne za osuđene počinitelje kaznenog djela trgovine ljudima.	Službena statistika Projektni izvještaji GRETA izvještaji
Unaprijeđena zaštita žrtava trgovine ljudima prije, tijekom i nakon sudskiх postupaka.	Broj potencijalniх žrtava kojima je osiguran smještaj i pomoć u sigurnim kućama/skloništima. Broj potencijalniх žrtava koje koriste besplatnu pravnu pomoć i/ili pravno zastupanje. Broj žrtava kojima je u kaznenom i parničnom postupku određena naknada štete. Broj žrtava koje su primile naknadu štete. Broj žrtava koje koriste programe psihološke i socijalne podrške.	Službeni izvještaji Statistika OCD-a/evidencije usluga za podršku žrtvama Projektni izvještaji GRETA izvještaji

Unaprijeđene politike i mjere prevencije koje se bave ključnim uzrocima trgovine ljudima.	Broj novih/izmijenjenih zakona i propisa, politika odnosno smjernica za borbu protiv trgovine ljudima. Broj inicijativa za podizanje svijesti ili obrazovnih programa za tretiranje ranjivosti. Broj multisektorskih inicijativa provedenih s ciljem rješavanja sustavnih čimbenika rizika (npr. siromaštvo, rodna nejednakost, ranjivosti povezane s migracijom). Postotak ciljnih skupina koje prijavljuju povećanu svijest o rizicima od trgovine ljudima.	Projektni izvještaji <i>GRETA</i> izvještaji Strateški i/ili operativni dokumenti Rezultati istraživanja
Poboljšan pristup temeljen na ljudskim pravima, s fokusom na identifikaciju žrtava i postupke njihova upućivanja nadležnim službama, te na unapređenje pristupa pravdi i djelotvornim pravnim lijekovima.	Razina znanja o identifikaciji žrtava trgovine ljudima i pristupu temeljenom na ljudskim pravima kod obučenog stručnog kadra (policija, socijalni radnici, pravna struka). Broj otkrivenih, identificiranih žrtava trgovine ljudima i onih koje su primile pomoć (razvrstano prema vrsti iskorištavanja, spolu i dobi). Broj formalnih upućivanja žrtava u usluge za podršku. Broj žrtava koje su uspješno iskoristile pravne lijekove, uključujući odštetne zahtjeve.	Projektni izvještaji <i>GRETA</i> izvještaji Službeni izvještaji
<i>Zabrana diskriminacije, raznolikost i uključenost (Romi i Putnici, nacionalne manjine, regionalni ili manjinski jezici, LGBTI osobe)</i>		
Unaprijeđeni institucionalni kapaciteti državnih i lokalnih tijela, uključujući tijela za jednakost, tijela za provedbu zakona i pravosuđe, za suzbijanje diskriminacije, govora mržnje, rasizma i netolerancije na svim osnovama, kao i za poštivanje prava pripadnika manjina, u skladu sa standardima i najboljim praksama Vijeća Europe.	Razina razumijevanja viših i lokalnih razina vlasti o najboljim europskim praksama za rješavanje problema diskriminacije, govora mržnje, rasizma i netolerancije po svim osnovama i njihovoj primjenjivosti u zemlji. Broj mjera koje su poduzele nadležna domaća tijela radi praćenja, provedbe i izrade strateških okvira za odgovor na diskriminaciju i netoleranciju [uključujući strateški okvir "Mapiranje odgovora na govor mržnje u Bosni i Hercegovini", Akcijski plan za unapređenje ljudskih prava i temeljnih sloboda LGBTI osoba u BiH za razdoblje 2021–2024. i Akcijski plan BiH za društvenu inkluziju Roma i Romkinja 2021–2025]. Postotak primijenjenih odredbi Preporuke CM/Rec(2010)5 državama članicama za borbu protiv diskriminacije na temelju seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Broj predstavki na koje je odgovorilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. Broj kaznenih presuda u vezi s govorom mržnje. Broj bodova Bosne i Hercegovine na Duginom indeksu Europe. Broj službenih obrazovnih politika, aktivnosti u	<i>ECRI</i> -jevi izvještaji o praćenju Projektni izvještaji Izvještaji OCD-a

	školama/fakultetima i pedagoških metodologija koje izričito promiču nediskriminaciju, raznolikost i uključenost među učenicima i studentima.	
Unaprijeđeni kapaciteti državnih i lokalnih tijela za planiranje i provedbu politika i planova za održivu društvenu uključenost marginaliziranih zajednica, uključujući Rome.	Broj lokalnih politika i inicijativa za unapređenje integracije Roma. Broj općinskih dužnosnika s povećanim kapacitetima za rješavanje potreba romskih zajednica.	ECRI-jevi izvještaji Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice za podizanje svijesti drugih institucija o normativnom okviru za govor mržnje i za planiranje politika za suzbijanje ove pojave.	Broj zaposlenih u javnoj upravi s povećanim kapacitetima za planiranje i provedbu planskih politika definiranih u skladu s normativnim okvirom o govoru mržnje.	Projektni izvještaji
Uspostavljen okvir politika za manjinske jezike u skladu s europskim standardima.	Broj provedenih mjera za izradu okvira politika za manjinske jezike u skladu s europskim standardima.	Procjene Odbora stručnjaka ECRML-a
Osnažena Institucija ombudsmana za ljudska prava da učinkovito reagira na diskriminaciju i netrpeljivost, u skladu s nadležnostima koje ima kao domaće tijelo za jednakost.	Broj predmeta diskriminacije i netolerancije u kojima je postupala Institucija ombudsmana za ljudska prava na godišnjoj razini, s izvješćem o ishodima.	ECRI-jevi izvještaji o praćenju Projektni izvještaji Službena statistika
Unaprijeđeni kapaciteti policije, tužiteljstava i sudova za otkrivanje, provođenje istraga, zastupanje optužnica i donošenje presuda u predmetima kaznenih djela počinjenih iz mržnje, uključujući djela protiv LGBTI osoba i drugih ranjivih skupina, u skladu s konkretnim preporukama ECRI-ja za BiH.	Razina znanja policijskih službenika, tužitelja i sudaca o otkrivanju, provođenju istraga, zastupanju optužnica i donošenju presuda u predmetima kaznenih djela počinjenih iz mržnje protiv LGBTI osoba i drugih ranjivih skupina.	ECRI-jevi izvještaji o praćenju Službena statistika Projektni izvještaji Izvještaji OCD-a
Povećana svijest među nedržavnim subjektima, uključujući obrazovne radnike (u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju), mlade, vjerske zajednice, sportske organizacije i civilno društvo, o opasnostima mržnje, diskriminacije, stereotipa i s njima povezanog nasilja u društvu.	Razina znanja među nedržavnim subjektima (obrazovni radnici, mladi, vjerske zajednice, sportske organizacije i predstavnici civilnog društva) o diskriminaciji, mržnji i s time povezanim opasnostima. Broj inicijativa za borbu protiv mržnje koje su organizirale vjerske zajednice, mladi i sportske organizacije.	Projektni izvještaji Ankete
Migranti i izbjeglice		
Unaprijeđeno domaće zakonodavstvo i okvir politika u području migracija i azila, u skladu s europskim i međunarodnim standardima.	Broj odredbi u donesenim/izmijenjenim propisima i okvirima politika koje uzimaju u obzir standarde i preporuke Vijeća Europe za zaštitu ljudskih prava izbjeglica, migranata i tražitelja azila.	Web-stranice o domaćim propisima (na državnoj, entiteskoj i razini Distrikta) Projektni izvještaji
Unaprijeđene zaštitne mjere za ranjive osobe u kontekstu migracija i azila, uključujući i putem promicanja obiteljske skrbi za djecu bez pratnje.	Broj konkretnih zaštitnih usluga (npr. za pravnu pomoć, psihosocijalnu podršku, specijalizirana skloništa, skrbništvo) pruženih ranjivim migrantima i tražiteljima azila. Broj osoba koje koriste konkretne usluge zaštite. Broj djece migranata i izbjeglica bez pratnje smještenih u obiteljsku skrb na godišnjoj razini.	Projektni izvještaji Izvještaji OCD-a Službeni izvještaji

Unaprijeđeni kapaciteti nadležnih tijela za osiguravanje adekvatnog životnog standarda i dostojanstvenih uvjeta u prihvatnim centrima.	Razina znanja nadležnih tijela o ljudskim pravima, uvjetima prihvata i standardima smještaja.	Projektne izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti nadležnih tijela za planiranje i primjenu djelotvornih alternativa imigracijskom pritvoru i osiguravanje da se pritvor primjenjuje isključivo kao krajnja mjera, uz odgovarajuće procesne mjere zaštite i adekvatne uvjete.	Razina znanja nadležnih tijela o ljudskim pravima, imigracijskom pritvoru i alternativama imigracijskom pritvoru. Broj definiranih alternativnih mjera imigracijskom pritvoru. Broj osoba na koje se primjenjuju alternative imigracijskom pritvoru.	Projektne izvještaji
Unaprijeđen pristup migranata, izbjeglica i raseljenih osoba uslugama podrške i interkulturalnim programima inkluzije na lokalnoj razini, uz primjenu pristupa koji podrazumijeva sudjelovanje različitih razina vlasti i omogućuje suradnju i upravljanje politikama u području migracija i integracije između državnih i lokalnih tijela.	Broj migranata, izbjeglica i raseljenih osoba koje imaju pristup uslugama podrške i programima interkulturalne inkluzije na lokalnoj razini. Stupanj suradnje višestrukih aktera na programima inkluzije migranata.	Projektne izvještaji
Prava djece		
Unaprijeđeni propisi, politike i prakse radi boljeg poštivanja, zaštite i unaprijeđenja prava djeteta u skladu s Konvencijom UN-a o pravima djeteta i odgovarajućim standardima Vijeća Europe.	Broj odredbi usvojenih ili izmijenjenih i dopunjenih propisa odnosno regulatornih okvira koje imaju za cilj osiguravanje uvjeta za bolju zaštitu prava djeteta, u skladu s međunarodnim standardima i odredbama Lanzarote konvencije. Izrađene smjernice za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta.	Domaći propisi Izvještaji Lanzarote odbora Projektne izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti stručnog kadra u kaznenom pravosuđu uključenog u multidisciplinarnе odgovore na (seksualno) zlostavljanje djece.	Broj policijskih službenika, pravnika, tužitelja i sudaca koji pokazuju unaprijeđene kapacitete za identifikaciju, provođenje istraga, zastupanje optužnica i donošenje presuda u predmetima (seksualnog) zlostavljanja djece, uključujući i ono u online okruženju. Broj uvedenih mjera za prevenciju i zaštitu djece od nasilja, seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, na internetu i u stvarnom životu.	Projektne izvještaji
Unaprijeđen pristup pravdi za djecu žrtve, uključujući sudske postupke prilagođene potrebama maloljetnika.	Broj obučanih pravnika koji pokazuju povećane kapacitete za podržavanje pristupa djece pravdi prilagođenog njihovim potrebama. Broj osoba koje rade u dnevnim centrima za boravak i skrb o djeci i omogućuju pristup pravima.	Projektne izvještaji
Unaprijeđeni okviri i kapaciteti stručnog kadra u sustavu dječje zaštite, s posebnim naglaskom na djecu pripadnike manjina, djecu migrante i djecu s invaliditetom.	Broj stručnih osoba zaposlenih u sustavu dječje zaštite koje pokazuju unaprijeđene kapacitete za osiguravanje adekvatne zaštite u skladu s europskim standardima, s posebnim naglaskom na djecu iz manjinskih skupina, djecu migrante i djecu s invaliditetom.	Izvještaji Lanzarote odbora Projektne izvještaji

	Stupanj usklađenosti preventivnih mjera i odgovora na nasilje nad djecom koje provode domaći subjekti s europskim standardima. Razina svijesti i razumijevanja znakova seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece. Razina znanja o praktičnoj primjeni Smjernica za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta.	
Povećano sudjelovanje djece u izradi i provedbi okvira i inicijativa javnih politika vezanih uz prava djeteta.	Broj inicijativa koje uključuju djecu u izradu i provedbu okvira politika koji se odnose na njihova prava. Mjera u kojoj politike na višim i lokalnim razinama potiču sudjelovanje djece u inicijativama koje se odnose na njihova prava.	Projektni izvještaji
2.4 Izgradnja povjerenje u javne institucije		
Nezavisnost i učinkovitost pravosuđa		
Unaprijeđena kvaliteta i učinkovitost pravosudnog sustava u skladu sa standardima i alatima CEPEJ-a (uključujući upravljanje predmetima, statističke podatke o radu pravosuđa i platforme za prikaz podataka o učinkovitosti rada pravosuđa, upravljanje vremenom i smanjenje broja neriješenih predmeta, cyber pravosuđe i ankete o zadovoljstvu korisnika sudova).	Broj ključnih CEPEJ-ovih pokazatelja o učinkovitosti pravosuđa i alata za učinkovitost i kvalitetu pravosuđa, alata za upravljanje i smanjenje broja neriješenih predmeta, komunikacijskih alata, anketa o zadovoljstvu korisnika sudova i alata za cyber pravosuđe koji se koriste u Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću (VSTV), sudovima i drugim institucijama pravosuđa. Razina znanja pravnika o CEPEJ-ovim alatima i metodologijama. U kojoj mjeri pravosudni sustav uzima u obzir zadovoljstvo korisnika učinkovitošću i kvalitetom pruženih usluga.	Izvještaji o evaluaciji <i>CEPEJ</i>-a Izvještaji VSTS-a Sudska statistika Izvešća o procjeni EU-a Projektni izvještaji Ankete o zadovoljstvu korisnika Godišnja izvješća i programi obuke institucija za edukaciju u pravosuđu
Prošireni odjeli za sudsku praksu u odabranim sudovima, koji rade u skladu s najboljim europskim praksama.	Postotak odabranih sudova koji imaju u potpunosti funkcionalne odjele za sudsku praksu.	Projektni izvještaji
Bolja usklađenost i dosljednost sudske prakse kroz podršku i uspostavljanje odjela za sudsku praksu u sudovima različitih razina.	Broj odjela za sudsku praksu uspostavljenih na sudovima različitih razina u Bosni i Hercegovini.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti u pravosuđu vezani uz funkcionalne IT alate radi daljnjeg ujednačavanja sudske prakse i usklađivanja s presudama Europskog suda.	Broj informatičkih alata kojima upravlja pravosuđe s ciljem ujednačavanja sudske prakse i usklađivanja s presudama Europskog suda.	Projektni izvještaji
Zatvori, policija, oduzimanje slobode		
Unaprijeđeni mehanizmi zaštite od zlostavljanja u zatvorima, unaprijeđen regulatorni i institucionalni okvir za izvršenje kaznenih sankcija, uključujući digitalno upravljanje podacima i razmjenu informacija između institucija, unaprijeđeni kapaciteti osoblja za upravljanje, rehabilitaciju i zdravstvenu zaštitu zatvorenika, uz vođenje računa o specifičnim potrebama ranjivih skupina u pritvoru.	Broj mjera i aktivnosti koje su provela nadležna tijela s ciljem jačanja zaštitnih mehanizama protiv zlostavljanja u zatvorima i unaprjeđenja institucionalnog okvira za izvršenje kaznenih sankcija. Broj izrađenih odnosno revidiranih podzakonskih akata, protokola i/ili operativnih procedura koje uključuju zaštitne	CPT-ovi izvještaji Projektni izvještaji SPACE izvještaji

	mehanizme protiv zlostavljanja i pružanje zdravstvene zaštite u zatvorima usklađene s europskim i međunarodnim standardima. Broj programa, modula i procedura izrađenih s ciljem reguliranja postupanja s ranjivim skupinama u pritvoru (zloupotreba droga, žene, maloljetnici, osobe s tjelesnim oštećenjima...). Broj obučanih zaposlenika koji pokazuju poboljšane vještine u upravljanju, rehabilitaciji i pružanju zdravstvene zaštite zatvorenicima, uzimajući u obzir specifičnosti ranjivih skupina u pritvoru. Broj zatvorskih ustanova s digitalnim upravljanjem podacima.	Statistike Ministarstva pravde Izveštaji drugih međunarodnih organizacija
Izrađen zakonodavni okvir i ispunjeni preduvjeti za institucionalnu organizaciju probacijskih službi.	Izrađena studija izvodljivosti, uključujući okvirni proračun i procjenu najodrživijih rješenja s obzirom na ustavno uređenje Bosne i Hercegovine. Broj izdanih preporuka te izrađenih zakona/podzakonskih akata/politika (koje čekaju odobrenje Ministarstva pravde, koje su u parlamentarnoj proceduri i/ili već usvojene). Stupanj usklađenosti izrađenog regulatornog okvira s preporukama Vijeća Europe i međunarodnim standardima. Broj drugih poduzetih mjera za stvaranje preduvjeta za institucionalnu organizaciju probacijskih službi, kao što su programi obuke i standardne operativne procedure (SOP-ovi) ili priručnici za postupanje.	Projektne izveštaji Izveštaji ministarstva pravde Izveštaji konzultanata Izveštaji drugih međunarodnih organizacija
Bolja usklađenost rada policije s međunarodnim standardima, uključujući strategije i prakse za suzbijanje zlostavljanja, učinkovitu suradnju između policije i tužiteljstva, funkcioniranje mehanizama za praćenje rada policije te veću odgovornost i integritet službenika tijela za provedbu zakona.	Broj navoda o zlostavljanju koje su službenici za provedbu zakona procesuirali interno i eksterno, a koji su okončani odlukom. Broj protokola izrađenih u okviru metodologije za eliminaciju zlostavljanja na temelju CPT-a i drugih međunarodnih standarda te integriranih u programe obuke ili svakodnevnu praksu policijskog postupanja.	CPT-jevi izveštaji Projektne izveštaji Statistike Ministarstva pravde i MUP-a Izveštaji VSTS-a Izveštaji parlamentarnih tijela

	Broj regulatornih i dokumenata politika koji omogućuju uspostavljanje i rad mehanizama za praćenje rada policije.	
Unaprijeđena briga o forenzičkim pacijentima i provedba programa tretmana i prijeotpušnih intervencija.	Broj forenzičkih počinitelja/pacijenata koji su prošli program sveobuhvatnog liječenja, uključujući intervencije prije otpusta. Broj forenzičkih ustanova koje provode operativne protokole koji su prethodno izrađeni za Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac, čime se pokazuju zajednički standardi i prakse. Broj zaposlenih u forenzičkim ustanovama koji pokazuju povećane kapacitete za provođenje terapijskih i programa reintegracije te psihosocijalne rehabilitacije.	CPT-jevi izvještaji Projektni izvještaji Izvještaji konzultanata Ankete pacijenata
Unaprijeđeni kapaciteti i uloga Institucije ombudsmana za zaštitu ljudskih prava u svjetlu proširenih nadležnosti za sprječavanje zlostavljanja.	Broj referenci na standarde Vijeća Europe i međunarodne standarde u izvješćima Institucije o praćenju usluga liječenja, zdravstvene zaštite i rehabilitacije u kazneno-popravnom sustavu. Broj zaposlenih u Instituciji ombudsmana za ljudska prava koji pokazuju povećane kapacitete za praćenje i prevenciju zlostavljanja na mjestima za osobe lišene slobode. Broj nalaza i preporuka u izvješćima o praćenju koji se pozivaju na međunarodno prihvaćene standarde. Broj godišnje provedenih procjena na mjestima za osobe lišene slobode na temelju izrađene metodologije rada (matrica posjeta).	Projektni izvještaji Godišnja izvješća ombudsmana za ljudska prava Parlamentu Izvješća međunarodnih tijela za praćenje
Tijela u potpunosti preuzela odgovornost za primjenu alata za sprječavanje radikalizacije, posebnih programa upravljanja nasilnim i ekstremističkim zatvorenicima i protokola reintegracije, uključujući planske kontinuirane mjere kojima se osigurava njihova jedinstvena primjena u različitim agencijama.	Stupanj usvojenosti, uključenosti i primjene u praksi izrađenih usklađenih alata za NEZ, programa, planova edukacije, procedura/protokola u sva tri područja nadležnosti. Broj potpuno funkcionalnih zatvorskih obavještajnih jedinica koje osiguravaju prikupljanje, analizu i razmjenu	Projektni izvještaji Izvješća ministarstava pravde i Ministarstva sigurnosti Izvješća drugih međunarodnih organizacija

	informacija između zatvora i drugih nadležnih agencija u tri područja nadležnosti. Postignut dogovor o rotaciji između ministarstava pravde za hosting i održavanje uspostavljene platforme za suradnju. Broj inicijativa ili aktivnosti vezanih za sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma koje provode lokalni akteri uz podršku Centra izvrsnosti.	
2.5 Jačanje zaštite, sigurnosti i integriteta društva i pojedinaca		
<i>Korupcija, pranje novca, gospodarski kriminal</i>		
Unaprijeđen i usklađen zakonodavni okvir i okvir politika u području suzbijanja korupcije u skladu sa standardima i najboljim praksama Vijeća Europe te drugim međunarodnim standardima i najboljim praksama.	Broj donesenih/izmijenjenih propisa i okvira politika koji su usklađeni sa standardima i najboljim praksama Vijeća Europe u borbi protiv korupcije. Postotak preporuka skupine GRECO koje su provele domaće vlasti.	Izveštaji grupe <i>GRECO</i> o evaluaciji i usklađenosti Projektni izvještaji
Unaprijeđena transparentnost, odgovornost i povjerenje javnosti u upravljanje kroz mehanizme za promicanje integriteta, sprječavanje korupcije i neprimjerenog utjecaja na odlučivanje u javnom sektoru.	Broj instrumenata/mehanizama koji su usvojeni i/ili provedeni radi osiguravanja integriteta, sprječavanja korupcije i suzbijanja neprimjerenog utjecaja u donošenju odluka u javnom sektoru.	Izveštaji grupe <i>GRECO</i> o evaluaciji i usklađenosti Projektni izvještaji
Unaprijeđene mjere sprječavanja i nadzora u području SPN/FTA.	Stupanj poboljšanja praksi nadzora temeljenog na riziku i usklađenosti u financijskom i DNFBP sektoru. Broj organiziranih obuka za poboljšanje kapaciteta nadležnih tijela da provode nadzor temeljen na riziku u financijskom i DNFBP sektoru.	Izveštaji odbora <i>MONEYVAL</i> o evaluaciji i praćenju Projektni izvještaji
Unaprijeđena transparentnost podataka o stvarnom vlasništvu, mjera odvratanja i sprječavanja zlouporabe korporativnih subjekata u svrhu pranja novca i financiranja terorizma.	Broj poduzetih mjera za planiranje i unapređenje opsega i djelotvornosti registara stvarnog vlasništva u skladu sa standardima i preporukama Vijeća Europe. Broj pravnih osoba i pravnih aranžmana koji mogu pružiti precizne i ažurirane informacije o stvarnom vlasništvu.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti tijela za provođenje financijskih istraga, zastupanje optužnica i donošenje presuda u predmetima korupcije, pranja novca i financiranja terorizma.	Razina napretka u uspostavljanju djelotvornih, pristupačnih i pouzdanih registara stvarnog vlasništva u skladu s međunarodnim standardima i dobrim praksama.	Projektni izvještaji Službena statistika

	Broj stručnih djelatnika tijela za provedbu zakona, sudaca i tužitelja koji pokazuju poboljšane kapacitete za djelotvorno provođenje financijskih istraga i procesuiranje predmeta korupcije, pranja novca i financiranja terorizma.	
Unaprijeđene vještine i praksa domaćih tijela za djelotvorno pronalaženje, oduzimanje i raspolaganje nezakonito stečenom imovinom, uključujući upravljanje tom imovinom.	Evidencija oduzimanja imovine usklađena s razinom kriminaliteta te nacionalnim politikama i prioritetima za borbu protiv korupcije.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti tijela za provedbu zakona za zaštitu zviždača.	Broj institucionalnih i/ili regulatornih mjera usvojenih s ciljem jačanja mehanizama zaštite zviždača. Broj stručnih djelatnika tijela za provedbu zakona koji pokazuju poboljšane kapacitete za osiguravanje zaštite zviždača.	Izvještaji grupe <i>GRECO</i> o evaluaciji i usklađenosti Projektni izvještaji
Usklađen pravni okvir za primjenu ciljanih financijskih sankcija u skladu s rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a 1267/1989 i 1988 te 1373, kao i odgovarajućim preporukama Radne skupine za financijske mjere protiv pranja novca (FATF).	Stupanj usklađenosti pravnih i institucionalnih okvira s relevantnim preporukama FATF-a, čime se omogućuje pravodobna i djelotvorna provedba ciljanih financijskih sankcija. Broj relevantnih dužnosnika koji su obučeni o pravnom okviru i operativnim procedurama za primjenu ciljanih financijskih sankcija.	
Unaprijeđeno poznavanje rizika financiranja terorizma i sposobnosti za provođenje odgovarajućih korektivnih mjera u cilju njihova smanjivanja.	Broj dužnosnika nadležnih institucija/agencija obučenih o identifikaciji rizika od financiranja terorizma, procjenama i korektivnim mjerama.	Projektni izvještaji
Digitalni izazovi: umjetna inteligencija, računalni kriminal, zaštita podataka		
Unaprijeđen pravni okvir u području tehnologija umjetne inteligencije u cilju usklađivanja s međunarodnim dobrim praksama i Okvirnom konvencijom Vijeća Europe o umjetnoj inteligenciji i ljudskim pravima, demokraciji i vladavini prava.	Broj odredbi u donesenim/izmijenjenim propisima i okvirima politika koje su usklađene s međunarodnim dobrim praksama i standardima Vijeća Europe u području umjetne inteligencije.	Projektni izvještaji Web-stranice o domaćim propisima
Unaprijeđeni kapaciteti donositelja odluka u državnim i entitetskim tijelima i privatnom sektoru kako bi bili pripremljeni i mogli prepoznati potencijalne rizike tehnologija umjetne inteligencije za ljudska prava, vladavinu prava i demokraciju kroz usvajanje i primjenu metodologije HUDERIA.	Broj nadležnih donositelja odluka koji pokazuju poboljšano znanje i kapacitete za prepoznavanje i pripremu za potencijalne rizike povezane s umjetnom inteligencijom koji se odnose na ljudska prava, vladavinu prava i demokraciju, na temelju metodologije HUDERIA Vijeća Europe.	Projektni izvještaji
Unaprijeđen zakonodavni okvir i okvir politika u području računalnog kriminala i elektroničkih dokaza u potpunosti u skladu s Budimpeštanskom konvencijom i njezinim protokolima.	Broj odredbi u donesenim/izmijenjenim propisima i okvirima politika koje uzimaju u obzir standarde Vijeća Europe u području računalnog kriminala. Broj nacрта	T-CY izvještaji Projektni izvještaji Web-stranice o domaćim propisima

	izmjena i dopuna kroz koje se provode zakonodavne reforme. Razina usklađenosti s Budimpeštanskom konvencijom i njezinim protokolima.	
Poboljšana primjena koordiniranih politika i strategija kibernetičke sigurnosti u nadležnim tijelima.	Broj poduzetih mjera za koordinaciju politika u području računalnog kriminala i kibernetičke sigurnosti. Broj dostupnih akcijskih planova za provedbu strategija u području računalnog kriminala i kibernetičke sigurnosti. Broj istražitelja, tužitelja i sudaca koji pokazuju povećane kapacitete za rad na predmetima računalnog kriminala.	Projektni izvještaji
Dodatno unaprijeđeni kapaciteti tijela za otkrivanje, zapljenu i oduzimanje imovinske koristi pribavljene računalnim kriminalom, sprječavanje pranja novca na internetu i osiguravanje elektroničkih dokaza.	Broj relevantnog stručnog kadra koji pokazuje bolje kapacitete za djelotvorno otkrivanje, zapljenu i oduzimanje imovinske koristi pribavljene računalnim kriminalom, sprječavanje pranja novca na internetu i osiguravanje elektroničkih dokaza.	Projektni izvještaji
Pojačana međuagencijska suradnja za potrebe provedbe paralelnih financijskih istraga u predmetima računalnog kriminala.	Broj uvedenih mjera za unaprjeđenje međuagencijske suradnje za potrebe provedbe paralelnih financijskih istraga u predmetima računalnog kriminala. Broj zahtjeva za dostavu podataka upućenih pružateljima usluga, financijskim institucijama i subjektima u industriji kibernetičke sigurnosti. Broj okončanih istraga računalnog kriminala koje su praćene paralelnim financijskim istragama i obrnuto. Razina međuagencijske suradnje / Broj slučajeva međuagencijske suradnje u području borbe protiv računalnog kriminala.	Projektni izvještaji
Unaprijeđene mjere za poticanje mehanizama razmjene informacija i obavještajnih podataka o računalnom kriminalu između javnog i privatnog sektora te između tijela kaznenog pravosuđa i institucija/industrije kibernetičke sigurnosti.	Broj uvedenih mjera za unaprjeđenje razmjene informacija i obavještajnih podataka o računalnom kriminalu između javnog i privatnog sektora te između tijela kaznenog pravosuđa i institucija/industrije kibernetičke sigurnosti.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeni zakonski okviri za zaštitu podataka i pristup informacijama, u skladu s ratificiranom Konvencijom o zaštiti osoba u pogledu automatske obrade osobnih podataka.	Broj odredbi u donesenim/izmijenjenim i dopunjenim propisima u skladu s Konvencijom 108+ koje uzimaju u obzir standarde i preporuke Vijeća Europe. Razina usklađenosti s Konvencijom Vijeća Europe o zaštiti osoba u pogledu automatske obrade osobnih podataka (108+).	T-CY izvještaji Projektni izvještaji

Unaprijeđeni kapaciteti Agencije za zaštitu osobnih podataka za obavljanje poslova iz njezine nadležnosti, posebno u pogledu podizanja svijesti.	Postotak zaposlenika Agencije za zaštitu osobnih podataka koji pokazuju unaprijeđene kapacitete za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti, posebno u pogledu podizanja svijesti. Broj stručnih mišljenja Agencije za zaštitu osobnih podataka. Broj postupaka po službenoj dužnosti koje je provela Agencija za zaštitu osobnih podataka.	Projektni izvještaji Službena statistika
Unaprijeđeni kapaciteti uprava i drugih relevantnih aktera za omogućavanje pristupa informacijama uz istodobno poštivanje načela zaštite osobnih podataka.	Broj obučenog osoblja nadležnih uprava i aktera koje pokazuje unaprijeđene kapacitete za omogućavanje pristupa informacijama uz istodobno poštivanje načela zaštite osobnih podataka.	Projektni izvještaji
Integritet i upravljanje u sportu		
Unaprijeđene politike, zakonodavstvo i prakse radi jamčenja etike, uključenosti, pravednosti i sigurnosti u sportu u skladu sa standardima Vijeća Europe.	Broj odredbi u donesenim/izmijenjenim propisima i okvirima politika koje su usklađene sa standardima Vijeća Europe o etičnom, uključivom, pravednom i sigurnom sportu. Razina svijesti i razumijevanja kod relevantnih domaćih partnera i aktera o standardima Vijeća Europe o etičnom, uključivom, pravednom i sigurnom sportu i njihovoj primjenjivosti u domaćem kontekstu. Uvedene mjere za napredak prema potpisivanju i ratifikaciji Konvencije o manipulaciji sportskim natjecanjima (Konvencija iz Macolina) i Konvencije o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim događajima (Konvencija iz Saint-Denisa). Razina aktivnosti na sastancima EPAS-a i u MARS mreži.	Projektni izvještaji Izvještaji o evaluaciji grupe za praćenje
2.6 Učvršćivanje demokratskih vrijednosti u europskim društvima		
Sloboda izražavanja i informiranja, sigurnost novinara		
Unaprijeđen zakonodavni okvir i okvir politika u skladu s europskim standardima u području slobode izražavanja, medija i pristupa informacijama.	Broj odredbi u donesenim ili izmijenjenim i dopunjenim propisima i politikama koje su usklađene s relevantnim standardima Vijeća Europe za slobodu izražavanja, medija i pristup informacijama.	Izvješća tijela za praćenje i savjetodavnih tijela Vijeća Europe Web-stranice o domaćim propisima Projektni izvještaji

Unaprijeđeni institucionalni kapaciteti i mehanizmi suradnje regulatornog tijela za medije i drugih relevantnih tijela, u skladu s europskim standardima – uključujući Akt o digitalnim uslugama i Europski akt o slobodi medija.	Broj preporuka koje su uvažila nadležna tijela radi usklađivanja politika i praksi s europskim standardima za slobodu izražavanja i regulaciju medija.	Projektni izvještaji Izvještaji relevantnih institucija
Unaprijeđena transparentnost vlasništva u medijima kroz ciljane zakonske i institucionalne mjere koje imaju za cilj osiguravanje veće odgovornosti i medijskog pluralizma.	Broj provedenih mjera s ciljem unaprjeđenja dostupnosti, pristupačnosti i pouzdanosti informacija o vlasništvu nad medijima, što doprinosi većoj transparentnosti i odgovornosti u medijskom sektoru.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeno ostvarivanje prava na pristup javnim informacijama kroz ojačane pravne garancije i praktične mjere primjene – uključujući usklađivanje s Tromsø konvencijom i preporukama iz odgovarajućih izvješća o monitoringu.	Broj mjera koje su provele javne institucije radi unaprjeđenja pristupa informacijama u skladu s Tromsø konvencijom i s njom povezanim preporukama.	Izvješća tijela za praćenje i savjetodavnih tijela Vijeća Europe Web-stranice o domaćim propisima Projektni izvještaji
Unaprijeđeni odgovori na dezinformacije i poboljšana medijska pismenost čime se omogućuje informirana javna debata, kritičko mišljenje i otpornost na manipulaciju informacijama u cijelom društvu – između ostalog kroz aktivnosti podizanja svijesti namijenjene široj javnosti.	Broj podržanih inicijativa za podizanje svijesti i medijsku pismenost, uključujući kampanje, javna događanja i obuke aktera.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeni mehanizmi za sigurnost novinara, s posebnim osvrtom na novinarke, uključujući preventivne mjere zaštite, djelotvorne odgovore institucija, borbu protiv nekažnjivosti i podršku u vezi sa SLAPP tužbama.	Broj podržanih inicijativa za povećanje sigurnosti novinara i rješavanje problema SLAPP tužbi, uključujući obuke, dijaloge između različitih aktera, događaje za podizanje svijesti i institucionalne mjere, s posebnim fokusom na rodno osjetljive pristupe.	Projektni izvještaji Izvještaji relevantnih institucija
Unaprijeđeno znanje i praktične vještine ključnih aktera – uključujući javne vlasti, zastupnike u parlamentu, pravosuđe, tijela za provedbu zakona, regulatorna tijela, medijske radnike i OCD – za primjenu relevantnih europskih standarda u području slobode izražavanja i pristupa informacijama u njihovim područjima rada.	Broj relevantnih aktera koji pokazuju povećano znanje i kapacitete za primjenu europskih standarda za slobodu izražavanja i pristup informacijama u svom radu.	Projektni izvještaji
Lokalna demokracija		
Očekivani ishodi	Indikator(i)	Izvori i sredstva provjere
Unaprijeđeni kapaciteti i vještine lokalnih/regionalnih tijela za primjenu suradničkog upravljanja, deliberativne demokracije, sudjelovanja građana i civilnog društva u donošenju odluka i reformama na lokalnoj razini.	Broj inicijativa koje provode lokalni i regionalni izabrani predstavnici i javni dužnosnici za primjenu suradničkog upravljanja, deliberativne demokracije, sudjelovanja građana i civilnog društva u donošenju odluka na lokalnoj razini koje pokazuju primjenu novih usvojenih znanja i stečenih vještina. Broj platformi za dijalog građana i vlasti uspostavljenih u (pilot) općinama i regijama.	Projektni izvještaji Evidencije o javnim savjetovanjima Izvještaji o aktivnostima/odlukama lokalnih tijela

	Broj mjera (politika, zakonskih mjera, participativnih inicijativa...) usvojenih radi postupanja po preporukama skupština građana i drugih deliberativnih foruma.	
Poboljšana kvaliteta lokalnog upravljanja zahvaljujući razvoju kapaciteta u području javne etike, transparentnosti, odgovornosti, sprječavanja korupcije i otvorene vlasti.	Postotak obučanih lokalnih izabranih predstavnika i javnih dužnosnika koji pokazuju unaprijeđene kapacitete u području javne etike, transparentnosti, odgovornosti i otvorene vlasti te njihovu primjenu u praksi. Broj javnih konzultacija koje su održale lokalne vlasti. Broj procjena rizika od korupcije ili planova integriteta provedenih na lokalnoj razini.	Procjene Kongresa Izvešća tijela za praćenje i savjetodavnih tijela Vijeća Europe Projektni izvještaji Evidencije o javnim konzultacijama
Unaprijeđena uloga i kapaciteti civilnog društva za postizanje veće društvene kohezije i bolje građanske kontrole rada javnih tijela.	Broj mjera (informativne sesije, izmjene pravnog okvira, politike...) provedenih kako bi se osiguralo da regulatorni okvir za građansko sudjelovanje u općinama uvažava standarde i preporuke Vijeća Europe o uključivanju organizacija civilnog društva. Razina svijesti o participativnom odlučivanju i građanskom nadzoru među predstavnicima organizacija civilnog društva. Koliko su puta organizacije civilnog društva doprinijele nadzoru nad aktivnostima tijela vlasti.	Projektni izvještaji Evidencije o javnim savjetovanjima
Unaprijeđeni institucionalni kapaciteti dvaju glavnih saveza općina i gradova za zagovaranje primjene Europske povelje o lokalnoj samoupravi.	Broj poduzetih mjera za jačanje institucionalnih kapaciteta saveza općina i gradova za provedbu njihova mandata i zagovaranje primjene Europske povelje o lokalnoj samoupravi (politike, aktivnosti razvoja kapaciteta, podizanje svijesti).	Projektni izvještaji
Osnažena lokalna/regionalna tijela za razvoj suradnje kroz međuopćinske i međuentitetske mreže.	Broj organiziranih razmjena u programima kolegijalnog učenja i aktivnosti međuentitetske, međuopćinske, lokalne i prekogranične suradnje.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti lokalnih tijela za omogućavanje ostvarivanja i zaštitu ljudskih prava na lokalnoj razini.	Razina znanja lokalnih izabranih predstavnika i javnih dužnosnika o standardima i alatima za ispunjavanje obveza i zaštitu ljudskih prava na lokalnoj razini. Broj mjera (politika, lokalnih inicijativa) koje poduzimaju lokalne vlasti za ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava na lokalnoj razini.	Projektni izvještaji Zapisnici sa sastanaka Vijeća Web stranica Vijeća i saveza
Izbori, demokratsko upravljanje i dijalog, civilno društvo		

Unaprijeđeni kapaciteti izborne administracije na svim razinama i stručnog kadra za osiguravanje transparentnosti, uključivosti i integriteta izbornih procesa i praksi u skladu sa standardima Vijeća Europe.	Razina znanja obučenog osoblja Središnjeg izbornog povjerenstva (CIK) o međunarodnim standardima u vezi s izbornim procesom. Razina transparentnosti izbornih procesa i postupanja po izbornim žalbama. Broj pozitivnih napomena u vezi s održavanjem izbora u izvješćima međunarodnih promatračkih misija europskih i međunarodnih organizacija.	Izvještaji međunarodnih promatračkih misija Projektni izvještaji
Podignuta svijest i povećano sudjelovanje birača u izbornom procesu, a posebno nedovoljno zastupljenih i ranjivih skupina te birača koji prvi put izlaze na izbore.	Razina svijesti među nedovoljno zastupljenim skupinama, uključujući birače koji prvi put glasaju, manjine i žene.	Izvještaji međunarodnih promatračkih misija Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti medija, političkih stranaka, ostalih aktera u izbornom procesu i birača za pravilno prepoznavanje, predstavljanje i suzbijanje dezinformacija, govora mržnje, seksizma, rodno utemeljenog nasilja i drugih negativnih pojava tijekom izbora.	Razina znanja predstavnika medija, političkih stranaka i drugih relevantnih aktera o dezinformacijama, govoru mržnje, seksizmu, rodno utemeljenom nasilju i drugim negativnim pojavama tijekom izbora. Postotak obučenih predstavnika medija koji pokazuju povećane kapacitete za profesionalno praćenje izbornog procesa. Broj medijskih izvješća o govoru mržnje tijekom predizbornih kampanja.	Projektni izvještaji
Mjere za izgradnju povjerenja		
Unaprijeđen međuetnički dijalog na razini lokalnih zajednica.	Broj događaja koje lokalne zajednice uključuju u međuetnički dijalog. Razina suradnje između predstavnika lokalnih zajednica u kontekstu aktivnosti međuetničkog dijaloga.	Projektni izvještaji
Unaprijeđena suradnja među mladima iz različitih zajednica i uspostavljanje održivih mreža za izgradnju povjerenja.	Broj aktivnosti koje su organizirale mreže mladih iz različitih zajednica. Razina uključenosti mladih u aktivnosti za jačanje povjerenja i mreže.	Projektni izvještaji
Obrazovanje		
Unaprijeđeni kapaciteti donositelja politika za praćenje primjene „Preporuke za politike djelovanja s mapom puta za unapređenje inkluzivnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini“.	Razina znanja donositelja politika o praćenju provedbe Mape puta za unapređenje inkluzivnog obrazovanja.	Godišnje izvješće Ministarstva civilnih poslova Vijeću ministara. Projektni izvještaji
Smanjena stopa nasilja i zlostavljanja u obrazovnom sustavu.	Broj mjera i novih praksi koje su uvedene radi smanjenja nasilja i zlostavljanja u obrazovnom sustavu u Bosni i Hercegovini. Postotak obrazovnih radnika koji u praksi primjenjuju mjere za stvaranje sigurnih okruženja za učenje. Razina prihvaćenosti nulte tolerancije za vršnjačko nasilje	Projektni izvještaji

	na internetu i druge oblike nasilja na internetu kod obrazovnih radnika.	
Unaprijeđena sigurnost u školama zahvaljujući primjeni odlučivanja o politikama na temelju dokaza.	Broj škola koje implementiraju participativno upravljanje školom u skladu sa standardima i najboljim praksama Vijeća Europe. Stupanj upoznatosti s principom integriteta u obrazovanju kod obrazovnih radnika i studenata. Postotak obrazovnih radnika koji u praksi primjenjuju odlučivanje o politikama zasnovano na dokazima radi unapređenja sigurnosti u školama.	Projektni izvještaji
Unaprijeđen pristup mladih kvalitetnom obrazovanju za demokratsko građanstvo u skladu s novom inicijativom Vijeća Europe „Europski prostor za građansko obrazovanje“.	Stupanj usklađenosti politika i metodoloških okvira s europskim standardima kako bi se osigurala provedba kvalitetnog obrazovanja za demokratsko građanstvo na temelju nove inicijative „Europski prostor za sigurno građanstvo“. Broj kvalificiranih obrazovnih radnika u području inkluzivnog kvalitetnog obrazovanja. Broj mladih osoba do kojih su doprle kampanje za podizanje svijesti o kvalitetnom obrazovanju kao javnom dobru i temeljnom ljudskom pravu. Razina znanja o demokratskom građanstvu među mladima.	Projektni izvještaji
<i>Suočavanje s prošlošću</i>		
Unaprijeđen međugeneracijski i društveni dijalog o povijesti, unaprijeđena svijest o povijesti i društvenoj koheziji kroz inicijative javnog angažmana na lokalnoj i regionalnoj razini.	Broj tematskih aktivnosti usmjerenog sudjelovanja javnosti koje vode podržani subjekti s ciljem poticanja međugeneracijskog i društvenog dijaloga o povijesti. Razina poznavanja povijesti.	Projektni izvještaji Ankete
Povećana otpornost na povijesni revizionizam i dezinformacije, pri čemu su učenici, nastavno osoblje i medijski radnici osposobljeni da se odupru manipulacijama i promiču povijest utemeljenu na činjenicama.	Broj učenika, nastavnog osoblja i medijskih radnika koji pokazuju poboljšane vještine za suprotstavljanje manipulaciji i promicanje povijesti utemeljene na činjenicama. Razina svijesti o dezinformiranju i povijesnom revizionizmu.	Projektni izvještaji

Unaprijeđena usklađenost s europskim standardima u nastavi povijesti čime se olakšava pristupanje Bosne i Hercegovine tijelima za suradnju u području nastave povijesti kao što je Opservatorij za nastavu povijesti u Europi.	Poduzete mjere za usklađivanje i primjenu standarda i praksi Vijeća Europe u nastavi povijesti, radi olakšavanja pristupanja Bosne i Hercegovine Opservatoriju za nastavu povijesti u Europi.	Web-stranica Vijeća Europe Izvešća o sastancima Opservatorija Projektni izvještaji
Mladi		
Unaprijeđeni mehanizmi i alati za demokratsko sudjelovanje mladih na razini cijele zemlje, u skladu sa standardima Vijeća Europe.	Broj poduzetih mjera (npr. dokumenata politika, akcijskih planova, zakonodavnih izmjena, promjena praksi) kako bi se promicalo demokratsko sudjelovanje mladih na razini cijele zemlje u skladu sa standardima Vijeća Europe. U kojoj mjeri inicijative organizacija mladih promiču demokratsko sudjelovanje mladih u društvenom, kulturnom, ekonomskom i političkom životu.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti relevantnih aktera, uključujući omladinske organizacije, za unapređenje politika i praksi rada s mladima u cilju uklanjanja prepreka demokratskom sudjelovanju mladih.	Razina znanja o politikama i praksama usmjerenim na uklanjanje prepreka demokratskom sudjelovanju mladih među relevantnim akterima.	Projektni izvještaji
Povećani kapaciteti stručnog kadra koji radi s mladima za zagovaranje građanskog obrazovanja i obrazovanja o ljudskim pravima među mladima.	Razina znanja o zagovaranju građanskog obrazovanja i obrazovanja o ljudskim pravima među mladim radnicima. Broj inicijativa mladih radnika koje imaju za cilj promicanje obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava za mlade.	Projektni izvještaji
Povećan stupanj demokratskog sudjelovanja mladih u procesima donošenja odluka.	Razina sudjelovanja mladih u demokratskim procesima donošenja odluka.	Projektni izvještaji
Unaprijeđen pristup mladih, osobito onih u ranjivim situacijama, socijalnim pravima kroz suradnju s lokalnim tijelima.	Razina znanja predstavnika lokalne vlasti o socijalnim pravima za mlade. Broj mjera (npr. akcijski planovi, strateški dokumenti, promjene praksi) koje su poduzele lokalne vlasti radi unapređenja pristupa ranjivih mladih osoba socijalnim pravima.	Projektni izvještaji
Unaprijeđeni kapaciteti omladinskih lidera da djeluju kao multiplikatori, uključujući i inicijative za dijalog i izgradnju povjerenja zasnovane na obrazovanju o ljudskim pravima i interkulturalnom učenju.	Razina znanja mladih lidera o ljudskim pravima i inicijativama za jačanje povjerenja. Broj inicijativa mladih lidera za poticanje dijaloga i jačanje povjerenja.	Projektni izvještaji

PRILOG II: REGISTAR RIZIKA

Kontekst

Akcijski plan u Bosni i Hercegovini provodi se u složenom i promjenjivom okruženju. U tom kontekstu neophodan je integriran i na budućnost usmjeren pristup upravljanju rizicima i održivosti, kako bi se očuvali relevantnost, kontinuitet i dugoročni utjecaj aktivnosti suradnje. Mnogi aspekti održivosti reformi ovise o vanjskim faktorima, uključujući političku stabilnost i političku volju za njihovu provedbu. Nakon parlamentarnih izbora 2022. godine u Bosni i Hercegovini i brzog formiranja vladajuće koalicije na državnoj razini obnovljen je zamah koji je otvorio put za otvaranje pregovora o pristupanju Europskoj uniji u ožujku 2024. godine i svrhovitim zakonodavnim pomacima kao što je usvajanje Zakona o sprječavanju sukoba interesa i Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti. Međutim, kako navodi Izvješće Europske komisije za 2024., nakon toga je došlo do zastoja reformi zbog političkih kontroverzi i predizborne kampanje uoči lokalnih izbora 2024. godine. Ponovno je do izražaja došla etnička fragmentiranost, politička osjetljivost i različiti prioriteti između entiteta koji ostaju prisutni do danas. Složena upravna struktura u Bosni i Hercegovini također dovodi do čestih institucionalnih reorganizacija i fragmentiranog odlučivanja, pored velike fluktuacije osoblja u javnim institucijama, što bi moglo ugroziti održivost investicija u izgradnju kapaciteta. Uzimajući u obzir takvu situaciju i potencijalne izazove u provedbi, pri izradi Akcijskog plana težište je stavljeno na predviđanje i ublažavanje rizika kako bi se osigurala trajna postignuća koja će biti ugrađena u institucionalne okvire. U nestabilnom domaćem i geopolitičkom kontekstu, Akcijski plan nudi određeni stupanj fleksibilnosti za potrebe odgovora na nove potrebe i okolnosti, tako što primjenjuje pluralistički multiakterski pristup i prilagođava se konkretnim zahtjevima svake razine vlasti. Također koristi dostupne resurse s ciljem uspješne provedbe suradnje.

Rizici i strategije njihova ublažavanja bit će predmet stalne evaluacije, koordinacije i internih rasprava u Vijeću Europe i s domaćim vlastima. Ako provedba aktivnosti iz Akcijskog plana bude spriječena ili usporena iz bilo kojeg razloga, DPC će u bliskoj suradnji s Uredom u Sarajevu svim subjektima u Vijeću Europe kao i partnerima i akterima u Bosni i Hercegovini priopćiti razloge i potencijalne utjecaje te zajednički definirati daljnji način rada.

Opis rizika	Vjerojatnost	Utjecaj	Mjere ublažavanja
Rizici vezani za političke okolnosti			
Povećanje političke nestabilnosti, promjene u prioritetima vlasti, izostanak konsenzusa između entiteta i političkih stranaka na vlasti odnosno nedostatak stvarne političke volje za reforme može za posljedicu imati nisku političku podršku provedbi projekata i smanjenje ljudskih i finansijskih resursa za reforme.	Vjerojatno	Značajan	Na najvišoj političkoj razini komunicirati o važnosti primjene standarda Vijeća Europe i ponovno istaknuti relevantnost preporuka tijela za praćenje Vijeća Europe. Olakšati kontakte i suradnju između subjekata koji podržavaju reformu u različitim granama vlasti i u civilnom društvu, promičući dijalog o primjeni standarda. Nastaviti intenzivnu komunikaciju i suradnju sa širokim spektrom domaćih i međunarodnih partnera, naročito s Europskom unijom, o podršci Vijeća Europe procesu pristupanja Bosne i Hercegovine. Pojačati fokus na aktivnostima izgradnje kapaciteta na koje bi politička pristranost mogla manje utjecati.
Povećana polarizacija društva koja uzrokuje manje poticajno okruženje za reforme i različitu percepciju među građanima i organizacijama civilnog društva u Bosni i Hercegovini o ulozi i mandatu Vijeća Europe.	Moguće	Nizak	Podići svijest među ciljnim skupinama o važnosti primjene standarda organizacije. Poticati dijalog između vlasti i civilnog društva o primjeni standarda. Staviti težište na zaštitu prava ranjivih skupina. Razgovarati o strategijama za ublažavanje rizika s međunarodnim partnerima, naročito s Europskom unijom.
Promjene prioriteta među donatorima koje rezultiraju smanjenjem dobrovoljnih doprinosa za Bosnu i Hercegovinu.	Moguće	Umjeren	Održavati redovan dijalog i komunikaciju s donatorima o prioritetima, izazovima i rezultatima provedbe Akcijskog plana.
Rizici povezani s provedbom projekata i programa			
Financijska ograničenja za provedbu Akcijskog plana , što za posljedicu ima prekid suradnje u više područja, gubitak zamaha, utjecaj na dinamiku provedbe i djelotvornost reformi u Bosni i Hercegovini te percepciju relevantnosti Vijeća Europe.	Moguće	Umjeren	Održavati otvorene komunikacijske kanale sa svim postojećim donatorima i istražiti nove izvore financiranja. Organizirati tematske donatorske događaje. Definirati strategiju raspodjele resursa uzimajući u obzir mogućnost sinergija i ukupnu učinkovitost. Nastaviti pratiti povratne informacije od partnera i donatora radi unaprjeđenja dizajna projekata, provedbe, praksi praćenja temeljenog na rezultatima i izvještavanja, kako bi se privukli i zadržali donatori.
Nedostatak koordinacije s domaćim i međunarodnim partnerima što za posljedicu ima preklapanja, propuštene sinergije, rasipanje resursa i reputacijske posljedice.	Moguće	Nizak	Ojačati aktivnosti koordinacije na nacionalnoj razini, uključujući i putem radnih skupina sastavljenih od predstavnika donatora i vlasti te tematskih radnih skupina radi osiguravanja komplementarnosti i izbjegavanja dupliranja ili neusklađenih poruka. Održavati redovnu koordinaciju s EU i drugim međunarodnim

			organizacijama na tehničkoj razini, kroz različite koordinacijske skupine za donatore i na bilateralnoj razini. Koristiti dostupne forume za razmjenu Vijeća Europe radi promicanja koordinacije i osiguravanja relevantnosti podrške. Osigurati odgovarajuću komunikaciju između aktera o planovima i koordiniranu provedbu po potrebi.
Visoka fluktuacija vladinog i nevladinog osoblja i drugih ključnih partnerskih institucija , što dovodi do gubitka baze znanja, institucionalne memorije i uspostavljenih međusobnih kontakata te smetnji u provedbi Akcijskog plana.	Moguće	Značajan	Detaljno praćenje promjena osoblja i brzo ponovno uspostavljanje kontakata. Podrška dugoročnoj institucionalnoj memoriji na razini partnerskih institucija i doprinos održivim praksama upravljanja znanjem. Poticati pristup zajedničkog vodstva u provedbi projekata kako bi korisnici preuzeli veću odgovornost i kako bi se njegovala njihova veća predanost rezultatima.
Nedostatak kapaciteta i izostanak primjene pristupa zasnovanog na pravima, naročito integracije rodne perspektive i rodno osjetljivog pristupa u institucijama korisnicama i partnerima , što dovodi do smanjenog utjecaja Akcijskog plana i mogućeg utjecaja rodni stereotipa i konzervativnih narativa o rodnoj ravnopravnosti na provedbu projekata.	Moguće	Umjeren	Primjena rodno osjetljivog pristupa u svim projektima i u svim fazama provedbe Akcijskog plana, uz podršku regionalnog savjetnika za integraciju rodne perspektive. Ponuditi obuku za projektno osoblje, nacionalne partnere i aktere radi dodatnog povećanja njihova znanja o integraciji rodne perspektive i rodnoj ravnopravnosti u provedbu Akcijskog plana. Osigurati rodno osjetljivu internu i eksternu komunikaciju s domaćim partnerima i akterima.
Rizici vezani za komunikacije			
Nedovoljna ili neučinkovita komunikacija koja dovodi do slabe informiranosti glavnih međunarodnih i domaćih partnera, ciljnih skupina i opće populacije o koristima reformi i doprinosu Vijeća Europe trenutnim reformskim procesima i planu pristupanja Bosne i Hercegovine Europskoj uniji.	Niska	Značajan	Voditi računa da svaki projekt izradi vlastitu strategiju komunikacije za informiranje aktera i održavanje interesa za aktivnosti Vijeća Europe u Bosni i Hercegovini. Osigurati pravodobnu i djelotvornu komunikaciju kako bi se doseglo do različitih ciljnih skupina jasnim porukama o doprinosu Vijeća Europe reformama u Bosni i Hercegovini i njegovom utjecaju na svakodnevni život građana. Osigurati dostupnost relevantnih informacija na domaćem jeziku. Povećati dinamiku razmjene informacija.
Hibridne aktivnosti usmjerene na Bosnu i Hercegovinu	Moguće	Nizak	Koordinirati komunikaciju s međunarodnim organizacijama i drugim državama članicama Vijeća Europe.

PRILOG III: FINANCIJSKA TABLICA NA DAN 22.9.2025.

STUPOVI	Procijenjene potrebe u eurima
Osiguranje ljudskih prava i osnovnih sloboda	4.256.333
Unaprjeđenje socijalne pravde, dobrog zdravlja i održivog okoliša	742.658
Djelovanje za jednakost, raznolikost i poštovanje	5.747.620
Izgradnja povjerenja u javne institucije	4.538.250
Jačanje zaštite, sigurnosti i integriteta društva i pojedinaca	2.488.257
Učvršćivanje demokratskih vrijednosti u europskim društvima	8.272.986
Podrška djelovanju na terenu	953.896
UKUPNO	27.000.000

PRILOG IV: IZVORI/RELEVANTNI DOKUMENTI

Dokumenti Vijeća Europe

1. Glavni tajnik Vijeća Europe

[Godišnji izvještaj glavnog tajnika Vijeća Europe za 2024. – Naša prava, naša budućnost](#)

Izvješće glavnog tajnika Vijeća Europe za 2023 – Stanje demokracije, ljudskih prava i vladavine prava

Plan glavnog tajnika za suradnju Vijeća Europe s civilnim društvom 2024–2027.

2. Tehnička suradnja s Bosnom i Hercegovinom

Akcijski planovi Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2022–2025.

Akcijski planovi Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2018–2021.

Završno izvješće o evaluaciji Akcijskog plana Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2022–2025.

Pregled napretka i završna evaluacija Akcijskog plana Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2018–2021.

Akcijski planovi Vijeća Europe za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje 2015–2017.

Izvješće o pregledu napretka za razdoblje ožujak 2015 – svibanj 2017.

3. Europski sud za ljudska prava

Praksa Europskog suda za ljudska prava u odnosu na Bosnu i Hercegovinu

Europski sud za ljudska prava, činjenice i brojke po državama

Izvršenje presuda od strane Bosne i Hercegovine, informativni list o zemlji

Profil zemlje za medije – Bosna i Hercegovina

4. Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe

Suočavanje s prošlošću za bolju budućnost, put do pravde, mira i društvene kohezije u regiji bivše Jugoslavije

Pismo povjerenice predsjedavajućoj Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, premijeru Federacije Bosne i Hercegovine i predsjedniku Vlade Republike Srpske

5. Parlamentarna skupština Vijeća Europe

Rezolucija 2574 (2024) “Poštivanje međunarodnih i preuzetih obveza od strane Bosne i Hercegovine”

Rezolucija 2201 (2018) “Poštivanje međunarodnih i preuzetih obveza od strane Bosne i Hercegovine”

6. Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe

Europska povelja o lokalnoj samoupravi

Dodatni protokol uz Europsku povelju o lokalnoj samoupravi o pravu sudjelovanja u poslovima lokalne vlasti

Izjava o preliminarnim nalazima i zaključcima Međunarodne misije za promatranje izbora u Bosni i Hercegovini – lokalni izbori, 6. listopada 2024.

Kongres lokalnih i regionalnih vlasti, Preporuka br. 530 (2025)

Kongres lokalnih i regionalnih vlasti, Preporuka br. 442 (2019)

Kodeks dobre prakse za građansko sudjelovanje u procesu donošenja odluka

7. Odbor ministara Vijeća Europe

Deklaracija iz Reykjavíka – Ujedinjeni oko naših vrijednosti

Preporuka CM/Rec(2018)7 o Smjernicama o poštovanju, zaštiti i ostvarivanju prava djeteta u digitalnom okruženju

Preporuka CM/Rec(2022)13 o utjecajima digitalnih tehnologija na slobodu izražavanja

Preporuka Odbora ministara CM/Rec(2018)7 – Smjernice o poštovanju, zaštiti i ostvarivanju prava djeteta u digitalnom okruženju

Preporuka CM/Rec(2022)11 o načelima upravljanja medijima i komunikacijama

Preporuka CM/Rec(2018)1 o medijskom pluralizmu i transparentnosti vlasništva nad medijima

Preporuka CM/Rec(2018)2 o ulozi i odgovornostima internetskih posrednika

Preporuka CM/Rec(2010)5 za borbu protiv diskriminacije na temelju seksualne orijentacije ili rodnog identiteta

Preporuka CM/Rec(2015)1 o interkulturalnoj integraciji

Preporuka Rec(2000)21 o slobodi obavljanja odvjetničke profesije

Preporuka CM/Rec(2018)4 o sudjelovanju građana u lokalnom javnom životu

Preporuka CM/Rec(2016)3 o ljudskim pravima i poslovanju

Preporuka CM/Rec(2010)7 – Povelja Vijeća Europe o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava

Preporuka CM/Rec(2022)6 o zaštiti omladinskog civilnog društva i mladih i podršci njihovom sudjelovanju u demokratskim procesima

Preporuka CM/Rec(2024)4 Odbora ministara državama članicama o borbi protiv kaznenih djela počinjenih iz mržnje

Preporuka CM/Rec(2022)16 Odbora ministara državama članicama o borbi protiv govora mržnje

Preporuka CM/Rec(2024)2 o suzbijanju korištenja strateških tužbi protiv sudjelovanja javnosti (SLAPP tužbe)

Preporuka CM/Rec(2018)11 o potrebi jačanja, zaštite i unapređenja prostora za civilno društvo u Europi

Preporuka CM/Rec(2018)4 o sudjelovanju građana u lokalnom javnom životu

Preporuka CM/Rec(2011)6 o interkulturalnom dijalogu i slici drugoga u nastavi povijesti

Preporuka CM/Rec(2019)5 Odbora ministara državama članicama o sustavu Europske konvencije o ljudskim pravima u sveučilišnom obrazovanju i stručnom osposobljavanju

Preporuka CM/RecChI(2022)4 o primjeni Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima u pogledu Bosne i Hercegovine

Mehanizmi za praćenje i stručna savjetodavna tijela

Europska komisija za demokraciju putem prava (Venecijanska komisija)

CDL-AD(2024)015, Bosna i Hercegovina – Mišljenje o načinu izbora sudaca Ustavnog suda

CDL-AD(2024)002, Mišljenje o određenim pitanjima u vezi s funkcioniranjem Ustavnog suda

CDL-AD(2023)003, Mišljenje o nacrtu zakona o sudovima u Bosni i Hercegovini

CDL-AD(2024)009, Privremeno nastavno mišljenje na prethodna mišljenja o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću

CDL-AD(2025)004, Nastavno mišljenje na prethodna mišljenja o nacrtu zakona o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću

Europska komisija protiv rasizma i netolerancije (ECRI)

ECRI izvješće za Bosnu i Hercegovinu (šesti ciklus monitoringa)

Savjetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina

Savjetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina. Peto mišljenje o Bosni i Hercegovini

Grupa eksperata za suzbijanje trgovine ljudima (GRETA)

GRETA (2022)06 Bosna i Hercegovina, treći ciklus evaluacije

Grupa eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (GREVIO)

Izvješće o početnoj evaluaciji za Bosnu i Hercegovinu, lipanj 2022.

Europski odbor za socijalna prava (ECSR)

Ad hoc izvješće o krizi troškova života koje je podnijela Bosna i Hercegovina, 5. rujna 2023.

Zaključci Europskog odbora za socijalna prava o Bosni i Hercegovini, 2023. (Tematska skupina Djeca, obitelji i migranti)

Zaključci Europskog odbora za socijalna prava o Bosni i Hercegovini, 2022. (Tematska skupina Radnička prava)

Zaključci Europskog odbora za socijalna prava o Bosni i Hercegovini, 2021. (Tematska skupina Zdravlje, socijalna sigurnost i socijalna zaštita)

Zaključci Europskog odbora za socijalna prava o Bosni i Hercegovini, 2020. (Tematska skupina Zapošljavanje, osposobljavanje i jednake mogućnosti)

Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT)

Izješće Vladi Bosne i Hercegovine o ad hoc posjeti Bosni i Hercegovini koju je izvršio Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) od 17. do 27. rujna 2021.

Grupa država protiv korupcije (GRECO)

Peti krug evaluacije u Bosni i Hercegovini – Sprječavanje korupcije i promicanje integriteta u središnjim vladama (najviše izvršne funkcije) i agencijama za provedbu zakona

Četvrti krug evaluacije, Drugo privremeno izješće o usklađenosti za Bosnu i Hercegovinu

Odbor eksperata za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma

Bosna i Hercegovina – Odbor eksperata za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma

8. Smjernice

Metodologija Vijeća Europe za upravljanje projektima

Pristup Vijeća Europe zasnovan na ljudskim pravima – Praktični vodič za projekte suradnje

Priručnik Vijeća Europe o uključivanju rodne perspektive u projekte suradnje

Smjernice za sudjelovanje organizacija civilnog društva u aktivnostima suradnje Vijeća Europe

Online resurs za civilno društvo

Suradnja s Vijećem Europe: praktični vodič za civilno društvo

Smjernice za građansko sudjelovanje u političkom odlučivanju

Strategija rodne ravnopravnosti 2024–2029

Strategija za prava djeteta 2022–2027

Politika Vijeća Europe „Nemoj šutjeti“ o prijavljivanju neprimjerenog postupanja i zaštiti od odmazde

Agenda UN-a za održivi razvoj 2030.

Dokumenti Europske unije

Glavna uprava za susjedstvo i pregovore o proširenju, Izvješće o Bosni i Hercegovini za 2024. godinu

Dokumenti politika Bosne i Hercegovine

Strategija za reformu sektora pravosuđa (2021–2027)

Strategija suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2024–2027

Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma (2021–2026)

Akcijski plan za unapređenje ljudskih prava i temeljnih sloboda LGBTI osoba u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2021–2024. (produžen do 2025.)

Preporuke za politike djelovanja s Mapom puta za unapređenje inkluzivnog obrazovanja

Strategija u području migracija i azila Bosne i Hercegovine (2021–2025)

Mapa puta za suradnju između EUAA i Bosne i Hercegovine (siječanj 2025 – prosinac 2027): Jačanje sustava azila i prihvata u skladu sa Zajedničkim europskim sustavom azila i standardima EU-a

Strategija za borbu protiv organiziranog kriminala u Bosni i Hercegovini 2023–2026

Prioriteti za razvoj visokog obrazovanja u BiH za razdoblje 2016–2026

Vijeće Europe
Uprava za programsku koordinaciju

Avenue de l'Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
E-mail: dpc@coe.int
www.coe.int/programmes

Vijeće Europe
Ured u Sarajevu

Zmaja od Bosne 11
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Tel: + 387 33 957 790
Fax: + 387 33 590 447
E-mail: coe.sarajevo@coe.int
www.coe.int/sarajevo

www.coe.int

Vijeće Europe vodeća je organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Broji 46 država članica, uključujući sve članice Europske unije. Sve države članice Vijeća Europe potpisale su Europsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokracije i vladavine prava. Europski sud za ljudska prava nadgleda provedbu Konvencije u državama članicama.

HRV